

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ

Шапран Еліна Олегівна

(група ГФз-310 м)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**МІЖКУЛЬТУРНА АДАПТАЦІЯ
ВЕБ-САЙТІВ ТУРИСТИЧНИХ КОМПАНІЙ
ЯК ПРОБЛЕМА СПЕЦІАЛЬНОГО ПЕРЕКЛАДУ**

Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Спеціалізація	035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), основна мова – англійська
Кваліфікація	магістр філології

Науковий керівник –
к. філол. н., доц. І. В. Каширіна

Національний університет «Запорізька політехніка»
Інститут, факультет гуманітарний
Кафедра теорії та практики перекладу
Ступінь вищої освіти другий (магістерський)
Спеціальність 035 «Філологія»
Освітня програма (спеціалізація) 035.041 «Філологія (германські мови та літератури (переклад включно)), перша – англійська»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
проф. Приходько А. М.
«_____» грудня 2021 року

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Шапран Еліни Олегівни

1. Тема кваліфікаційної роботи: Міжкультурна адаптація веб-сайтів туристичних компаній як проблема спеціального перекладу, керівник кваліфікаційної роботи Каширіна Ірина Віталіївна, к. філол. н., доцент, затверджені наказом закладу вищої освіти від «17» листопада 2021 року № 451.
2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи 16 грудня 2021 р.
3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи: дослідження міжкультурної адаптації веб-сайтів туристичних компаній як проблеми спеціального перекладу; наукові джерела та методи дослідження; апробація результатів.
4. ЗМІСТ розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що їх належить розробити): Теоретико-методологічні засади дослідження міжкультурної адаптації: культуроорієнтовані підходи у перекладознавстві, мережа інтернет як перекладацьке поле, міжкультурна адаптація та локалізація. Міжкультурна адаптація веб-сайтів туристичних компаній в аспекті трансляції; особливості відтворення культуромотивованої цінності та досвідності; особливості відтворення текстуального параметру сакральності; особливості локалізації інтернаціоналізмів.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): _____

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	прийняв виконане завдання
I	Каширіна І.В., к. філол. н., доцент		
II	Каширіна І.В., к. філол. н., доцент		
Нормоконтроль	Підгорна А.Б., к. філол. н., доцент		

7. Дата видачі завдання « 7 » вересня 2021 року.

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів кваліфікаційної роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	вересень 2021	виконано
2.	Розробка завдання на кваліфікаційну роботу	вересень 2021	виконано
3.	Складання календарного плану роботи	вересень 2021	виконано
4.	Збирання матеріалу для 1, 2 та 3 розділів	вересень – жовтень 2021	виконано
5.	Підготовка розділу 1	жовтень 2021	виконано
6.	Підготовка розділу 2, 3	листопад 2021	виконано
7.	Написання вступу і загальних висновків роботи	листопад – грудень 2021	виконано
8.	Оформлення кваліфікаційної роботи	грудень 2021	виконано
9.	Нормоконтроль	1-10 грудня 2021	виконано
10.	Рецензування кваліфікаційної роботи	10-12 грудня 2021	виконано
11.	Захист кваліфікаційної роботи	22 грудня 2021	виконано

Студент(ка)

Шапран Е. О.

Керівник кваліфікаційної роботи

Каширіна І. В.

РЕФЕРАТ

КР: 185 с., 24 рис., 2 табл., 14 додатків, 160 джерел.

Об'єкт дослідження – локалізація вебсайтів.

Мета роботи – дослідження та виявлення особливостей міжкультурної адаптації контенту вебсайтів туристичних платформ в ракурсі локалізації (українсько-англійського напрямку).

Методи дослідження – порівняльно-зіставний, методи індукції і дедукції, методів аналізу та синтезу, статистичний метод, тезаурусний метод, метод перекладацького аналізу.

В першому розділі дипломної роботи окреслено теоретико-методологічні засади дослідження міжкультурної адаптації, виокремлено культуроорієнтовані підходи у перекладознавстві, розглянуто мережу Інтернет як перекладацьке поле. В другому розділі надані характеристики вебсайтів туристичних компаній в аспекті трансляції та розміщені аналізи особливостей відтворення культуромотивованої цінності та досвідності, локалізації ойконімів, текстуального параметру сакральності та особливості локалізації інтернаціоналізмів. В результаті проведеного дослідження та аналізу запропоновано алгоритм спеціального перекладу, визначені загальні рекомендації стосовно процесу їх перекладу. В додатках надано схему природи аудіовізуального тексту та його параметрів, у дидактиці аудіовізуального перекладу, багатомовність в перекладацькому полі, скріни екскурсій, класифікація текстового матеріалу, глосарій.

КОНТЕНТ ВЕБСАЙТУ, ЛОКАЛІЗАЦІЯ, МІЖКУЛЬТУРНА АДАПТАЦІЯ, ОЙКОНІМ, ПЕРЕКЛАДАЦЬКЕ ПОЛЕ, СПЕЦІАЛЬНИЙ ПЕРЕКЛАД

Перелік скорочень

АВП – аудіовізуальний переклад

США – Сполучені Штати Америки

ЗМІСТ

Завдання на роботу	
Реферат	
Перелік скорочень	
ВСТУП.....	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ АДАПТАЦІЇ.....	12
1.1. Культуроорієнтовані підходи у перекладознавстві.....	12
1.1.1. Культуроорієнтований підхід: межі перекладності.....	15
1.1.2. Культуроорієнтований підхід: герменевтика та паратекст.....	19
1.1.3. Аудіовізуальний переклад як інструмент локалізації контенту сайтів туристичних компаній.....	21
1.1.4. Гібридність як ознака аудіовізуальних перекладених текстів.....	24
1.1.5. Міноритарні мови та багатомовність як ознака аудіовізуальних перекладених текстів.....	27
1.2. Мережа інтернет як перекладацьке поле	30
1.3. Міжкультурна адаптація та локалізація.....	33
1.3.1. Культурномарковані одиниці в межах перекладацького поля. Інтернет класифікація.....	35
1.3.2. Ойконіми як культурномарковані одиниці в мережах перекладацького поля Інтернет.....	38
РОЗДІЛ 2. Міжкультурна адаптація вебсайтів туристичних компаній в аспекті трансляції.....	41
2.1. Особливості відтворення культуромотивованої цінності та досвідності.....	43
2.1.1. Особливості локалізації ойконімів.....	53
2.2. Особливості відтворення текстуального параметру	

сакральності.....	57
2.3. Особливості локалізації інтернаціоналізмів.....	63
ВИСНОВКИ.....	75
SUMMARY.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81
ДОДАТКИ.....	96
Додаток А. Природа аудіовізуального тексту та його параметрів, у дидактиці аудіовізуального перекладу.....	96
Додаток Б. Багатомовність в перекладацькому полі мережі Інтернет.....	97
Додаток В. Міжкультурна адаптація та локалізація.....	101
Додаток Г. Збагачення мов новими словами, поява інтернаціоналізмів	105
Додаток Д. Розподіл реалій з екскурсії Закарпатського музею Народної архітектури та побуту міста Ужгорода за концепцією дослідників С.Флорина та С.Влахова.....	108
Додаток Е. Скріни екскурсії Закарпатського музею народної архітектури та побуту міста Ужгорода з сайту izi.TRAVEL.....	110
Додаток Ж. Текст оригіналу.....	112
Додаток И. Текст перекладу.....	125
Додаток К. Приклади лексичних одиниць з етноспецифічним компонентом значення за параметром цінність.....	139
Додаток Л. Приклади лексичних одиниць з етноспецифічним компонентом значення за параметром сакральність.....	155
Додаток М. Глосарій.....	160
Додаток Н. Словник термінів.....	165
Додаток П. Тези доповіді на Міжнародній науково-практичній конференції «Філологічні науки в умовах сучасних трансформаційних процесів».....	168

Додаток Р. Тези доповіді на Міжнародній науково-практичній конференції «SCIENCE, RESEARCH, DEVELOPMENT. Philology, Sociology and Culturology.#47».....	177
--	-----

ВСТУП

Інтерес до подорожей насамперед стимулюють багатство традицій та різноманітність культур, що існують у світі. Туризм як сектор, побудований на взаємодії між людьми, є одним з основних засобів пропаганди культури та сприяння міжкультурному діалогу та взаєморозуміння. Відмінності мов, культур, традицій, звичаїв народів світу призвели до становлення перекладу як головного засобу міжкультурної комунікації. За даними Всесвітньої туристичної організації при ООН (UNWTO) на 2019 рік існувало понад мільярд міжнародних мандрівників. У 2020 році через пандемію COVID-19 міжнародний туристичний потік знизився, що прискорило трансформування відносин індустрії туризму з мандрівниками та зробило туристичну індустрію еталоном для інновацій та досконалості вебглобалізації.

Актуальність роботи визначається необхідністю розробки комплексної міжкультурної адаптації культуроспецифічних понять в контентах вебсайтів з туризму.

Зв'язок роботи з науковими темами. Кваліфікаційну роботу виконано в межах ініціативної наукової теми кафедри теорії та практики перекладу Національного університету «Запорізька політехніка» «Міжкультурна адаптація веб-сайтів туристичних компаній як проблема спеціального перекладу». Тема роботи затверджена наказом ректора №451 від 17 листопада 2021 року.

Об'єктом дослідження виступає локалізація вебсайтів.

Предмет дослідження – особливості міжкультурної адаптації в ракурсі локалізації.

Метою дослідження є виявлення особливостей міжкультурної адаптації контенту вебсайтів туристичної платформи в ракурсі локалізації (українсько-англійський напрям).

Мета передбачає вирішення таких **завдань**:

- визначити культуроорієнтовані підходи у перекладознавстві;
- висвітлити особливості мережі Інтернет як перекладацького поля;

- окреслити параметри міжкультурної адаптації та локалізації;
- виявити особливості відтворення культуромотивованої цінності та досвідності;
- окреслити особливості відтворення текстуального параметру сакральності;
- виокремити особливості локалізації інтернаціоналізмів;
- укласти Глосарій лексичних зразків за параметрами культуромотивованої цінності та досвідності.

Матеріалом наукової роботи є аутентичні українськомовні тексти аудіогідів з галузі туризму та їх англomовні переклади з платформи *izi.TRAVEL*.

В цій дослідницькій роботі було використано такі **методи дослідження**, як *порівняльно-зіставний* поряд із використанням загальнонаукових методів *індукції* і *дедукції* – для виявлення українсько-англійських міжкультурних взаємин, емпірико-теоретичні методи: *аналізу* – для розкриття поняття «міжкультурної адаптації» в системній ієрархії його складових, *синтезу* – для визначення системності перекладу як міжкультурної комунікації. Для формування джерельної бази (корпусу текстового матеріалу) використано загальнонаукові методи, *статистичний* метод – для обробки та аналізу інформації, *тезаурусний* метод для вилучення текстових фрагментів; *метод перекладацького аналізу* – для виявлення особливостей локалізації в процесі міжкультурної адаптації, встановлення перекладацьких труднощів та аналізу перекладацьких стратегій і тактик для їх подолання.

Наукова новизна даної роботи полягає в тому, що за предмет дослідження вперше були взяті особливості міжкультурної адаптації вебсайтів туристичних компаній в аспекті трансляцій.

Теоретичне значення визначається обґрунтуванням комплексного вивчення явища локалізації, аналізом його неоднорідності та динамічності. Обмеженість дослідження конкретним аспектом дозволяє чітко виокремити особливості, характерні для міжкультурної адаптації контенту вебсайтів.

Проведене дослідження уможливило розв'язання проблеми співвідношення та взаємодії локалізації та перекладу як міжкультурної комунікації. Головні теоретичні постулати роботи можуть вважатися внеском до теорії спеціального перекладу й культурологічної теорії перекладу, теорії вебдизайну та теоретичних основ туризму.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання теоретичних положень та матеріалів кваліфікаційної роботи в нормативних курсах з теорії перекладу, порівняльної стилістики, під час укладання посібників з вебдизайну і туризму.

Апробацію роботи здійснено на Міжнародній науково-практичній конференції «Філологічні науки в умовах сучасних трансформаційних процесів» (м. Львів, 12 – 13 листопада 2021 р.). За результатами конференції було опубліковано тези доповіді на тему «Локалізація сайтів туристичних компаній як проблема перекладу» [54]. Додатково апробацію здійснено на міжнародній науково-практичній конференції «SCIENCE, RESEARCH, DEVELOPMENT. Philology, Sociology and Culturology». #47 («НАУКА, ДОСЛІДЖЕННЯ, РОЗВИТОК. Філологія, соціологія та культурологія.» #47) (м. Вроцлав / Wrocław, 27 – 30 листопада 2021 р.). За результатами конференції було опубліковано тези доповіді на тему «Вебологія та переклад як основні фактори розвитку туризму» [55].

Структуру дипломної роботи зумовлено науковою логікою дослідження, його метою та поставленими завданнями. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, глосарію, списку використаних джерел (160 найменувань) та 14 додатків. Загальний обсяг роботи – 185 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ АДАПТАЦІЇ

1.1. Культуроорієнтовані підходи у перекладознавстві

В лінгвістиці у 1970 році у контексті мовознавчих досліджень панівним підходом була система абстрактних та жорстких догм трансформаційної генеративної граматики. Тож прагматичний підхід був проривним в теорії мовленнєвих актів. Прагматичний підхід охопив соціальні та комунікативні аспекти мови та став підґрунтям для нової дисципліни – перекладознавства [138]. Але вже наприкінці 1970-х років дві незалежні групи дослідників, очолювані Г. Турі та Г. Вермеєром, започаткували підхід, який зосереджувався на статусі та ролі перекладеного тексту в цільовій культурі.

У 1978 році дослідник Н. Джусойти звернув увагу наукової спільноти на той факт, що для визначення якості перекладу необхідно зважати на зіставність перекладів з оригіналами на змістових і формотворчих рівнях, натомість дослідники Г. Туровер та М. Цвілінг запропонували два методи оцінки якості перекладу: літературно-критичний, за художньо-естетичними й психологічними критеріями, та формально-кількісний, продуктивний у педагогічній і видавничій практиці.

В середині 1980-х у перекладознавстві викристалізувалась концепція, згідно з якою культурний контекст визначається головним для опису процесу трансляції та оцінки якості перекладу [138]. У 1984 році дослідник В. Іваненко, виходячи з принципів холізму, застосував конкретно-соціологічний аналіз з метою вивчення образу цільового читача, тексту перекладу та читацької аудиторії, розглянутих у сукупності, як певної цілісності. Дослідник В. Іваненко також представив історико-культурний аналіз у вигляді моделі, в якій було продемонстровано, що переклад є не тільки наслідком взаємодії двох мов, а й двох культур (автора та перекладача) [57, с. 92].

Культуроорієнтований підхід – це важлива теоретико-методологічна зміна в перекладознавстві. Його датовано початком 1990-х років, коли науковий загаль визнав слушність ідей дослідників С. Баснет, А. Лефевра та Л. Венуті [64; 65; 66; 70; 103; 153]. Ключові ідеї представників культуроорієнтованого підходу викристалізувались під впливом дескриптивного перекладознавства, праць так званої «Маніпуляційної школи», а також теорії полісистеми [64; 65; 66]. Від позитивізму перекладознавство перейшло до ідеї відносності, динамічності поняття еквівалентності, коли до універсальних критеріїв еквівалентності додалися критерії оцінки якості діалогу культур в процесі трансляції. Незважаючи на те, що культуроорієнтований підхід сформувався переважно в результаті аналізу перекладу художньої літератури, надалі було постульовано, що діалог культур «беззастережно охоплює всі види перекладу» [138].

Дослідники С. Баснет і А. Лефевр вбачають певний наявний зв'язок між текстом оригіналу, текстом перекладу та контекстами їхнього породження. Якщо переклад – це факт історії і результат діалогічної взаємодії двох культур [20], його не можна оцінювати лише шляхом порівняння мовних відповідностей чи універсальних стандартів якості та точності [64, с. 3].

Дослідники С. Баснет і А. Лефевр виокремлюють поняття «влади» та «дискурсу» як важливі для переосмислення контекстів джерельної та сприймаючої культур та умов перебігання процесу перекладу [64, с. 6]. У науковій розвідці «Translation, History and Culture» С. Баснет та А. Лефевр впевнено продемонстрували значущість так званої «культурної сили перекладу». На практиці таку силу реалізовано через маніпулятивні стратегії, задля просування певної ідеології та наслідування панівному владному дискурсу в процесі створення перекладного тексту [64, с. 57; 88]. Дослідники С. Баснет та А. Лефевр показують, як переклад перетворюється на потужний засіб творення культури. Народи, які тільки здобули незалежність, можуть творити свою ідентичність у колі країн-сусідів [64, с. 65]. Так «культуроорієнтований підхід» стає методологічною та теоретичною зміною, переміщуючи перекла-

дознавство на нові терени – постколоніальної теорії: «Тепер питання змінилися, об'єкт дослідження було переосмислено; тепер тим, що вивчається, став текст, вбудований в мережу відносин як між джерельними, так і цільовими культурними знаками, і на цьому шляху перекладознавство змогло використати лінгвістичний підхід, і вийшло за його межі» [64, с. 12].

Дослідник А. Лефевр виокремив *переписування* як основну маніпулятивну стратегію. А. Лефевр показав, як перекладачі книги «Щоденник Анни Франк» (в оригіналі «The Diary of a Young Girl», перекладено англійською, німецькою та французькою мовами), дотримуючись стратегії переписування, перетворили свої переклади на ідеологічні маніпуляції. Аналіз А. Лефевра показав, що найбільшого перетворення зазнав переклад німецького перекладача, оскільки неполіткоректну лексику навмисно було пом'якшено. З цього приводу дослідник А. Лефевр зазначав, що в сучасні часи саме переписані тексти, а не оригінали, використовуються в літературі та культурі [65, с. 7].

Щоб стратегія переписування була дієвою, А. Лефевр запропонував концепцію так званого *патронажу*, тобто обмеження та контролювання перекладів «будь-якою владою (особою, інституцією), яка може або сприяти, або перешкоджати читанню, письму та перепишуванню літератури» [65, с. 15].

На думку дослідника А. Лефевра, патронаж функціонує за рівнями. Перший рівень – ідеологія, другий – економіка, третій – статус. Безперечно, це різні рівні, але здебільшого їх контролюють одні й тіж самі особи. Тож А. Лефевр пізніше демонстрував евристичний характер своєї концепції, спускаючи патронаж на другу позицію: «Два чинники в основному визначають той образ літературного твору, що втілюється в перекладі. Цими двома чинниками, у порядку їхньої значущості, є ідеологія перекладача (незалежно від того, чи добровільно він її приймає, чи вона йому нав'язується як обмеження якоюсь формою патронату) та поетика, що домінує в цільовій літературі на час перекладу» [65, с. 41].

Ідея патронажу зачіпала питання етики як критерію оцінки якості перекладу за умови застосування маніпулятивної стратегії. До культуроорієнто-

ваної парадигми у перекладознавстві не було випрацьовано належного розуміння взаємозалежності категорій «етичності» та «агентивності», оскільки «етичність» пов'язували головним чином з морально-правильною поведінкою людини. Під впливом праць Ж. Дерріди, в середині 1990-х років дослідник Л. Венуті у своїх працях приділив велике значення питанням етики перекладу. Вченому ішлося, зокрема, про так звану *етику відмінностей* [153]. Л. Венуті збагатив методологію перекладознавчого аналізу авторефлексивною практикою. Його думці суголосна ідея дослідниці Л. Коломієць щодо «авторедагування як необхідного етапу перекладу» [21, с. 335].

Надалі дослідження взаємодії культур зосереджується, в межах постколоніальної теорії, головним чином на питанні цензури, розвитку постколоніальних літератур (прийняття або опір колоніальної влади), гендерної політики (схвалення або осуд), світової літературної полісистеми (транснаціональні літературні тенденції та концепції) тощо.

1.1.1. Культуроорієнтований підхід: межі перекладності

В нашій роботі у розумінні меж перекладності та критеріїв оцінки якості перекладу при урахуванні контексту культури ми йдемо за дослідником Т. Шмігером, який у науковій розвідці «Перекладознавчий аналіз – теоретичні та прикладні аспекти: давня українська література сучасними українською та англійською мовами» [57] висловлює думку щодо складного характеру взаємодії інтерпретаційно-культурологічного та лінгвостилістичного підходів, на яких ґрунтується система методів перекладознавчого аналізу на сучасному етапі розвитку науки про переклад [57 с. 91]. На наш погляд, доцільно вести мову про синергетичний характер такої системи, зокрема в царині спеціального перекладу, при цьому синергетичність перекладу ми розуміємо в термінах, запропонованих дослідницею М. Дорофєєвою [7]. Думка Т. Шмігера суголосна концепції М. Новикової: «Входження тексту у цільову

культуру – це не поелементне перенесення міжмовних відповідників, а складне відтворення діалогічної природи тексту і – ширше – контексту» [35; 57]. Безумовними учасниками такого діалогу вважаємо джерельну та сприймаючу культуру.

В межах культууроорієнтованого підходу в перекладознавстві оцінка якості перекладу потребує врахування меж перекладності, а отже, на думку дослідника Т. Шмігера, перекладачеві необхідно вдатися до пошуку культурних, лексико-семантичних, граматико-семантичних, комунікативних та естетичних кодів, які уможливлують пізнавальний діалог двох культур в процесі трансляції. Отже, в межах культууроорієнтованого підходу еквівалентність доцільно розглядати як суму норм національного дискурсу, або як суму особливостей концептуалізації дійсності [57, с. 234].

За Т. Шмігером, для досягнення еквівалентності в межах культууроорієнтованого підходу перекладачеві необхідно виходити з наступних критеріїв: цінності як лінгвокультурного параметру тексту-джерела та перекладеного тексту; ідентичності як основи для зіставлення свого та чужого; інтертекстуальності, яка ґрунтується на фундаментальному принципі, що певні елементи оригіналу та перекладу – це інтертекстуальні вкраплення, знаки присутності інших текстів (а отже, й культур); сакральності, тобто священності, та \ або десакралізації окремих цінностей; нарешті, досвідності, коли культурні цінності в тексті будуть побачені лише за умови наявності спільного горизонту знання [57, с. 311].

В нашій роботі ми поділяємо думку дослідника Т. Шмігера, який вважає культуромотивовану цінність семантичним параметром тексту, який позначає особливий спосіб актуалізації інформації у сприйнятті головних ідей світогляду і який формують національна мовокультура та авторська настанова у тексті [57, с. 311]. Культуромотивована цінність може бути актуалізована у культурному компоненті значення лексем, які ми пропонуємо об'єднати у культуромотивовані лексичні групи за ознакою цінність.

Дослідник Т. Шмігер, поділяючи думку Кочергана, Суходольської та Федоренко [57, с. 88] щодо значущості лінгвістичного підґрунтя культуроорієнтованого підходу у перекладознавстві, виокремлює чотири категорії лінгвістичних методів: 1) контекстний аналіз; 2) структурний аналіз, який охоплює методи дистрибутивного, компонентного, опозиційного та трансформаційного аналізу; 3) семантико-синтаксичний аналіз; 4) кількісний аналіз [57, с. 91]. Отже, йдучи за концепцією Т. Шмігера, в нашій роботі пропонується *перекладознавчий аналіз, спрямований на дослідження локалізації сайтів туристичних компаній в процесі трансляції контенту засобами цільової мовокультури*. Пропонований аналіз спрямовано на виявлення особливостей інтерпретаційної спроможності першоджерела, оцінки якості відтворення його смислової структури, виявлення особливостей взаємодії двох мов та культур.

Головним інструментом такого аналізу ми, слідом за дослідником Т. Шмігером, вважаємо контекстний аналіз, який, на думку Т. Шмігера, визначає мовленнєві умови, за допомогою яких реалізується актуальне значення мовної одиниці [57, с. 105]. Таким чином в роботі стає можливим пізнання текстуального і культурного простору, з урахуванням ступеню відповідності джерельного та перекладеного текстів.

Оскільки зіставлення мов і культур при перекладі неминуче, а критика зосереджується на тлумаченні конкретних текстів, створених та перекладених на певному етапі розвитку лінгвокультури [57, с. 98], культуроорієнтовані перекладацькі практики менше використовують самі лише лінгвістичні моделі інтерпретації, а більше послуговуються комбінованими моделями, оскільки користуються літературними й лексикографічними джерелами, то не доцільно розмежовувати два поняття: «deskriptивно-функційний аналіз» та «інтерпретаційно-культурологічний».

Прямуючи згідно з концепцією Т. Шмігера, роздивимось *епістемологічний аналіз*. Цей метод інтерпретації переносить нашу увагу з тексту на тексти, мови та культури як складові міжкультурної комунікації, коли узуально-

му значенню лексеми значенню протиставляється подія, тобто динаміка, постійна зміна умов комунікації, що впливає на актуалізацію конотаційних значень в тканині тексту. Це спонукає перекладача до залучення культурної тематики у дослідження в царині семантики, з метою пошуку стратегій і тактик відтворення в процесі трансляції культуромаркованого елементу значення. Інтерпретація впливає на пізнання самого об'єкта крізь призму контексту культури, і межа між різними культурами стає розмитою. Тож для правильного розуміння тексту, як перекладачеві, так і отримувачу повідомлення потрібно мати розширенні знання, які стикаються з цим текстом та формують спільний горизонт знання.

Етимологічний аналіз (за Т. Шмігером) розбирає процес перекладання як часову та просторову комунікацію, коли у пошуку семантично чітких дериваційних форм, закорінених у національну лінгвокультуру, відбувається рух пізнання, що розвернено до джерел [57, с. 179].

Наразі представникам вітчизняного та закордонного перекладознавства йдеться про те, що культуроорієнтований підхід ґрунтується на двох протилежних поглядах: з одного боку, відбувся вихід теорії перекладу за межі суто лінгвістичних методів інтерпретації, з іншого, перехід від тексту до культури не є чимось новаторським чи самобутнім. Так дослідник Е. Пім вважає, що цей перехід «давно був частиною інтелектуального тла дескриптивної парадигми» [127, с. 149].

Культуроорієнтований підхід виявив можливості для розширеного способу репрезентації культури в тексті, розкриваючи полеміку мов та національних культур. Так уведення культури до інтерпретаційних практик наклало відбиток на значення формальних компонентів тексту, коли визначення еквівалентності виходить з формулювання критеріїв та наслідків культурної наближеності перекладу до першотвору. Далі пропонуємо розглянути проблему еквівалентності не виключно на рівні текстових ознак, а й на основі культурної подібності оригіналу та перекладу.

1.1.2. Культуроорієнтований підхід: герменевтика та паратекст

Описовий аналіз у визначенні *цїлі* як *норми* реалізувався у методології позитивізму через співвідношення об'єктивності та відносності розуміння; ця концепція своєрідно відбилась у герменевтичному підході до інтерпретації культуроорієнтованих компонентів значення в процесі трансляції [59, с. 25, 27].

Зв'язок перекладу з герменевтикою є очевидним. Головна мета перекладу – сприяти спілкуванню між людьми, що належать до різних культур. Перекладач має зрозуміти повідомлення перш ніж перекладати вихідний текст, далі зробити зміст вихідного тексту доступним для сприйняття, і стати співавтором цільового тексту.

Німецький протестантський богослов і філософ Ф. Шляєрмахер, розмірковуючи над роллю мови в інтерпретації текстів, при перекладі Біблії стверджував, що «ні логічні розумові висновки, ні індивідуалістичні докази ідеалізму з їх позаісторичним абсолютизмом не спроможні віднайти докази істинності міркувань про мову» [8, с. 55]. У книзі «Герменевтика та критицизм» Ф. Шляєрмахер накреслив шляхи пошуку надійної основи розуміння та розробив так зване «герменевтичне коло».

Дослідник Ф. Шляєрмахер розвивав думку, що перекладач повинен усвідомлювати особистий горизонт свого досвіду та знань і повинен розширювати цей горизонт, проникаючи у нові чужі культури й наукові предмети. Завжди існує історичний контекст, у якому був написаний незнайомий текст, а також контекст, у якому перебуває інтерпретатор. Останній не може позбутися свого власного контексту самим прагненням до об'єктивності. Якраз усвідомлення сучасного контексту та його впливу на прочитання тексту може забезпечити новіше, точніше й глибше розуміння тексту, тобто покращити міжкультурну комунікацію.

Дослідник Д. Гаус розглядав герменевтику перекладу крізь призму функціональної еквівалентності, виокремлюючи два види перекладу: відкритий

(явний) та закритий (прихований) [100]. Відкритий переклад нагадує цитату, мова перекладу перекликається з мовою оригіналу. Такий тип частіше використовують для перекладу важливих за точністю текстів (документів, історичних подій та священних текстів). Закритий переклад має статус оригіналу в приймальній лінгвокультурі, тому що він створюється як самостійний текст. Споживачі цього перекладу не усвідомлюють, що це переклад, можуть сприймати його як оригінальний текст.

В закритих перекладах виникають незначні лінгвокультурні перекладацькі труднощі, які вирішуються використанням різних культурних пресупозицій. Метою закритого перекладу є встановлення функціональної еквівалентності. Тобто він відтворює еквівалентну мовленнєву подію в цільовій лінгвокультурі, відновлюючи в перекладі функцію оригіналу. Задля компенсації культурної своєрідності перекладач використовує культурний фільтр, намагаючись досягти подібності до оригіналу. Але використовувати культурний фільтр рекомендується на основі емпіричних досліджень культурних відмінностей конкретної пари мов та культур.

Усна народна традиція кодифікує культурне знання. Відстань у часі, яка пролягла між контекстами породження та ситуацією інтерпретації тексту, потребує створення таких герменевтичних моделей інтерпретації, які уможливлять зустріч в герменевтичному колі автора та інтерпретатора тексту, за якими стоять їхні мови і культури, а також часовіддалені культурно-естетичні практики, які належать до різних періодів існування лінгвокультур. Такою модерністичною герменевтичною моделлю інтерпретації є аудіовізуальний переклад.

1.1.3. Аудіовізуальний переклад як інструмент локалізації контенту сайтів туристичних компаній

Аудіовізуальний переклад (АВП) за короткий час став вагомим у галузі прикладної лінгвістики. Термін «аудіовізуальний переклад» використовують

на позначення процесу й результату створення форм, в яких інтерактивний компонент є мультимедійним. Дослідниці М. Фредді та М. Павесі вважають, що аудіовізуальний текст – це сукупність різних знакових систем, які вступають у взаємодію. При цьому відносна значущість кожної системи може варіюватися. Тож інтеграція вербального та невербального компонентів в складну знакову систему, закінчується тим, що ці компоненти набувають гібридної форми. Враховуючи, що мова варіюється за її використанням та жанром, то АВП теж можна назвати змінною сутністю [84, с. 32].

Перша форма АВП з'явилась при перекладі титрів у «німому кіно», а з появою кіно зі звуком у 1920-х АВП набрав великих обертів та забезпечив великі прибутки кіноіндустрії США в царині експорту, оскільки попит на дубльовані кінофільми з субтитрами на цільовій мові зростав. В цей період було випробувано безліч форм перекладу. Експорт із США був в різні країни, тож одна кінокартина мала переклад на декілька мов. Найбільш ефективними формами виявились субтитри та дубльований переклад. Вибір ефективних форм перекладу визначався мовними, ідеологічними, економічними чинниками. Між появою АВП в 1920-х та його першими ґрунтовними науковими дослідженнями пролягло тридцять років, а глобалізаційні геополітичні процеси та розвиток технологій наприкінці двадцятого сторіччя пожвавили інтерес перекладознавців до технік та практик аудіовізуального перекладу. Процеси глобалізації, фінансова інтеграція телекомпаній, цифрові технології, розширення Інтернет-простору, поява бездротових технічних новинок (мобільні телефони, планшети, смартфони) – розвиток цих процесів та технологічних потужностей впливово розширило сферу розповсюдження аудіовізуального продукту.

Аудіовізуальний переклад розрізняють за такими видами, як субтитрування, дублювання та закадровий переклад. При аудіовізуальному перекладі в перекладацькому полі Інтернет на туристичних платформах відбувається стирання меж різних лінгвокультур, що призводить до появи гібридизованих

форм. Таким чином, аудіовізуальний переклад стає інструментом міжкультурної адаптації контенту сайтів туристичних компаній.

Зараз користувачам надана можливість брати активну участь у перекладі певних аудіовізуальних продуктів, що призвело до розширення цільових аудиторій [85]. Но також з'явилась вузька направленість в нових формах АВП: субтитри для сцени [113]; субтитри для людей з вадами слуху SDH [131]: «живі» субтитри, що розпізнають мовлення; аудіоопис для людей з вадами зору AD, який включає в себе вербальний коментар та аудіо субтитри [69]; внутрішньомовні субтитри (знижують відсоток відмінностей у межах однієї мови), мовна локалізація відео ігор (поєднання субтитрування/ дублювання, з елементами локалізації) [130]; аматорське субтитрування, або фенсаб; аматорське дублювання [117].

Аматорські форми перекладу, створені Інтернет-користувачами. Таким чином, створюючи субтитри чи дубльований переклад улюбленої продукції або контенту, вони кидають виклик комерційному виробникові роблячи швидше за них та безкоштовно.

Так Youtube у 2009 запропонував своїм користувачам обирати варіанти субтитрів за власним бажанням. Для людей з вадами зору запропонував близьким до дублювання – аудіоопис, який трансформує основну візуальну інформацію певного аудіовізуального контенту у вербальний коментар між аудіосубтитрами діалогів продукту.

Технологічний розвиток вплинув на розповсюдження видів АВП, але здебільшого це пов'язано з розширенням використання АВП в середовищах (Інтернет, музеї, вулиці міста, залізничні вокзали тощо).

Аудіовізуальні тексти, на відміну від друкованих текстів, зазвичай сприймаються двома різними каналами зв'язку аудіальним та візуальним. Аудіальний канал сприймає інформацію аудіовербальних (виражених словами); та аудіоневербальних знаків (усі інші звуки). Візуальний канал сприймає візуальновербальних (будь-яке повідомлення у письмовій формі) та візуальноневербальних знаків (усі інші візуальні знаки) [77; 155].

Після розширення та збільшення спеціалізації у практиці та теорії аудіовізуального перекладу відбулись зміни в різних найменувань цієї сфери. З'явилися нові тлумачення у практиці та теорії АВП. У 2000-х роках з'явилися терміни «мультимедійний переклад» та «мультимедійна локалізація».

Поява субтитрів для осіб з вадами слуху, та аудіоопис для осіб з вадами зору, наштовхнули деяких науковців на думку визначити АВП як форму «медіа доступності [79].

У 2008 році Забальбеаскоа використовуючи чотири конститутивні риси АВП запропонував спосіб зображення об'єкту вивчення АВП [159, с. 29]. Центр двох градієнт – це сфера аудіовізуальних текстів. Зверху вербальний, знизу невербальний вид. Напрямок від центру в ліву сторону аудіальний, в праву візуальний канал. То просуваючись знакова система набуває окреслених вад (див. Додаток А). За допомогою цієї схеми можливо класифікувати наявні чи майбутні аудіовізуальні тексти.

Семіотична природа АВП призводить серед дослідників до дискусійного питання: «АВП є формою перекладу?». Складності або необхідності викреслюються у дублюванні (синхронізації різних форм між текстом та образом, звуком); та у субтитруванні (компресії, перефразування й адаптації мовлення до змішаної форми написання). АВП охоплює різні концепції перекладу (локалізація, технічна комунікація, мультимедійна локалізація) в межах великого комунікаційного ланцюга.

Сучасний вплив різних форм у текстовій продукції прискорює перехід одних видів АВП в інші або призводить до включення у локалізацію вебсайтів. Переклад регулює постійний потік контенту й загальну комунікацію. Локалізація вебсайту може відбуватися кількома мовами. Тож, стратегія локалізації вебсайтів передбачає вдалу стратегію комунікації.

Нові напрямки, актуальні дослідження, тенденції відкривають великий обсяг статей праць науковців [79; 80; 85; 94].

Підсумовуючи цей підрозділ зазначимо, що процеси глобалізації розширили сферу розповсюдження аудіовізуального продукту, здебільшого в

контенті вебсайтів. Аудіовізуальний переклад в аудіовізуальних медіа отримав великий соціальний та ідеологічний вплив. Вивчення АВП залежить від чотирьох компонентів: вербального, невербального, аудіального та візуального. Основним наслідком аудіовізуальної трансляції контенту сайтів туристичних компаній є поява гібридних текстуальних форм.

1.1.4. Гібридність як ознака аудіовізуальних перекладених текстів

При поєднанні двох відмінних речей – утворюється щось нове, і це нове – гібрид. У сучасному світі ідея гібридності має здебільшого позитивні конотації, якщо простежити її вираження в естетиці чи теорії культури, що спираються на постколоніальні моделі. Але XVIII та XIX століть гібридність постійно асоціювалась з анормальним, потворним чи гротескним, також – термін був у вжитку в найпохмуріших епізодів історії науки, пов'язаним з расистським вченням «полігенізму».

Роздивляючи поняття гібридності, впершу чергу, ми відносимо це до перекладознавства, яке належить до традиції дослідження питань транскультуралізму й транстекстуалізації, багатомовності та мовної креолізації, білінгвізм в аспекті діаспорного культурного вираження та феномен подвійної самосвідомості.

З суто логічного розмислу нам потрібно зважати на перехід від письмового до усного слова, представленого у вигляді аудіовізуального супроводу для користувачів туристичних платформ, наприклад, платформи *izi.travel*. Так дослідник Т. Шмігер вважає, що культура усного сприйняття надає більше можливостей для інтерпретації, ніж письмова культура [57], а отже, інтерпретаційна спроможність в процесі локалізації контенту туристичних сайтів зростає. В процесі локалізації контенту платформи, призначеної для потенційних туристів, значну роль відіграє вплив на туриста як на реципієнта локалізованої інформації. В процесі трансляції, локалізація супроводжується

уведенням до контенту сайту аудіотекстів, що містять культуроспецифічну інформацію. Введення аудіотекстів паралельно українською та англійською мовами спричинює виникнення гібридних текстуальних форм.

При взаємопроникненні двох мовних систем, за допомогою перекладу трансформує аспекти одного тексту в інший, ми утворюємо гібридний текст. Тож в процесі перекладу в створенні мовного чи культурного гібрида виникає суттєва подійність. Гібридність виявляє особливість культурного життя.

Текстуальність стає моделлю гібридної смислової структури, яка утворилась за допомогою перекладу, містить маркованість на позначення відносності. З цього боку дослідник В. Беньямін запропонував, що перекладний текст доречно розглядати як нову буферну зону «третій простір», яка знаходиться на кордоні та здатна генерувати «межові впливи й ідентифікації». Услід за дослідником В. Беньяміном, дослідник Г. Бгабга доводить, що третій простір це не окремий альтернативний простір, а «міжпростір» відмінностей: активних, постійних; чийі значення завжди динамічні [67, с. 167]. Гібридний текст в третьому просторі – свідомо незавершений, він потребує естетики від перекладача. На цьому етапі перекладач намагається інфікувати структуру цільової мови синтаксисом та лексикою оригіналу дотримуючись буквалістського підходу в його найекстремальніших проявах.

Культурне та мовне змішання закладене в історичні свідомості потребує адаптації, тобто гібридності при перекладі. Тож переклад і гібридність дуже важливі у просторі широкого культурного форуму при означенні шляхів конфігурації розділених, відновлених та реконструйованих ідентичностей, в якому вони взаємодіють. У цьому ракурсі, асиміляція та мультикультуралізм виступають альтернативою перекладу та гібридності.

Переклад і гібридність, використовуючи форми міжмовного або змішаного вираження, наголошують на диз'юнктивні та умовні характерні приналежності. Форми неповного перекладу частіше використовуються у письменних спільнотах, де взаємозв'язок між колоніальною мовою і мовою побутового вжитку є постійним та тривалим.

При перекладі доречно переглядати традиційне тлумачення еквівалентності, яке дозволяє відтворювати історичні та політичні сили, представленні у використанні мови.

У теорії культури термін «гібридність» став об'єктом критики в головних напрямках, тому що вимагає існування чистих культурних форм (мови, культури, ідентичності), а в реальності всі культури переплітаються, тож аспекти гібридизації вже присутні в культурному житті практично кожної ідентичності. Гібридність занадто легко стирає умови та владні відносини, які її породжують, це результат примусу та пригнічення або результат добровільного приєднання. Тож гібридність значно частіше використовується як ознака цінності, а ніж інструмент аналізу.

Гібридизовані форми локалізованого контенту платформ в Інтернет являють собою усні чи письмові тексти, в яких поєднано письмові, аудіальні, графічні, та візуальні матеріали. Так створюється паратекст, що супроводжує локалізацію назв та підзаголовків творів, назв розділів, передмови, посвячення, епіграфів, вступів, приміток, епілогів та післямови [111].

Концепцію «паратексту» у 1987 розробив французький дослідник Ж. Женетт. У 1997 році вийшла його праця в англійському перекладі [90], і привернула увагу перекладознавців, які прагнули сформулювати читацьку рецепцію. Услід за Ж. Женеттом, дослідники Г. Бажарді, П. Ореро, С. Ровіра-Естева та В. Пеллат виділили паратекст як головну ідею своїх досліджень [94; 122].

Дослідник Ж. Женетт зупинився на наступних класифікаціях паратекстів: просторова площина (розташування відіграє ключову роль); функціональність (призначення); часовий критерій (поява або зникнення); прагматична характеристика (відправник-адресат); конститутивна складова (спосіб існування) [90, с. 5].

Для науковця вивчення паратекстів або приміток перекладача дає змогу дослідити інформацію щодо стратегій перекладу, визначити концепції пе-

рекладу. Але для встановлення норм перекладу дослідникам краще роздивлятися паратексти тільки як додатковий метод інтерпретації.

Підсумовуючи цей підрозділ зазначимо, що за допомогою гібридизації різноманітних видів культуромаркованої інформації розмиваються межі мов та культур, а отже, відбувається певна міжкультурна адаптація контенту сайтів туристичних компаній. Також підкреслимо, що гібридність, яка супроводжує аудіовізуальний переклад, є по суті практикою поєднання різних форм інформації, тому створені на сайтах тексти відчують культурну та мовну інтерференцію та подеколи контамінацію глобалізованими формами лексики з царини так званої англійської для міжнародного спілкування (International English). Гібридизовані текстуальні зразки в цій роботі містять інформацію, яку ми пропонуємо оцінювати за критеріями цінності, сакральності, досвідності, глобалізаційності.

1.1.5. Міноритарні мови та багатомовність як ознака аудіовізуальних перекладених текстів

Переклад сприяє розвитку та охороні національних мов та культур. Дослідник Е. Симон зазначив, що переклад «стає джерелом культури на батьківщині» [136, с. 17].

Переклад і багатомовність перебувають в складних стосунках. Дослідник Р. Грутман підтримує думку щодо існування дихотомії між цими поняттями, наголошуючи на тому, що багатомовність – це одночасне функціонування двох або більше мов, а переклад – заміна однієї мови іншою [98, с. 182].

Дослідники С. Баснет та А. Лефевр вивчали «світову літературу» в контексті менш поширених мов і розробили ідею «*концептуальних ґраток*» – «*набору концептуальних категорій, що виходять за рамки різних країн*»

[66, с. 77]. Це стало підґрунтям до прийняття міноритарних мов на світовій арені.

Європейська Хартія наголосила, що «важливості міжкультурного діалогу і багатомовності, а також захист і підтримка регіональних або міноритарних мов не повинні здійснюватися на шкоду офіційним мовам і необхідності вивчати їх» [34].

Дослідник М. Кронін розкрив поняття «міноритарності», по-перше, відносно у кількісному аспекті; по-друге, відносно у політичному та історичному аспектах. З цього виходить, що офіційна мова в одній державі, може бути міноритарною в іншій. Тож поняття міноритарність *«є відносним, а не абсолютним»* та *«потенційно усі мови є міноритарними»* [74, с. 86].

На думку дослідника, Г. Турі міноритарні мови – це зручні об’єкти дослідження для встановлення закономірностей фундаментальних механізмів перекладу. Але є небезпека створення неконтрольованої мовної інтерференції [147]. Дослідник М. Кронін теж бачить небезпеку в взаємодіях міноритарних мов та перекладу, вченому йдеться про загрозу знищення неповторності мов [74, с. 89]. Дослідниця К. Міян-Варела підтримувала думку дослідника Г. Турі в тому, що переклад міноритарних мов сприяє процесам лінгвістичної та культурної нормалізації, але є відбиттям асиметричних відношень із владою [115].

У 2005 році випущено монографію за редакцією А. Бранчаделя та М. Веста [68], в якій детально розглянуто проблематику перекладу міноритарними мовами. Це була спроба визначити місце перекладу з міноритарних мов у культуроорієнтованому та владному підході.

Завдяки глобалізованому технізованому світу міноритарні мови зберігаються та поширюються за допомогою машинного перекладу. Так учасники SALTMIЛ П’ятого семінару (2006 р.) зосередились на питаннях стратегій розробки технології машинного перекладу для міноритарних мов. А учасникам Дев’ятого семінару (2014 р.) вже йшлося про безкоштовні мовні ресурси та

ресурси з відкритим кодом для машинного перекладу малоресурсних мов [132].

Сучасною ланкою поширення перекладу міноритарних мов є аудіовізуальна сфера, зазначає дослідниця Е. О'Корнел [119].

Багатомовність туристичних платформ класифікуємо в нашій роботі в залежності від об'єму а) етноспецифічної та б) інтернаціоналізованої лексики, яку оцінюємо відповідно до особливостей міжкультурної адаптації, аналізуючи крізь призму ознак цінності, сакральності, досвідності, глобалізованості. В нашій роботі ми не включаємо розгляд лексики, яка має діалектне або соціолектне забарвлення через специфіку матеріалу дослідження.

Процес локалізації контенту туристичних платформ залежить від ідеологічної маніпуляції у владному дискурсі. Зокрема, відчувається вплив офіційної мовної політики держави. Дослідниця Р. Мейлартс визначає наступні комунікаційні стратегії, нав'язані державною мовною політикою: 1) повна інституційна одномовність; 2) обов'язкова інституційна одномовність, сполучена з частковим або тимчасовим перекладом мовами національних меншин і мігрантів; 3) повна офіційна багатомовність з обов'язковим перекладом усіма мовами для всіх; 4) одномовність на місцевому, нижчому рівні, поєднана з офіційною багатомовністю і різновекторним обов'язковим перекладом на найвищому рівні [114].

Розглядаючи питання локалізації контенту сайтів туристичних компаній, не можемо обійти питання нормативності української літературної мови. Проблема, яка стоїть перед перекладачами, полягає у наявності викривлених, зрусифікованих форм, які є наслідком багаторічної політики лінгвоциду. Цілеспрямоване нищення мови та культури нації називають лінгвоцидом. Українська дослідниця Н. Тумай у 2006 році, вивчивши погляди різних дослідників на явище лінгвоциду, запропонувала трактування терміну «лінгвоцид», значення якого відбиває становлення і розвиток мови в українській історії. Обмеженням використання мовних суспільних функцій та втручанням у внутрішню структуру мови мовною політикою, відбувається спочатку поступове

зменшення, а далі прискорене згасання пізнавальної, комунікативної, інформаційної, та мисленнєвої функцій. Що врешті решт призводить до денаціоналізації й асиміляції народу нацією, яка впровадила таку мовну політику. Саме тому вважаємо, що перекладачі, які займаються локалізацією контенту туристичних платформ, виконують подвійну роботу: по-перше, намагаються відродити живу українську мову як мову першоджерела, по-друге, розширюють спільний горизонт знання, уводячи в цільову лінгвокультуру етноспецифічні поняття, що постали на ґрунті національної української культури.

Підсумовуючи цей підрозділ, зазначимо, що основою багатомовності туристичних платформ є переклад, який виступає джерелом охорони та трансляції лінгвокультури в сучасному глобалізованому світі.

1.2. Мережа Інтернет як перекладацьке поле

Найперші наукові праці щодо мережі Інтернет з'явилися в англomовному академічному середовищі в межах медіазнавства та інформатики. Вони розглядали мережу в поняттях передачі інформації та в деяких публікаціях почали обговорення особливостей мережі як складної системи.

Дослідники Р. Бернет та Д. Маршал [71] змогли пов'язати новітні веб-технології та прикладні програми (електронна комерція) з питаннями такими як: культура, суспільство, ідентичність та техніка, що своєю чергою є основоположними для культурних та соціальних теорій.

Дослідники Д. Гонтлетт та Р. Горслі підійшли до вивчення мережі з позицій кіберкультури, соціології та культурології за допомогою зв'язків із політикою, економікою, торгівлею. Вони підняли питання користування веб-простором: цифровими завісами (інформаційна нерівність), інтелектуальною власністю, управління у цифровому мережевому просторі [88].

У 2006 р. Массачусетський технологічний інститут та Університет Саутгемптона створили Науково-дослідну ініціативу з вебології. А у 2009 році

реорганізували у неприбутковий Вебологічний траст (WEB SCIENCE TRUST) [156]. Завдяки вивченню мережі Інтернет та вебології загалом почали приділяти увагу взаємовідносинам людей та машин та труднощам, які виникають впродовж таких відносин, релевантні та важливі філософські, моральні та етичні роздуми.

Перекладацька діяльність в мережі Інтернет зароджувалася та розвивалася у сукупності із прогресивними технологіями та відповідними технічними та соціальними тенденціями. Оскільки Інтернет відкрив необмежені можливості для збагачення, то масштабні організації та працедавці намагаються якомога більше інтегрувати нові технології у свій бізнес. Вони оцифровують, а потім перекладають свій контент різними мовами [109].

Тож історичні тенденції спонукали до розвитку перекладацької діяльності у мережі. Технології дозволили перейти з локального робочого столу в офісі до віртуального столу в мережі («хмари»). Переклад людиною за допомогою Інтернет-інструментів включає основні види діяльності, що також традиційно входять до роботи перекладача, а саме: доступ до посилань та паралельної документації, пошук у спеціалізованих словниках відповідних термінів, запити до різних ресурсів, написання та редагування цільового тексту.

Оскільки глобальні потреби у комунікації та перекладі зросли та урізноманітнилися, офісні та професійні перекладацькі прикладні програми, автоматизований переклад, локалізація, машинний переклад зробили внесок у створення спільного мережевого робочого простору онлайн. Сучасні науково-дослідні та дослідно-конструкторські проєкти зосереджуються на способах керування багатомовним контентом та покращенням Інтернет додатків [144].

На цей час мережева сфера ресурсів продовжує розширюватись, а в Інтернет представлено все більше мов та культур. На додаток до таких змін постійно модифікуються мережеві практики, які використовуються професійними та непрофесійними перекладачами. Така мережева діяльність показує

яскравий перекладацький вимір багатомовного та багатокультурного дискурсу, що є частиною глобальної комунікації в соціокультурному просторі Інтернет.

Дослідниця М. Іваницька у 2016 році представила перекладача, як центральну фігуру перекладацького поля, яке формується на перетині літературних полісистем. Запорука успіху художнього перекладу як репрезентації певної культури, це взаємодія рис особистості перекладача з носіями міжкультурних відносин, тобто іншими суб'єктами перекладацького поля (автор; видавництво, літературний редактор; медіа, новімедіа Інтернет-ресурси; літературний критик, журналіст; науковець; інституція, організація; читач, отримувач перекладу) [14].

Дослідник Д. Юнкер постійно зазначає, що Інтернет з'єднує пристрої, але мова з'єднує людей. Вебсайти повинні підтримувати багато мов, щоб охопити понад 4 мільярди користувачів Інтернету зі світу. Для того, щоб охопити понад 90% користувачів Інтернету у світі, треба підтримувати понад 40 мов. Ось чому не дивно, що організації та компанії, які підтримують значну кількість мов, також мають тенденцію похвалитися значною кількістю клієнтів, членів та відвідувачів. Згідно з дослідженнями Д. Юнкера, провідні світові бренди підтримують в середньому 31 мову, додаючи приблизно одну нову мову на рік. Релігійні та технічні лідери добре розуміють силу мови. І хоча темпи мовного зростання, сповільнилися протягом останніх двох років, загальна тенденція очевидна — компанії продовжують додавати мови, прагнучи розширити своє глобальне охоплення.

Підсумовуючи цей підрозділ зазначимо, що мережева сфера ресурсів продовжує розширюватись, а в Інтернет представлено все більше мов та культур. Оскільки мережа все більше перетворюється на платформу спілкування щодо фундаментальних аспектів нашого життя, а спілкування онлайн у глобальному вимірі стає в мовному та культурному планах багатшим та розмаїтішим, ми можемо краще зрозуміти роль перекладу у світі. Запорука успіху перекладу як репрезентації певної культури в процесі локалізації контенту

туристичних платформ – це взаємодія особистості перекладача, який діє на перекладацькому полі Інтернет, з носіями інших мов та культур. Питання глобальних спільнот, громадянства, доступу до технологій, представництва та влади цілком можуть злитися в одне ціле в аспекті етики перекладацької діяльності. Зацікавлення компаній в перекладацьких практиках у багатьох сферах перекладацького поля Інтернет протягом кількох останніх років може слугувати доказом виходу діяльності перекладача у глобалізовані простори всесвітнього павутиння.

1.3. Міжкультурна адаптація та локалізація

«Адаптація» – це термін, що широко використовується в аудіовізуальному мистецтві (в театрі, на телебаченні, у кінематографі, музиці, хореографії та інших). Термінологія «адаптації» надзвичайно плутана і має багато нюансів:

- терміни в англійській мові: abridgement, adaptation, appropriation, recontextualization, spinoff, tradaptation, reduction, simplification, condensation, special version, reworking, offshoot, transformation;

- терміни в українській мові: адаптація, присвоєння, наслідування, переказ, переспів, твір за мотивами, перероблення, переінакшення, інсценування, екранізація тощо.

Термін «адаптація» запропонувала дослідниця Д. Сендерс, «адаптація зазвичай включає пропуски, переписування, інколи додавання та несе одно при цьому вважається першотвором» [133, с. 26]. Дослідниця Д. Сендерс протиставляє «адаптацію» та «апропріацію»: у випадку останньої виклад первинної думки може зазнавати змін, і всупереч тому, що деякі характеристики оригіналу залишаються непорушні, новий текст здебільшого належить авторові адаптації або переробленого тексту.

У низці перекладознавчих робіт спеціально досліджувалися питання адаптації [107; 116; 160; 151]. Ці дослідження об'єднує акцент на міжмовному та міжсеміотичному (за Р. Якобсоном) видах перекладу.

Переклад контенту туристичних платформ – це вид міжмовної комунікації, що здійснюється за допомогою посередника-перекладача, який вкладає в текст перекладу цінності, сакральність та досвідність, які несуть етноспецифічні культурні коди першоджерела, та застосовує міжкультурну адаптацію в процесі локалізації. Перекладач за допомогою свого перекладу ніби стирає міжкультурний кордон. Тобто, все що характерно для людей однієї національності й незрозуміло представникам інших, перекладач локалізує, відтворюючи засобами цільової мови етноспецифічні або глобалізовані уявлення та ідеї.

В нашій роботі ми спираємося на праці знаних теоретиків та практиків перекладу, щоб глибше розкрити питання міжкультурної адаптації [3; 11; 12; 17; 18; 19; 27; 52; 53; 57].

При міжкультурній адаптації використовують дві протилежних стратегії перекладання: очуження (форенізацію) та одомашнення (доместикацію).

Стратегію «одомашнення» нерідко використовують для адаптації етноспецифічної лексики, натомість «очуження» використовують для збереження першоджерельного контексту культури в термінах обставин, назв тощо.

Локалізація це один із різновидів адаптації. Наприклад, переклад вебсайту з туризму може передбачати використання прийому додавання у поєднанні з конкретизацією з метою донесення інформації про різні авіакомпанії, візи та цікаву додаткову інформацію про різні країни.

1.3.1. Культурномарковані одиниці в межах перекладацького поля

Інтернет: класифікація

Кожен текст – це відбиток своєї культури. З цього випливає, що культурно-специфічні елементи у джерельному тексті можуть становити проблеми для перекладачів, особливо у випадку, коли наявні значні відмінності між джерельною та цільовою культурами. Такі проблеми часто характеризують як екстралінгвістичні, тобто пов'язані з навколишньою матеріальною та соціокультурною реальністю «за межами» мови, на відміну від внутрішньомовних (інтралінгвальних) проблем, джерелом яких є відмінності між вихідною та цільовою мовами та специфікою їхнього використання [117, с. 238]. Через безпосередній зв'язок з реальністю, слова та висловлювання, які «тісно пов'язані зі сферою референції вихідної культури» [65] називають реаліями (від латинського *realia* – «справжні речі»). Ця традиція найменування етноспецифічних явищ склалася у східноєвропейському перекладознавстві [3]. Розглянемо реалії з культурним компонентом значення як культурномарковані знаки.

Терміну «реалія» в англійській мові відповідає *cultural terms* – культурні терміни, *culture-specific elements* – культурно-специфічні елементи, *culture-markers* – культурні маркери та інші. Відмінності між термінами залежить від розуміння дослідників «реального». Дослідник М. Лопонен запропонував неологізм *irrealia* для позначення вигаданих об'єктів, представлених реальними в фантастичних текстах (у вигаданому світі). Типологій реалій різних дослідників відрізняються деталями, але загалом схожі. Реалії з тексту зв'язані за часом та локацією, мають певний ступінь місцевого колориту [108].

Р. Зорівчак під перекладознавчим терміном «реалія» розуміє «моно- і полілексемну одиницю», основне лексичне значення якої вміщує традиційну етнокультурну інформацію, яка не є знайомою для об'єктивної дійсності мови-сприймача. Тож реалії постійно змінюється в залежності від словникового складу цільової мови, особливостей матеріальної та духовної культури, інте-

нсивності культурних та етнічних контактів відповідних мовних колективів. При бінарному контрактивному зіставленні конкретних мов і культур поняття реалії набуває чіткості [12, с. 58].

Дослідник О. Чередниченко не цілком погоджується з дослідницею Р. Зорівчак при визначенні терміна «реалія». Він доповнює розуміння поняття реалія, наголошуючи на її часовіддаленості від реципієнта повідомлення, та вважаючи, що ця лексема є носієм етнокультурної інформації, не дійсної в певний історичний момент для об'єктивної дійсності мови-сприймача [52].

Дослідник О. Чередниченко відмітив, що аналіз співвідношення реалії з такими поняттями, як безеквівалентна лексика, інтернаціоналізм, неологізм, діалектизм уможливив класифікацію реалій в історико-семантичному та структурному планах, яку створила Р. Зорівчак [53].

В історико-семантичному плані виділяють власні реалії (за наявних референтів), та історичні реалії – семантичні архаїзми, які внаслідок зникнення референтів, втративши життєздатність, входять до історично дистантної лексики [3].

Реалії з погляду перекладацької практики пропонується розмежовувати на явні та скриті.

Використання скритих реалії, що мають різне художньо-стилістичне забарвлення, можуть спричинити додаткові труднощі для розуміння вихідного змісту, адже співвідносні поняття в позамовній дійсності дуже відрізняються між собою. Наприклад, українськомовні лексеми *калина*, *млин*, *піч*, *рушник* мають певні предметно-логічні відмінності стосовно інших мов, оскільки в них є символічні функції. Тож символічні функції роблять ці лексеми скритими реаліями. Інакше кажучи, асоціативними реаліями, тому що не мають прямих аналогів у інших мовах. Відповідники для передавання скритих реалій – синонімічні, гіперонімічні або ситуативні.

Кожен народ має свої улюблені рослини-символи. Японці люблять сакуру, канадці – клен, росіяни – берізку, ірландці – трилисник, французи – лілею, а українці полюбують вербу і калину. Наприклад, відносним відповід-

ником української асоціативної реалії *калина*, що символічно, як скрита реалія, означає *дівчина, мати, пісня, життя, кров, вогонь, довголіття* тощо частково може виступити англійська лексема *cranberry* (журавлина), яка червоної барви та має конотативну семантику *дівочої цнотливості*.

У структурному плані реалії розрізняються як реалії-одночлени, реалії-полічлени номінативного характеру, реалії-фразеологізми.

Постійна взаємодія мов і культур, зокрема через переклад мовних реалій, сприяє зближенню семантики міжмовних відповідників у царині первинної та вторинної образної номінації.

Тож реалії поділяються за структурою і типами. Якщо предмет чи явище незнайомі народу, тобто в його мові немає найменування даного предмету, поняття, явища, це означає, що слово не має прямого відповідника в цільовій мові. Також реалія може мати відповідник в цільовій мові, але лише частковий. Так Л. Соболев вважав, що саме реалії, як правило, і неможливо перекласти. Проте, якщо немає лексики, щоб перекладати дослівно на іншу мову, то завжди можливо перекласти описово, тобто поширеним сполученням слів даної мови, увівши в цільовий текст дефініцію. Тобто, що неможливо у відношенні окремого елемента, можливо у відношенні контекстуального перекладу. Таким чином, ми підходимо до розуміння, що можливо перекласти будь-яку реалію, головне обрати відповідну стратегію.

Основні труднощі перекладу реалій: по-перше, відсутність у перекладацькій мові прямого відповідника (еквівалента, аналога) внаслідок відсутності у носіїв цієї мови об'єкта, який ця реалія позначає; по-друге необхідність передати за допомогою реалії предметне значення (основне значення), колорит (конотація), національне забарвлення, історичне забарвлення (етнокультурний компонент значення).

Також є необхідність урахувувати цілий ряд обставин, які заважають дати чіткі відповіді на всі випадки. Тож перекладач, ураховуючи загальні норми перекладу, теоретичні положення і спираючись на свій досвід та воло-

діння мовою, мірою чуття і картотекою, в кожному окремому випадку обирає шлях, який, на його думку, підходить більш понад усе.

Дослідники С. Флорин та С. Влахов розробили загальну схему класифікації реалій, яка поділяє їх на предметні, місцеві (залежно від національної та мовної приналежності), тимчасові (у синхронічному та діяхронічному плані, за ознакою «знайомості») та перекладні [3, с. 47-79].

Великий практичний інтерес становлять способи відтворення реалій. Виділяються дев'ять таких способів: транскрипція (транслітерація), калькування, ситуативний відповідник, комбінована реномінація, дескриптивна перифраза, гіперонімічне перейменування (генералізація), транспозиція на конотативному рівні, метод уподібнення (синонімічна заміна), контекстуальне розтлумачення реалій.

Дослідники С. Флорин та С. Влахов у практиці перекладу зустріли такі способи передачі реалій: транскрипція / транслітерація, заміни. Переклад виконують, замінюючи реалії або неологізмами (калька, півкалька, освоєння, семантичний неологізм) або приблизним перекладом. Під приблизним перекладом дослідники С. Флорин та С. Влахов розуміли пошук функціонального аналога, подання в друготворі дефініції, тобто застосування описового перекладу, паратекст у вигляді примітки перекладача, де наводиться опис, пояснення або тлумачення [3, с. 87-93].

1.3.2. Ойконіми як культурномарковані одиниці в межах перекладацького поля Інтернет

Номінація об'єктів навколишнього світу тісно пов'язане з комунікативною діяльністю людей, різновидом якої є переклад. У результаті пропріальної номінації утворюються оніми. Оніми завжди є реаліями. Власні назви не виражають повної суті іменованих об'єктів, але здебільшого несуть в собі інформацію про локальну і національну приналежність. За допомогою транс-

крипції передається велика кількість власних назв. Транскрибовані оніми у своїй словесній звуковій формі зберігають певну національну своєрідність. Оніми надзвичайно тісно пов'язані з потребами суспільства. Ці реалії зумовлені соціально-історичними, соціально-економічними та соціокультурними факторами.

Реалії-оніми мають різні функції та особливий характер. Екстралінгвальні фактори, які впливають на онімну лексику: етнічні процеси, соціальна історія, білінгвізм, економіка, стандартизація, чинні мовні норми, етнокультурні особливості, контакти та взаємодія мов та мовців тощо.

Топоніміка вивчає значення, походження та перетворення в процесі функціонування топонімів, а саме: географічних назв поселень (ойконіми), водних об'єктів (гідроніми), елементів рельєфу земної поверхні (ороніми) та інші.

Соціальне дзеркало історії складається з різних розрядів онімів. Це твердження можливо застосувати для ойконімії. Інформацію про культурно-історичний аспект досліджуваної суспільної формації містять ойконіми. Так, наприклад, як у вашій країні називають *чай*, залежить від того, як він попав до вашої країни. Якщо торгівля з Китаєм йшла через Шовковий шлях (наземний спосіб), називали його різними формами слова «*ча*». А з іншого боку, країни, які торгували з Китаєм через море – через порт Мін Тан, називали його різними формами «*те*» (див. Додаток Г, Рис. Г.1).

Ойконімія відбиває особливості етногенезу й етнічних процесів, що відбувалися як у давнину, так і в пізніші епохи, а також відбуваються й сьогодні, тож вона тісно пов'язана з культурою та історією суспільства. У ХХ столітті з приходом більшовиків в Україну ойконімія дуже змінювалась, зазнавши адміністративно-територіальних реформ: численні перейменування, об'єднання населених пунктів, стертя із карти України. Так дослідниця О. Шульган вважає, «що після численних перейменувань назви населених пунктів масово зникали, змінювались, утрачали зв'язок із своєю історією. Це негативно позначилося на українському топоніміконі, адже ойконіми – яск-

раві прояви культури нашої землі, та частинка історії, яка міститься в офіційно-ділових документах та на картах» [58, с. 21].

Підсумовуючи цей підрозділ зазначимо, що реалії-ойконіми постійно змінюється в залежності від словникового складу цільової мови, особливостей матеріальної та духовної культури, інтенсивності культурних та етнічних контактів відповідних мовних колективів.

РОЗДІЛ 2

МІЖКУЛЬТУРНА АДАПТАЦІЯ ВЕБСАЙТІВ ТУРИСТИЧНИХ КОМПАНІЙ В АСПЕКТІ ТРАНСЛЯЦІЇ

Розглядаючи міжкультурну адаптацію вебсайтів туристичних компаній в аспекті трансляції, представимо першоджерельний контент цієї туристичної платформи (українською мовою як вихідною) як тип тексту оригіналу в межах перекладацького поля Інтернет.

За класифікацією К. Райс [44], такий контент характеризуватиметься як інформативний, з чітко вираженою прагматичною спрямованістю, створений для реципієнта, який може бути моно- або білінгвом, носієм української або англійської мови.

Докладне ознайомлення з туристичними платформами дозволило виокремити наступні характерні риси наявності гібридних форм: наявність аудіоконтенту; розміщення аудіовізуального контенту, що уможливорює віртуальні подорожі в супроводі гіда; введення візуального графічного контенту на зразок карт; застосування відеоконтенту на зразок інтерактивних карт та фотографій. Наведемо приклади.

Вебсайт «Traverly» надає доступ до безкоштовного аудіоконтенту, зокрема, англійською мовою. В базі представлення лише європейські столиці. Це пояснюється тим, що сайт тільки почав свою роботу і тільки напрацьовує унікальний контент [148].

На вебсайті «Путівник по Києву» від Київської міської ради можливо подорожувати віртуальними турами міста Києва. Зручно ознайомитись з подіями в місті, і легко знайти на карті, як туди добратися. Також можливо знайти місця з комунальними закладами [39].

В мобільному додатку «Kyiv City Guide» від Київського міського туристично-інформаційного центра «Путешествия» можливо прослуховувати аудіоекскурсії в маршруті або завантажувати маршрути для подальшого проходження офлайн, залишати свої відгуки, та багато іншого.

За ініціативою Державного агентства з розвитку туризму для мандрівників Україною був створений проєкт «Мандруй Україною» (discover.ua). На сайті зібрано цікаві відео та фото визначних місць України. Також є інтерактивна карта та маршрути. Можна навіть знайти ресторан чи готель, переглянути рейтинги та відгуки відвідувачів певних локацій. Для туристів є можливість пропонувати власні маршрути та додавати описи до визначних пам'яток. На сайті також є віртуальні тури, доступна колекція 3D-турів та 3D-панорам.

Мобільний додаток «AZBO audio tour» дає доступ до аудіо контенту розробленого професіоналами. Навігацію зручно проводити в офлайні заздалегідь завантаживши необхідний контент [61].

Безкоштовний мобільний додаток «Відвідай Івано-Франківськ» дає інформацію чотирма мовами о історичних пам'ятках Івано-Франківська, про міську інфраструктуру, де зупинитись, де поїсти, шопінг, розваги та дозволя, міська влада, транспорт, безпека. Програма корисна туристам для проведення пішохідних екскурсій, а також мешканцям міста для отримання міських сервісів. Але з великих мінусів – додаток розроблено тільки для власників iPad і iPhone. Завантажити можливо лише з Mac App Store.

Мобільний додаток «LVIV GUIDE» надає цікаві пішохідні маршрути і професійно озвучені авторські аудіогіди декількома мовами. Якісний контент допомагає зробити знайомство зі Львовом пізнавальним та захоплюючим. Також тури можна слухати дистанційно, як аудіокниги. В додатку є рекомендацій чим зайнятися в місті. Список цікавих активностей постійно оновлюється, в тому числі безкоштовних [110].

Платформа «izi.TRAVEL» підтримує одинадцять мов для навігації по сайту. Безкоштовний аудіоконтент представлено у різноманітні мов. На платформі вже завантажено 15000 тисяч одиниць аудіоконтенту. izi.TRAVEL – це безкоштовний професійний інструмент для створення мобільних мультимедійних путівників. Саме тому тисячі музеїв, галерей, бібліотек, міст і тури-

стичних об'єктів використовують цю платформу для створення власних історій [102].

Після того як було виявлено спільні характеристики контенту туристичних платформ, ми зупинились на контенті платформи *izi.TRAVEL*, багатій зразками культурноспецифічної лексики, та обрали його за матеріал дослідження. Зокрема, перекладознавчий аналіз було спрямовано на виявлення особливостей локалізації контенту екскурсії Закарпатського музею народної архітектури та побуту міста Ужгорода.

2.1. Особливості відтворення культуромотивованої цінності та досвідності

Культура має величезний вплив на наші звички, традиції, те, як ми одягаємося, що ми їмо, які пісні співаємо, у що віримо і що цінуємо. Це впливає на наші думки, почуття, ідеї, наші манери та уявлення про еталон краси. Більшість культурних аспектів всмоктуються людиною підсвідомо, коли вона проживає життя у навколишньому середовищі. Культурні цінності знаходять своє відображення в мові етносу. Відтворення в англійських перекладах українських традиційних епітетів, народно-побутових реалій є способом збереження етнокультурної складової національної ідентичності українського народу [20], збагачує, урізноманітнює тезаурус носіїв мови-реципієнта, але водночас може спричинити й комунікативний дисонанс за умови відсутності спільного горизонту знання, сумісного досвіду автора повідомлення та реципієнта під час перекладацького діалогу, що відбувається на перекладацькому полі Інтернет.

В процесі аудіовізуального перекладу українськомовних аудіоекскурсій на платформі *izi.TRAVEL* англійською мовою спостерігаємо певну гібридизацію форм. Еквівалентність в процесі міжкультурної адаптації контенту досягається шляхом передачі етноспецифічної лексики, яку ми об'єднуємо на

основі критерію культуромотивованої цінності, з урахуванням взаємодії контекстів двох лінгвокультур на сучасному етапі їхнього розвитку.

В аудіоекскурсії Закарпатського музею народної архітектури та побуту міста Ужгорода розповідається про експонати з XIX-XX століття. Багато слів та словосполучень перекладач в процесі локалізації відтворює.

Також, час безупинно віддаляє нас від реальності, у якій виникли та функціювали ці лексеми, тож при перекладі бралось до уваги діяхронічні зміни в культурі й у мові. Наведемо приклади:

Хата із с. Ракошино Мукачівського району, 1869 р. – трикамерна на невисокому кам'яному фундаменті з напіввідкритою галереєю вздовж фасаду, стіни дерев'яні, обмазані з обох сторін глиною, *долівка глинобитна*, дах з усіченими фронтонами, критий смерековим гонтом (шинглами).

A hut from the village of Rakoshyno, Mukachevo district, dated 1869. It has a 3-chamber design, standing on a low stone basement, with a semi-open gallery along the façade and wooden walls clayed from both sides and a floor with a puddle clay layer. The rooftop features reduced gables and is covered with shingles of smereka fir-tree.

Лексема *хата* пошуком словникового відповідника має перекладатися *cottage*, але перекладач вдався до іншого варіанту *hut*, який вжито як функціональний відповідник. Зазначимо, що функціональний відповідник *hut* зазвичай використовують для відтворення в процесі трансляції зменшувально-пестливої форми *хатинка*, розуміючи під цим *невеликий, простий, одноповерховий* будинок, натомість лексема *хата* вживається на позначення *традиційного українського заміського / селянського дому в XIX столітті*, але якщо розглянути смислове наповнення цієї лексеми у сучасній лінгвокультурі, то переклад обираємо, зважаючи на її функціональне навантаження, з урахуванням диференційних ознак: *хата* у значенні *захаращене житло без ремонту – сарай – den* (знижена лексика, сленгізм); *хата* у значенні *рідний дім, рідна домівка – home* або *sweet homely home*, переважно у словосполученні *батьківська хата – домівка*; *хата* як *багато вмебльована оселя. What a mansion!*

(переважно у висловлюваннях, що належать до зниженого регістру та є вкрай експресивними) – *Оце так хата! Справжній палац!*

Вітчизняне перекладознавство випрацювала власний критерій оцінки якості перекладу: концепцію так званого вірного перекладу [3; 11; 12; 17; 18; 19; 27; 52; 53; 57]. Точність відтворення вихідного повідомлення залежить від правильно вловленого та відтвореного перекладачем гармонійного співвідношення деталі й цілого.

Проілюструємо вищезазначене. *Долівка глинобитна*, українськомовне словосполучення з тексту оригіналу аудіоекскурсії, в процесі перекладання перетворюється на стилістично надмірне для англійської мови *a floor with a puddle clay layer* шляхом застосування стратегії форенізації, яку здійснено за рахунок конкретизації. У наведеному прикладі вжито ситуативно пов'язані лексеми: *puddle clay layer*, які утворюють плеоназм. Якщо перекласти дослівно українською мовою, *підлога з шаром калюжної глини*. Етноспецифічний компонент значення частково експліковано, що робить переклад непрозорим для англomовного реципієнта: *глину для зведення селянських хат* пом'якшували у найпростіший спосіб – розводили водою у неглибокій ямі та місили (тобто *били*) босими ногами. Для англomовного реципієнта процес *биття ногами з метою пом'якшення вихідного матеріалу* зазвичай актуалізує інформацію про *традиційний спосіб давлення молодого (свіжозібраного) винограду*, така подія в сучасній лінгвокультурі є святковою для селищан Італії, Франції, Іспанії тощо. Тому можна зауважити, що в тексті оригіналу й у тексті перекладу в процесі локалізації відбувається заміщення етноспецифічного компоненту значення: *цінність* в першотворі замінено *сакральністю* в друготворі.

Аналіз контенту екскурсії ми застосовуємо для розуміння інтерпретацій перекладача та для оцінки його перекладу. Так, вибіркoвість категорії методів зумовлена конкретними завданнями аналізу перекладеного контенту, що також мотивує нас на використання лише окремих елементів відповідних аналітичних моделей.

Слідуючи концепції Т. Шмігера, по-перше, розглянемо функціонування перекладу у контексті культури України, творчу індивідуальну інтерпретацію перекладача й соціокультурне відношення перекладу до оригіналу за допомогою інтерпретаційно-культурологічного підходу.

Визначати умови, у яких реалізується актуальне значення мовної одиниці, пропонується за допомогою контекстуального аналізу. Обраний об'єкт для аналізу дає можливість для розгляду стилістичного контексту з дієвим верифікаційним критерієм відповідності для з'ясування конкретного значення слова. По-друге, проаналізуємо способи локалізації контенту аудіоекскурсії за допомогою зіставного лінгвостилістичного аналізу.

Аналіз реалій здійснено на основі класифікації дослідників С. Флорина та С. Влахова [3]. Ця класифікація була обрана з огляду на те, що її застосування дозволяє найбільш повно типологізувати українські реалії 19 – 20 століття. В процесі дослідження було проаналізовано понад 200 різних реалій, вилучених методом наскрізної вибірки з аудіоекскурсії Закарпатського музею народної архітектури та побуту міста Ужгорода, в якій розповідається саме про експонати з 19 – 20 століття.

Для перекладу українських реалій англійською мовою в процесі локалізації контенту туристичної платформи *izi. TRAVEL*. Нижче проілюструємо прикладами з екскурсії.

В обраній аудіоекскурсії дуже багато етнографічних реалій, які є віддзеркаленням побуту (житло, меблі, праця, люди праці, знаряддя праці, організація праці), мистецтва та культури (міфологія, звичаї), етнічних об'єктів, і традицій України. Культуроорієнтований підхід при перекладі створює спільний горизонт знання, оскільки долучає слухача екскурсії, який є реципієнтом в перекладацькому полі у своїй системі лінгвокультурологічних координат, до лінгвокультури, яка існувала на території Українських Карпат у 19 сторіччі. Наведемо приклади локалізації в процесі трансляції етнографічних реалій.

Реалії на позначення внутрішнього планування: *корчма з шинком* – *the tavern with a saloon*; *комора* – *a cellar*; *сіни* – *a seni (a mudroom)*; *янкір* – *a yankir (a lodgement room)*.

В більшості випадків, перекладач використав метод комбінованої реномінації, який полягає у поєднанні транскрипції й транслітерації лексеми-реалії з описовою перифразою. Це дало змогу розкрити семантику реалії й разом з тим передати її етноспецифічний компонент значення. Описова перифраза подавалася у постпозиції відносно розміщення в текстовій тканині реалії – *a seni (a mudroom)*; *янкір* – *a yankir (a lodgement room)*, а при подальшому вживанні цієї реалії перифраза не вживалася.

Етнографічні побутові реалії *корчма* та *шинок* – це питомо українські реалії, які до 1917 р. були частотними у живому мовленні, але у на період радянської мовної політики лінгвоциду на теренах УРСР вийшли з обігу. Локалізуючи ці реалії, перекладач вдався до стратегії форенізації, прагнучи полегшити для цільового читача подолання культурного бар'єра: *корчма* – *tavern*; *шинок* – *saloon*. Стратегія форенізації перекладача була направлена на пошук функціональних відповідників, доступні для розуміння англомовного реципієнта. На наш погляд, така стратегія була помилковою, тому що призвела до знецінення реалій. *Корчма* та *шинок* XIX та початку XX століття займали важливу роль в житті українців. На той час було багато приказок, пісень, оповідань, пов'язаних з цими реаліями. Наприклад «*До неба високо, до царя далеко, а до шинку близько*», «*Господар в корчмі п'є і скаче, а господарка плаче*», «*Рушаймо до шинку, коли в церкві тісно*». При локалізації етнографічно-побутової реалії *сіни* – *seni (a mudroom)*, перекладач лише частково зберіг культуромотивовану цінність, обравши стратегію транслітерації, та додавши описову перифразу в постпозиції *a mudroom* – передпокій для мовної картини світу англомовного реципієнта. Спільного горизонту знання не вибудовано, відбулася втрата етноспецифічного компонента значення лексеми: у княжі часи у *сінях* відбувалася княжа дума на княжому престолі, та в цьому передпокої приймали послів.

Етнографічну побутову реалію *янкір* – *yankir* перекладено транслітерацією. Також додається описова перифраза, тому що час віддаляє нас від реальності, у якій виникла та функціювала ця лексема. Крім того, *янкір*, це реалія, яка утворилась від угорського *Ванькир*, та стала вживатися в українській мові за часів, коли частина території України була під владою Угорщини.

В дерев'яних ж оселях, розміщених поруч, показано багато старовинних речей, зокрема вишиванок, весільного вбрання та музичних інструментів.

And there are lots of exhibits in the wooden buildings located around – antiques, in particular vyshyvankis (Ukrainian traditional embroidered shirts), wedding garments and musical instruments.

Розглянемо етнографічно-побутову реалію *вишиванки*, яку перекладач переклав за допомогою *vyshyvankis* перекладач зберіг цінність обравши стратегію транслітерації, та додавши описову перифразу *Ukrainian traditional embroidered shirts*, (переклад дослівно: *українські традиційні вишиті сорочки*) для полегшення розуміння з боку реципієнта.

Не звичайні прості вулики, а двоярусні «пчольники» і «дуплянки», виготовлені з видовбаної з середини колоди сосни. Not just common simple *honeycombs* but two-tiered *beehouses* and *wild hives*, made of a fir-tree log hollowed out.

При перекладі етнографічної реалії праці *вулики* – *honeycombs* перекладач вдався до стратегії добору відповідника, щоб у реципієнта з'явилися розумілість. Але для подальшого освоєння українських реалії *пчольника* і *дуплянка*, обрана хибна тактика добору відповідника, тому що це не передає цінність цих реалії.

А з села Пилипець сюди привезли валило (інструмент для валяння вовняних килимів). And a *wallow system* (the so-called «*valylo*») was brought here from the village of Pylypets.

При перекладі етнографічної реалії праці *валило*, перекладач вдався до стратегії добору відповідника *wallow system*, та в дужках додав в описовій частині транслітерацію *the so-called «valylo»*. Такий варіант перекладу реалії

валило перекладач нижче один раз повторив, а пізніше описову частину більше не додавав. Цінність реалії збережено, і докладена доступність до розуміння, тому що далі йде тяжкий текст для розуміння реципієнта (описується процес роботи *валило*).

Кузня, що експонується в музеї, побудована із смерекових плах, які з'єднані по кутам в замок («у лапу»). The onw exhibited in the museum, is built of «smereka» fir-tree half beams, joined scarfwise at the corners («dovetail»).

При перекладі етнографічної реалії праці *у лапу*, перекладач вдався до сіномічного варіанту перекладу *ластівчин хвіст* – *dovetail* перекладається технічним довідником.

Над жорнами встановлювався дощатий барабан («кіш»), у який засипали зерно. Above the millstones a drum made of boards was installed («the kish», i.e. the corncrib), where grain was poured. *У кімнаті, зліва від входу знаходилася глинобитна піч з виводом диму через цівку-кіш на горище.* In the room leftwards from the entrance a mudbrick oven was located, and smoke was forced out through the corncrib and poles to the attic.

При перекладі етнографічної реалії праці *кіш*, перекладач обрав стратегію транслітерації, та підбіру описового синоніма, а в подальшому ми бачимо, що перекладач використовує тільки синонім, опускаючи використання транслітерованої реалії. Тож перекладач зробив вибір в сторону розуміння реципієнта.

Принцип дії ступи-сукновальні і технологія виготовлення повстини така: вода, спадаючи з жолоба, крутила колесо (подібне до млинового, але менше за розмірами), з'єднане з валом, на осі якого знаходилися «спиці» котрі по чергово піднімали молоти («товкачі»), які били сукно, складене у сувій («фовт»). The operational concept for the fullery and the production practice for making felt was the following. Water falling from the channel rotated the wheel (similar to a mill but smaller in size), coupled with an axle that had spokes on its axis. Those lifted hammers (the so-called «tovkach», i.e. pushers) in turn, hitting the felt laid in rolls (called «the fovt»).

Перекладач до етнографічних реалії праці *фовт та товкач*, зробив транслітерацію, але помістив їх в описову частину, тобто переклав реалії за синонічними відповідниками *фовт – fovt, товкач – tovkach*. За аналогією перекладач обрав стратегію для переклада реалії *простим швом* («прошивом») – *using a common stitch (the so-called «proshyv», i.e. sewing together, складали гармошкою* («у фавди») – *wrapped in a pleated way (into «favds»)*, *вовну чесали* («чіхрали») – *the wool got combed (the process was called «chikhrannia ткацькому верстаті* («кроснах») – *a weaving loom (the so-called «krossny»)*, *конусоподібна посудина* – *cone-shaped container, з товстих дубових дошок* («клепок») – *made of thick oak boards (the so-called «klepki»)*.

У погожі літні дні у валило клали ліжник і гуню та з високого лотка пускали воду. In nice summer days the «lizhnyk» (bedspreads) and «gunia» (Hutsul traditional waistcoats) pieces were put to the «valylo» and then water was passed from the higher ducts.

В перекладі етнографічних реалії праці *ліжник і гуню*, перекладач вдався до транслітерації, та описової стратегій. Так до реалії *ліжник*, було добавлен описовий синонім для розуміння *bedspreads* – *покривала*. До реалії *гуня* – «gunia» додан опис *Hutsul traditional waistcoats* – *Гуцульські традиційні жилети*.

Подрібнювали зерно кам'яними зерно-терками, пізніше у дерев'яних ступах із спеціальними товчками, причому були ручні і ножні ступи. People ground up grain with stone grain bruisers and later – with special pounders in mortars. These were both manual and foot-powered.

При перекладі етнографічних реалій праці *кам'яними зерно-терками* – *stone grain bruisers, дерев'яних ступах із спеціальними товчками* – *special pounders in mortars*, перекладач вдався до підбіру синонічних відповідників.

Нижнє жорно («лежак») залишалося нерухомим. The lower millstone («the bottom millstone») remained unmoving.

При перекладі етнографічної реалії праці *лежак* перекладачем була обрана стратегія підбору синоньного відповіднику, що призвело до втрати цінності реалії.

Зерно, занесене в робоче приміщення, по спеціальній драбині підіймали вверх, складали в ряд, утворюючи так звану «мішкову чергу». The grain brought into the operating room was lifted up a special ladder and stocked into in rows, making up the so-called «queue of sacks».

При перекладі етнографічної реалії праці «*мішкова черга*», перекладач вдався до перекладу відповідниками, цінність збережено.

Спеціальним каналом («розтокою», «млиновицею») воду з річки, пото-ка підводили до млина. With the help of a special channel (the so-called «roztoka» or «mlynovytsia») the water was supplied from the river or the stream to the mill.

При перекладі етнографічних реалій праці *спеціальним каналом («розтокою», «млиновицею»)* перекладач вдався до підбору відповідника *special channel* та транслітерації термінів «*roztoka*» or «*mlynovytsia*».

До нього прилаштовували дерев'яну паличку («погонич»), нижній кінець якої торкався площини бігуна. Attached to the bucket was a wooden stick («the driver»), the lower end of which touched the runner's surface.

При перекладі етнографічної реалії праці *дерев'яну паличку* перекладач переклав відповідниками , а *погонич* підібравши синонічний відповідник – *the driver*, що на наш погляд не зовсім коректно. Так українська реалія *погонич* – несе в собі смислову інформацію «*Той, хто поганяє*, тоді як *driver* – «*Той хто веде*», що дуже змінює контекст.

Перекладач переклав етнографічну реалію етнонім Гуца за допомогою стратегії транслітерації Hutsa.

Суспільно-політичні реалії: *село / (с.) / селище* – *village*, *район* – *district*, *присілок* – *hamlet*, *селище міського типу / (смм.)* – *township*, *бойки* – *Boikis* (Transcarpathian national minority), *східні слов'яни* – *Eastern Slavs*.

Аналіз за предметним поділом надав нам такі результати: географічні реалії (1%), етнографічних реалії (96%), Суспільно-політичні реалії (3%).

Після предметного поділу, ми проводимо подальше розділення за *місцевим поділом*. Розглядатись будуть ці ж реалії, але під іншими кутами зору.

Аналіз реалій за місцевою ознакою показав, що в площині української мови були використані більшою частиною ісконні слова даної мови, тобто свої реалії (95%). Також були використані запозиченні слова іншомовного походження, тобто чужі реалії (5%).

Мова як суспільний продукт відображає цінності, а тому українські реалії – це ціннісні коди. Реалії формують вираження та наповнення мовлення в тексті, та збагачення мови реципієнта. Тому що більшістю еспозиції - це домівки та споруди 19-20 століття, етнічні об'єкти мають безеквівалентну лексику, яку перекладач перекладав транскрипцією / транслітерацією слова-реалії, та доповнював описовою перифразою.

В контенті екскурсії використовуються як власні реалії, безеквівалентна лексика: *Хата з села Оріховиця (Ужгород). The hut from the village of Orikhovytsia, Uzhhorod district.* «Хата з села» ми відносимо до власних реалії, а «Оріховиця» «Ужгород» до безеквівалентної лексики для перекладу англійською мовою та яка традиційно відтворювана засобами транскодування.

Тимчасовий поділ ми аналізували у синхронічному та діяхронічному плані, за ознакою «знайомості». Тож використання сучасних реалій прийшлося на 1%, аналізуємий матеріал аудіоекскурсії мав 89% історичних реалії.

Приклад історичної реалії: *Роздивіться її - окрім хати в садибі є невеликий дерев'яний хлівець, дуже цікава криниця-журавель.* Study it carefully: apart from the hut, the homestead has a small wooden barn, a most interesting swipe waterwell.

Перекладний поділ аналізу, наприклад, за явними реаліями: *Це такі зв'язані в місці колосків снопи.* They are sheaves tied at spikelets; та скритими реаліями: *У кімнаті, зліва від входу знаходилася глинобитна ніч з виводом диму через цівку-кіш на горище.* In the room leftwards from the entrance a

mudbrick oven was located, and smoke was forced out through the corncrib and poles to the attic.

2.1.1. Особливості локалізації ойконімів

Сучасний глобалізований світ, стираючи кордони країн та установ, дає нам перелік затверджених міжнародних назв, які дослідники оформлюють у довідники. Так, перекладач для правильного перекладу міжнародних назв в процесі локалізації використовував довідник, наприклад: *історії Болгарії – Bulgaria's history*.

Жоден алфавіт не забезпечує повної відповідності між написанням і вимовою з алфавітом іншої мови. Експонати музею зібрані з багатьох місць западної України. Назви українських населених пунктів відображають вплив державних мов Австро-Угорщини та Польщі, а пізніше подальшу транслітерацію у довідниках Російської імперії та УРСР. Тож при перекладі ойконімів, тобто назв населених пунктів, перекладач дотримувався точності у збереженні звучання з української на англійську мову. Для здійснення перекладу ойконімів західної України 20 століття перекладач спирався на два рівноправних принципи відтворення власних назв іншою мовою: на транслітерацію власної назви та транскрипцію, тобто запис звучання слова без урахування його літерного оформлення в мові-оригіналі.

Першим прикладом принципу відтворення власних українських назв англійською мовою буде принцип транслітерації: Оріховиця – Orikhovytsia, Ужгород – Uzhhorod, Ракошино – Rakoshyno, Мукачівський (Мукачево) – Mukachevo, Іршавський – Irshavskiy, Хустський (Хуст) – Khust, Стеблівка – Steblivka, Міжгірський (Міжгір'я) – Mizhhirya, Довгого (Довге) – Dovhe, Пилипець – Pylypets, Дубове – Dubove, Тячівський (Тячів) – Tiachiv, Бедевля – Bedevlia, Середнє Водяне – Srednie Vodianе, Рахівський (Рахів) – Rakhiv, Вишково – Vyshkovo, Монастирець – Monastirets, Колочава – Kolochava, Ре-

кити – Rekity, Кевелів – Keveliv, Ясіня – Yasinia, Шелестово – Shelestovo, Ужок – Uzhok, Свалявський (Свалява) – Svaliava, Воловецький (Воловець) – Volovets, Тибава – Tybava.

Відтворення в процесі локалізації українських літер латинськими було зроблено відповідно до чинного законодавства України. Наведемо приклади: Аа – Aa, Свалява – Svaliava; Бб – Bb, Бедевля – Bedevlia, Стебний – Stebniy; Вв – Vv, Вишково – Vyshkovo, Кевелів – Keveliv; Гг – Hh, Галай Юрко – Halay Yurko, Ужгород – Uzhhorod; Дд – Dd, Довге – Dovhe, Бедевля – Bedevlia; Еє – Ee Кевелів – Keveliv; Єє – ie Середнє Водяне – Serednie Vodiane; Жж – сполученням Zh zh, Ужок – Uzhok; Ии – Yu, Пилипець – Pylypets; Іі – Ii, Стеблівка – Steblivka; Їй – Y (на початку слова), і (в інших позиціях), прізвище та ім'я *Галай Юрко* перекладено *Halay Yurko*, та не відповідає правилам написання прізвища та імені латинськими літерами чинного в Україні, правильне – *Halai Yurko*; Кк – Kk, Колочава – Kolochava, Стеблівка – Steblivka; Лл – Ll, Свалява – Svaliava; Мм – Mm, Мукачево – Mukachevo; Нн – Nn, Монастирець – Monastirets; Оо – Oo, Шелестово – Shelestovo; Пп – Pp, Пилипець – Pylypets; Рр – Rr, Рахів – Rakhiv, Оріховиця – Orikhovytsia; Сс – Ss, Свалява – Svaliava, Шелестово – Shelestovo; Тт – Tt, Тячів – Tiachiv, Хуст – Khust; Уу – Uu, Ужгород – Uzhhorod, Дубове – Dubove; Хх – сполученням Kh kh, Хуст – Khust, Рахів – Rakhiv; Цц – сполученням Ts ts, Пилипець – Pylypets, Чч – сполученням Ch ch Колочава – Kolochava, Шш – сполученням Sh sh, Шелестово – Shelestovo, Вишково – Vyshkovo; Юю – сполученням Yu (на початку слова), iu (в інших позиціях) Юрко – Yurko, Яя – сполученням Ya (на початку слова), ia (в інших позиціях) Ясіня – Yasinia.

Наведемо приклади, де ми можемо простежити частково порушені принципи транслітерації: нами виявлено помилки, допущених при передачі українських ойконімів, скалькованих з російського написання, англійською мовою: *Великобerezнянський (Великий Березний)* – Velikiy Berezniy, *Верхній Бистрий* – Upper Bustriy, *Синевирська Поляна* – Synevierska Poliana, *Вільхо-*

ватий – Vilkhovatiy, Стебний – Stebniy, Гусний – Husniy, Гукливий – Hukliviyy. Так через українські власні назви, ми бачимо русифікацію назв населених пунктів – мовну політику лінгвоциду на теренах України.

Другим прикладом принципу відтворення власних українських назв англійською мовою буде принцип транскрипції: *Руське* – Rusyke, *Міжгірський* (*Міжгір'я*) – Mizhhirya, *Верхній Бистрий* – Upper Bustriy, *Середнє Водяне* – Serednie Vodianie, *Великобerezнянський* (*Великий Березний*) – Velikiy Berezniy.

При подальшому аналізі реалій-ойконімів для визначення впливу польської та російської мови на українську ми спирались на дослідження ойконімів дослідниці О.Шульган [58].

Ойконіми Закарпаття добре зберегли українські традиції назовництва населених пунктів, в складених назвах означення стоїть перед означуваним словом, тобто атрибутивний компонент подано в звичному для української мови препозиційному порядку: *Середнє Водяне* – Serednie Vodianie, *Великий Березний* – Velikiy Berezniy, *Верхній Бистрий* – Upper Bustriy, *Синевирська Поляна* – Syneviarska Poliana. Уважно проаналізувавши матеріал дослідження, ми помітили, що ойконіми, які агресивно представляють радянські реалії на східній частині України (Карла Маркса, 5 роковин Жовтневій революції, Червон(а/е/о)-(), Жовтнева(а/е/о)-(), Першотравенський –поява 1928р) є нечастотним явищем.

Назва селища *Бедевя* згадується ще в XIII столітті, і має вплив угорської мови. Назва *Свалява* виникла з стародавніх часів та походить від слов'янського кореня «сіль» (Солява, Сольва).

Йдучи за концепцію дослідниці О. Шульган [58], проаналізуємо ойконіми з обраної екскурсії на лексико-семантичному рівні за такими двома критеріями: а) відповідно до ступеню онімізації апелятивів; б) виходячи з частотності випадків введення до номінативної бази ойконімії нових антропонімів із символічним значенням, утворених від прізвищ, псевдонімів та імен по батькові провідників комунізму, героїв революційних змагань тощо.

I. *Відапелятивні утворення*, які поділяємо на:

1. Ойконіми, що утворилися від назв соціалістичної дійсності, виробництва, професій: а) із формантом *-н-* *Середнє Водяне* – *Serednie Vodiane*; б) формантом *-ов-*, *(-ев-)*: *Дубове* – *Dubove*, *Вишково* – *Vyshkovo*, *Шелестово* – *Shelestovo*; в) із формантом *-ськ-* *(-цьк)*: *Мукачівський* (Мукачево) – *Mukachevo*, *Руське* – *Rusyke*, *Іршавський* – *Irshavskiy*, *Хустський* (Хуст) – *Khust*, *Міжгірський* – *Mizhhirya*, *Синевирська Поляна* – *Synevierska Poliana*, *Тячівський* (Тячів) – *Tiachiv*, *Рахівський* (Рахів) – *Rakhiv*, *Великобerezнянський* – *Velikiy Berezniy*, *Свалявський* (Свалява) – *Svaliava*; г) утворені *словоскладанням*: *Великобerezнянський* – *Velikiy Berezniy*; г) утворені *основоскладанням*: немає; д) з *атрибутивним компонентом*: *Середнє Водяне* – *Serednie Vodiane*, *Великий Березний* – *Velikiy Berezniy*, *Верхній Бистрий* – *Upper Bustriy*, *Синевирська Поляна* – *Synevierska Poliana*; е) *назви-аббревіатури*: немає.

2. Ойконіми, що утворилися від ідеологічно значущих понять і свят: немає.

3. Ойконіми, названі на честь вагомих для радянської влади історичних подій: немає

4. Ойконіми, мотиваційною ознакою яких є радянські міфологеми (відтворення позитивного настрою радянської людини або вказування на принципи нового мирного способу життя): немає.

II. *Відантропонімі ННП* які поділяємо на: 1) з (чистими) антропонімами в основі: немає; 2) зі зміненою граматичною формою прізвища або псевдоніма: немає; 3) за допомогою релятивно-посесивних формантів: немає; 4) з аналітичними конструкціями: немає.

Зазначимо, що всі розглянуті вище нововведення в ойконімію України повоєнного періоду утворюють систему повторюваних імен, виразно акцентують на ідеологічних і соціальних назвотворчих конотаціях, унаслідок чого розвивається культурно-історична внутрішня мотивація ойконімів, а отже, втрачається неповторність і самобутність назв поселень, указівка на їх територіальну належність тощо.

Підсумовуючи цей підрозділ зазначимо, що мова українського народу розвивається та поширюється. Мова забезпечує духовну, культурну, економічну, територіальну цілісність нації. Взаємодія українського народу на основі національної мови та перекладів з мов інших народів світу надає українській мові міжнародного визнання, забезпечує її високий геополітичний статус на міжнародній арені. Безеквівалентна лексика в перекладацькому полі представляє українську мову як багату на етноспецифічні форми та одночасно демонструє специфіку культури нашого народу.

2.2. Особливості відтворення текстуального параметру сакральності

Мова як суспільний продукт показує цінності, перехід від теоцентричного до антропоцентричного світогляду, а тому українські міфологеми – це сакральні етноспецифічні коди. Міфологеми формують сакральність мовлення в тексті та збагачують сприймаючу мову. В перекладацькому полі сакралізація та десакралізація надають ваги цінностям, і визначають неоднакове ставлення до цих цінностей. Аналіз міфологеми здійснено за концепцію дослідника Т. Шмігера [57].

Оскільки більшість експозиції – це домівки та споруди XIX – XX століття, роздивимось *хату* крізь призму культури за категорію сакральності. Родинне вогнище – місце, що має особливе духовне значення для слов'ян, де втілюється весь життєвий простір українця. Хата відображає сфери буття на чотирьох кутах космосу, поділяється на сфери: земну, підземну і небесну. Стеля в хаті позначає небесний духовний світ, це і сволок із сакральними знаками та божниця у кутку. Вікна, двері, стіни хати символізують земне, сучасне, реальне життя та комунікацію з іншими людьми. Підлога, низ стіни з підпідччям і лавами, поріг, тобто нижній ярус хати, уявлялась як межа земного й підземного світів. Є народна приказка: «Моя хата небом крита, землею підбита, вітром

загороджена». Смерека, дуб та інші види дерев мали певне значення у міфології давніх слов'ян, аналогічно – будова хати (*смерековим гонтом (шинглами) – features reduced gables and is covered with shingles of smereka fir-tree, зруб виготовлений із смерекової ялини – log-house is made of the smereka fir-tree, зі смереки – of smereka fir-tree timber, зі смерекових плениць – of smereka fir-tree semi-timbers, смерекові плахи – «smereka» fir-tree half beams, зі смерекових кругляків – made of the smereka fir-tree round timbers, оборіз – «oborig» shed, зруб з колотих надвоє ясенових колод (протес) – a log-house made of chopped in two ash-tree troughs (rough-hewn), міцна – збудована із дубових брусів – and a sturdy one it is indeed, made of oak beams), з товстих дубових дощок («клепок») – of thick oak boards (the so-called «kleпки», попелом з бука («спузов») – ashes of beech tree (the so-called «spuzov»)).*

Дерево – це багатозначний прадавній символ, відомий практично всім народам світу, але сакральність залежить від етнокультури ареалу проживання людини та типу зростаючих в певному ареалі дерев. Смерека, дуб та інші види дерев мали певне значення у міфології давніх слов'ян, тому що слов'яни жили поруч з цими деревами, прилаштовували їх до своїх побутових потреб, тож вводили їх у свій релігійний світогляд. Дуб – довголітнє, міцне дерево було св'ящене дерево. Смерека у слов'ян уособлює світове дерево з часів прийняття християнства. Смерека широко використовувалась і використовується в медицині для виготовлення ліків. Ясен для давніх слов'ян – деревототем, у всіх слов'янських мовах звучить майже однаково. Дослідник Р. Сілецький зазначав що біля могил слов'ян, часто саджано сосни, дуби, бузок, вербу, калину тощо. Так він процитував дослідницю В. Конобродську: «... висаджування дерева на могилі чи поруч – допомога померлому в досягненні потойбічного світу» [48]. Тобто дерева в міфології слов'ян допомагали людям і в житті, і в смерті, тож висадка дерев біля могил була поширеною обрядово-звичаєвою культурою. Зараз зі смереки роблять труни, і дерево стало символом смерті. Тож використання дерев для будови елементів житла мало особливе духовне значення для слов'ян.

Звернімося до сакрального елементу «вода»:

Роздивіться її – окрім хати в садибі є невеликий дерев'яний хлівець, дуже цікава криниця-журавель.

Study it carefully: apart from the hut, the homestead has a small wooden barn, a most interesting *swipe waterwell*.

У більшості українських сіл не було доступу до наземних природних джерел води. Тож *криниця-журавель* – *swipe waterwell* – була основним джерелом питної води для наших пращурів. Вода – це життя, тож *криниця* це сакральний символ здоров'я, сили, чистоти, багатства, родючості і шляху в інші світи (пригадайте казку «Морозко»). Всі стежки зводились до журавля-криниці, тож це було місце комунікації людей. *Криниці* присвячено безліч приказок, пісень, народних казок, повір'їв, легенд. *Криниця* це джерело води, яке за допомогою колоообігу єднає земну, підземну і небесну сфери. За повір'ям, кожна людина мала священний обов'язок – посадити дерево і викопати криницю. Давні слов'яни вірили, що вода – сакральна, а криницю охороняють добрі духи, а в кожній криниці живе дід – криничник. Тож до криниць проводили священні походи з танцями, піснями та заклинаннями в яких брали участь усе село. Також були жертовної криниці, біля них будували требище та проводили ритуали поховання та жертвоприношення.

Дах покритий жупами. Це такі зв'язані в місці колосків снопи. The roof is covered with «zhupas». They are sheaves tied at spikelets.

Жупи також називали «китиці» та «головачки». Дах хати вкритий жупами називали стріхою. Найкраще підходить для стріхи житня солома, від жита ярового сіву. Жупи в'язали пізно восени з соломи жита ярового сіву, коли солома набирала вологи і втрачала первісну ламкість. В сакральному значенні жупи складають стріху, а це уособлена назва хати, родинного вогнища. Культура має багато прислів'їв та мовних зворотів зв'язаних зі стріхою. Наприклад: «Під батьковою стріхою – у рідній хаті, у своїй сім'ї».

А от візерунки робили за допомогою коров'ячого рога. While patterns were made with the help of a cow's horn.

Слов'яни вірили, що коров'ячі роги, особливо від биків та Турів, мали величезну силу оберіга. Так бик та тур – були чоловічими символами і позначали чоловіче начало. Тобто могли уберегти, захистити від «усіляких» небезпек (реальних, магічних). Бик та тур були присвячений богу воїнів – Перуну. Але оберіги з коров'ячих рогів носили також жінки, сподіваючись на величезну силу оберіга. Навіть матерчаті роги на берестяної або стеганої полотняної основи, служили оберігом, такими оберегами прикрашали головний убір заміжньої жінки. З давніх часів у слов'ян корова була опорою в господарстві. Заможність селян визначали за кількістю коров. Бо вона була «годувальниця» та виступала надійним джерелом збалансованого харчування слов'ян. Тож інший сенс носіння оберегів у вигляді рогів полягав в ідеї родючості, продовження роду. Але у християнські часи священослужбовці не допускали до церкви людей з оберегами з коров'ячого рогу, бачивши в цьому прояви язичницької віри. Вважалося, де корова вляжеться, пережовуючи жуйку, то місце – щасливе та безпечне. Корову вшановували та захищали від нечистої сили, яка була здатна лишити без молока. Давні слов'яни, не забивали своїх корів на м'ясо, у разі хвороби або старості вони її продавали, це вважалося, що таких магічний засіб сприяє її одужанню. Корова відігравала важливу роль в поховальному обряді слов'ян. Так на Україні у східних слов'ян після похорон існував звичай дарувати корову священику чи бідняку, а у західних слов'ян вірили, що корова (велика рогата худоба) оплакує смерть господаря. Слов'яни вірили, що з поведінки корови можна було передбачити смерть в будинку. Міфологічно корова асоціюється з жінкою та нареченою. З коров'ячого рогу робили знаряддя для малювання візерунків, тож візерунки отримували статус оберіга, та сакральну цінність. Зараз в селі корова знецінилась з «рятівниці» перейла до «тягару».

Згодом з'явилися ручні жорна, що у значній мірі полегшувало цей процес, хоча при великій кількості зерна перетирання його вручну було пекельною мукою.

Eventually manual mill stones appeared, which made the process easier, although grinding a great amount of grain manually was truly *a devil of a job*.

Словосполучення *пекельна мука* несе в собі сакральний зміст з часів християнства. Для розуміння реципієнтом цієї міфологеми перекладач вдався до підбору синонамічних відповідників *truly a devil of a job*, що дослівно можна перекласти як *справді диявольська робота*. Якщо розібрати словосполучення, то ми можемо зрозуміти, що *пекло* – це сакральне місце де мучать людей які при житті не поступали праведно. Тема пекла була дуже популярною за часи християнства у старовинному образотворчому мистецтві. Так зображення страшного суду і пекельних мук, на той момент, знаходились в кожній церкві. Під словом *мука* розуміють сильне фізичне або моральне страждання.

Розглянемо приклад де використовується одразу декілька реалії – побут, мистецтво та культура:

А он маленький будинок Баби Яги. Хоча ні, насправді це курник на високих ніжках.

And over there stands a small hut resembling the witch *Baba Yaga's* one. However, it is a *hennery* on high posts.

При перекладі «маленький будинок Баби Яги», перекладач вдався, як при перекладі звичайної побутової реалії *hut* який використовував для перекладу невеликого, простого, одноповерхового будинку, якби з'єднуючи цей будинок з традиційною домівкою в XIX столітті, хоча традиційна назва будинку Баби Яги є «оселя на курячих ніжках. Далі за контекстом слухач довідається, що це зовсім не традиційна хата, а курник, що також є побутовою реалією, яку перекладач переклав *hennery*. Тобто перекладач використав стратегію підбору синоніму до курника – пташник (приміщення для птах), який зрозумілий для більшості англомовних реципієнтів. Міфологічну реалію «Баба Яга», перекладач передав лише за допомогою транскрипції – «*Baba Yaga*». Ми розуміємо, що використання транскрипції при перекладі власних назв зумовлено тим, що при транскрибуванні перекладач намагався зберегти цінність при передачі змісту, і колориту, але на наш погляд цього не достат-

ньо при перекладі міфологічних реалій. Такий переклад реалії призводить до неповного розкриття всього значення реалії та непорозуміння з боку слухача екскурсії за відсутністю досвіду. Для повного розкриття значення міфологеми доречно зробити додатковий опис для розкриття сакральності міфічної реалії «Баба Яга», та навести приклади аналогій з мефології реципієнта. Так, наприклад, схожий образ з Бабою Ягою є в Італії – Бефана або Бетунья Бетана, в Ірані – Ажі, в Греманії – фрау Голле, в Румунії – Вижбаба, в угорщині – відьма Богоркан, в етнічній спільноті адигів – Нашгушидза або Нагучіца, у киргизів і казахів – Жалмауиз Кемпір, у кетів – Хоседем, у греків – Кірка. *Баба-Яга* – найдавніший персонаж слов'янської міфології. Спочатку це було божество смерті: жінка зі зміїним хвостом, яка стерегла вхід у підземний світ і проводила душі мертвих, що почили в царство, пізніше відьма з кістяною ногою, що живе у будинку на курячих ніжках як межі двох світів. Тож Баба-Яга, для українського народу має сакральну цінність.

Давайте роздивимось сакральну цінність священних міфологем: *церква Архангела Михайла – St. Michael's church*, *лемківський храм – Lemkys' church*, *тристінна каплиця – a three-sided chapel*.

Каплиця відноситься до священних міфологем, тому що у християн це як маленький храм без вітара для відправ і молитов, який стоїть поруч з кожною хатою. В західній частині України досі збереглась велика кількість капличок, що зумовлено тим, що XIX – XX більшість жителів жили високо в горах, і на недільну проповідь дуже було складно приходити, тому церкви більший час стоять закритими відкриваючись до великих церковних свят, а жителі України підтримували свій зв'язок з Богом за допомогою капличок.

Приклад такої дерев'яної архітектури знаходиться і в музеї-скансені – це церква Архангела Михайла, побудована в селі Шелестова на Мукачівщині в 1777 році. Це єдиний класичний лемківський храм, що залишився на Закарпатті, в цілому ж в Україні їх всього два. An exemplar of such wooden architecture is located in the skansen, too. It is Archangel Michael's Church, built in the village of Shelestovo in the vicinity of Mukachevo back in 1777. It is the only

classical *Lemkys' church* left in Transcarpathia, while in Ukraine on the whole there are only two of them.

ЮНЕСКО оберігає цінні спадщини по всьому світі. Так і церква Святого Михайла в селі Ужок в списку спадщини ЮНЕСКО.

Цінність цієї церкви в том, що вона представляє класичний лемківський храм, яких залишилось всього два по всій Україні. Церква побудована без цвяхів і пили. Таки храми будували невідомими майстрами «на око», без плану, їх інструменти це руки та сокира. Церква впродовж багатьох віків була для українського народу тим об'єктом, в який вкладали найкращі досягнення української творчої майстерності й архітектурного образу, й внутрішнього оздоблення. Українське церковне мистецтво завжди інтерпретувало усталені канони та пропрацьовувало священні сюжети через призму національного світосприйняття, прагнучи власної національної самоідентифікації. За часів радянського тоталітарного правління в Україні, переважно найкращі досягнення в царині релігійного мистецтва було знищено, а традиція була перервана та забута. В середині лемківської святині збереглися старовинні ікони та різьблений іконостас, а ще першодруки з гравюрами. Тож церква Святого Михайла зберігає сакральне мистецтво, тобто мистецтво, тяке пов'язане з вірою в Бога, релігійними обрядами, релігійним життям, символізмом божественної сили.

В процесі локалізації лексем, які було об'єднано в ході дослідження за культуромотивованим компонентом значення сакральність, найбільш продуктивною виявилася стратегія форенізації, часто з використанням комбінованої реномінації, транслітерації або транскрипції зазначених лексичних одиниць.

2.3. Особливості локалізації інтернаціоналізмів

Переклад – це вид міжмовної комунікації, який здійснюється за допомогою посередника-перекладача. Міжкультурна адаптація під час локалізації контенту туристичної платформи залежить від стратегій, які використовував перекладач. Все, що характерно для людей однієї національності й потенційно незрозуміле представникам інших, перекладач локалізує, застосовуючи стратегії одомашнення чи очуження.

У багатьох мовах існують слова, що мають дуже схожу лексично або звукову форму. Для аналізу таких слів ми йдемо за концепцією дослідника В. Карабана, який розрізняє так звані інтернаціоналізми й «фальшиві друзі перекладача». Слова, тотожні за семантичними структурами, називають інтернаціоналізмами. Нижче проілюструємо прикладами з екскурсії.

Справжні інтернаціоналізми: *principle* – *принцип*; *tradition* – *традиція*; *role* – *роль*; *symbol* – *символ*; *system* – *система*, *process* – *процес*; *form* – *форма*; *specialization* – *спеціалізація*; *autor* – *автор*.

Також зустрічаються *часткові інтернаціоналізми* або їх ще називають *напівінтернаціоналізми*, семантична структура яких частково тотожна: *construction* – *конструкція* і *будова*, *operation* – *операція* і *робота*, *limit* – *ліміт* і *межа*, *technical* – *технічний* і *спеціальний*, *special* – *спеціальний* і *особливий*. Псевдоінтернаціоналізми, що не мають тотожних значень: *technique* – *прийом* (а не «техніка»).

Чисті інтернаціоналізми не становлять труднощів для перекладання, оскільки існують мінімум у п'яти мовах, але їх небагато в порівнянні з напів- та псевдоінтернаціоналізмами, які становлять потенційний матеріал для виникнення перекладацьких помилок.

Слідуючи за концепцією дослідника В. Карабана [18], проаналізуємо локалізацію знайдених інтернаціоналізмів:

Принцип дії ступи-сукновальні і технологія виготовлення повстини така: вода, спадаючи з жолоба, крутила колесо (подібне до млинового, але

менше за розмірами), з'єднане з валом, на осі якого знаходилися «спиці» котрі по чергово підіймали молоти («товкачі»), які били сукно, складене у сувій («фовт»).

The *operational concept* for the fullery and the production practice for making felt was the following. Water falling from the channel rotated the wheel (similar to a mill but smaller in size), coupled with an axle that had spokes on its axis. Those lifted hammers (the so-called «tovkach», i.e. pushers) in turn, hitting the felt laid in rolls (called «the fovt»).

Принцип має прямий відповідник *principle*, який є повним інтернаціоналізмом, але перекладач вдався до *concept*, використавши стратегію синонімічної заміни.

Крім будівель під відкритим небом, Закарпатський музей народної архітектури та побуту має також виставкові зали в адміністративному корпусі. Тут представлені не лише зразки традиційних образотворчого та ужиткового мистецтва, а й твори сучасних майстрів.

Apart from the buildings outdoors, the Transcarathian Skansen also has exhibition rooms in the Administration building, representing not only samples of *traditional* visual and applied art but also artworks by modern artists.

Традиційним також було так зване «запічне» віконце, яке рухалося по дерев'яних жолобах.

Another *traditional* part was the so-called small window «behind the oven» that moved along the wooden gutters.

Перекладач при перекладі *традиційних* та *традиційним* вдався до калькування, та використав чистий інтернаціоналізм *traditional*.

В дерев'яних же оселях, розміщених поруч, показано багато старовинних речей, зокрема вишиванок, весільного вбрання та музичних інструментів.

And there are lots of exhibits in the wooden buildings located around – antiques, in particular *vyshyvankis* (Ukrainian *traditional* embroidered shirts), wedding garments and *musical instruments*.

В інтер'єрі садиби шафа з угорським народним одягом, ліжко з вишитими покривалами і наволочками, стіни декоровані фаянсовими тарілками.

The homestead interior has a wardrobe with Hungarian *traditional* folk clothes, a bed with embroidered bedcovers, and pillow-cases. The walls are decorated with crockery.

У погожі літні дні у валило клали ліжник і *гуню* та з високого лотка пускали воду. In nice summer days the «lizhnyk» (bedspreads) and «gunia» (Hutsul *traditional* waistcoats) pieces were put to the «valylo» and then water was passed from the higher ducts.

В наведених вище трьох прикладах, інтернаціоналізм *traditional* з'являється в описовому перекладі, використано прийом додавання, для передачі значення українських реалій «вишиванка», «угорський народний одяг», «гуня», тобто для розуміння англійського реципієнта за допомогою пояснення.

Всередині хата теж має свої закони: цікаво, що багато побутових речей тут традиційно вішали безпосередньо на стіни, не використовуючи для цього меблі.

The interior also has its own laws: it is interesting to know that many things from the household stuff were *traditionally* hung right onto the walls, not using furniture for that purpose.

Перекладач при перекладі *традиційно* вдався до калькування, та використав частковий інтернаціоналізм *traditionally*.

Це дводільна будова, що складалася з приміщення для механізму і невеличкої кімнати, яка слугувала тимчасовим притулком для млинаря і селян, які привозили зерно.

It is a two-chambered building that comprised a room for the *mechanism* and a small room that served as a temporary shelter for the miller and peasant customers bringing grain.

Під приміщенням, де планувалося встановити млинарський механізм, викопували яму і робили кам'яну підмурівку.

Under the room where the milling *mechanism* was to be installed later, they dug a hole and then made a stone masonry.

Важливою деталлю всього млинарського механізму була закрутка, за допомогою якої звужували або розширювали отвір у барабані залежно від того, дрібно чи більш крупно мололи зерно.

An important part of the whole mill *mechanism* was the vortex, used for narrowing or widening the opening in the drum, depending on the flour granulation.

Водяний млин з с. Колочава Міжгірського району к. 19 – п. 20 ст. – має спільні риси з житловим будівництвом того часу, зруб з дерев'яних брусів, чотирихилий дах покритий дранкою, два приміщення – для механізмів млина та для тимчасового мешкання млинаря.

The watermill from the village of Kolochava, Mizhhirya district, dated late 19th – early 20th century has features in common with residential constructions of that time: a log construction of wooden timbers, a four-slope roof covered with shingles, two rooms – one for the mill mechanisms and the other serving as the miller's temporary living place.

У приміщенні ступи розміщені сукновальний механізм і котел для підігріву води. The fullery interior features the fulling mechanism and a water-boiling cauldron.

В цих прикладах українськомовний інтернаціоналізм *механізм* перекладено за допомогою *mechanism*, обрана стратегія – транслітерація.

З десяти метрів вовняного полотна виходило вісім метрів готової повстини. Out of ten meters of woolen cloth they produced about 8 meters of ready-made felt.

Будівля споруджена зі смерекових плениць. Її довжина 19 метрів. The hut is built of smereka fir-tree semi-timbers (so-called «plenytysi») and has a length of 19 m.

Розміри млина в середньому становили 4х8 кв.м.

The mill dimensions were 4 by 8 *meters* at the average.

У верхній частині валило в діаметрі сягало близько 1,5м.

The upper part of the «valylo» had up to a *meter* and a half.

В цих прикладах переклад з українського частковий інтернаціоналізм *метрів* переклали за допомогою *m(etres)* обрана стратегія – транслітерація, а *діаметр* – за допомогою стратегії конкретизації.

Частковий інтернаціоналізм *століття*, який був відтворено від латинського слова «Centum – сто», в досліджувальному матеріалі перекладається за допомогою генералізації, з одночасною заміною граматичної форми однини іменника формою множини: *кінцем XIII – початком XIV століття* – later 13 – early 14th centuries.

Вже тоді водяні млини відігравали важливу роль у системі феодалного господарства, були джерелом значних прибутків.

Already by that time water mills played an important *role* in the feudal economic system and served as a source of major profit.

Інтернаціоналізми *роль* та *система*, були перекладені транслітерацією.

А з села Пилипець сюди привезли валило (інструмент для валяння вовняних килимів).

And a wallow system (the so-called «valylo») was brought here from the village of Pylypets. It was used for wallowing velvet carpets.

Інтернаціоналізм *system* є частиною складного терміна-реалії, з'являється в контенті туристичної платформи поряд з терміном-дублетом *valylo*, для полегшення передачі значення української реалії в процесі локалізації.

На високому кам'яному фундаменті, дах чотирьохскатний, покрит гонтом, дерев'яні двері прикрашені різьбленими трояндочками – символами сонця.

Built on a high stony basement, with a four-slope roof, covered with wood shingles. The wooden door is decorated with small carved roses that *symbolize* the sun.

Переклад з української *символами* виконано частковим інтернаціоналізмом *symbolize*, перекладачем застосовано заміну частини мови. Інтернаціоналізм «символ» в українському тексті екскурсії зустрічається двічі, але в англійській версії було застосовано прийом опущення: перекладач вилучив з перекладу, мабуть, через складність речення 68 лексем, 18 пунктуаційних знаків.

Здебільшого сукно оброблялося у липні-серпні, коли його найзручніше було відбілювати та сушити на парканах під променями сонця.

Mostly the cloth was *processed* in July and August, when it was most suitable to bleach and dry on fences under sun rays.

Для перекладу *оброблялося* перекладач обрав частковий інтернаціоналізм *processed*, та вдався до заміни безособової форми імплікованого пасиву найбільш частотною формою пасиву *to be + Past Participle*.

По закінченні осінніх польових робіт вовну чесали («чіхрали») дерев'яними щітками із залізними гачкуватими зубцями, пряли.

After finishing the autumn agricultural labor, the wool got combed (the process was called «chikhrannia») with wooden brushes that had iron hooky teeth. *Нитки фарбували, або залишали природні кольори – білі, сірі, чорні.* Then the wool was *processed* with spinning wheels.

В наведених вище двох прикладах, частковий інтернаціоналізм *process* з'являється в описовому перекладі, для передачі значення українських реалій, тобто для більшого розуміння англійського реципієнта.

Згодом з'явилися ручні жорна, що у значній мірі полегшувало цей процес, хоча при великій кількості зерна перетирання його вручну було пекельною мукою.

Eventually manual mill stones appeared, which made the *process* easier, although grinding a great amount of grain manually was truly a devil of a job. *Процес валяння був завершальним етапом у виготовленні ліжників.*

The fulling *process* was the final stage in manufacturing the «lizhnykys».

В цих прикладах інтернаціоналізм *процес* переклали за допомогою *process*, обрана стратегія – транслітерація.

Над входом – дерев'яний навіс, утворений за рахунок випусків повздожніх нижніх та верхніх брусів, який підтримується двома стовпами. There is a wooden fence roof over the entrance, *formed* by means of the protrusion in upper and lower sill pieces and supported by two poles.

При перекладі з українського *утворений* перекладач вдався до пошуку функціонального відповідника, також використав стратегію синонімічної заміни, та переклав частковим інтернаціоналізмом *formed*.

Міх за допомогою ножного приводу через спеціальну трубу («фурму») подає струмінь повітря в горно з відкритим вогнищем.

The bellows supplies a flow of air through a *special* tube (the so-called «furma») using a foot drive to the hearth with an open flame.

Справа від входу встановлено спеціальний пристрій для свердління заліза.

A *special* device for drilling iron is to the right from the entrance. *Подрібнювали зерно кам'яними зерно-терками, пізніше у дерев'яних ступах із спеціальними товчками, причому були ручні і ножні ступи.*

People ground up grain with stone grain bruisers and later – with *special* pounders in mortars. These were both manual and foot-powered.

Зерно, занесене в робоче приміщення, по спеціальній драбині підіймали вверх, складали в ряд, утворюючи так звану «мішкову чергу».

The grain brought into the operating room was lifted up a *special* ladder and stocked into in rows, making up the so-called «queue of sacks».

Спеціальним каналом («розтокою», «млиновицею») воду з річки, потоку підводили до млина.

With the help of a *special* channel (the so-called «roztoka» or «mlynovytsia») the water was supplied from the river or the stream to the mill.

Дим з печі спочатку виходив в кімнату, а потім через вікна, двері і спеціальний отвір у стелі.

Smoke from the oven used to come out into the room first, and then only it passed through windows, the doors, and a *special* opening in the ceiling.

Перекладач під час локалізації *спеціальну, спеціальний, спеціальними, спеціальній та спеціальним* вдався до калькування, та використав частковий інтернаціоналізм *special*.

По закінченні осінніх польових робіт вовну чесали («чіхрали») дерев'яними щітками із залізними гачкуватими зубцями, пряли.

After finishing the autumn *agricultural* labor, the wool got combed (the process was called «chikhrannia») with wooden brushes that had iron hooky teeth.

Ковалі виробляли сільськогосподарські знаряддя праці (леміші і чересла для плугів, лопати, кирки, сокири, серпи, коси), інструменти для ремісників (долота, тесла, свердла, пилки), зброю (наконечники списів, стріли, мечі, шаблі, шоломи), побутові предмети (замки, ножі, ножиці, цвяхи, пряжки, підкови, вудила, рибальські гачки) та інше.

Smiths used to manufacture *agricultural* labor tools (ploughshares, plow coulters, spades, pickaxes, axes, sickles, scythes), tools for craftsmen (chisels, saws, adz, drills), arms (spearheads, arrows, swords, sabers, helmets), household items (locks, knives, scissors, nails, buckles, horse shoes, mouthpieces, fish-hooks) and the like.

Перекладач в першому прикладі вдався до синонічної заміни та конкретизації *польових* та використав частковий інтернаціоналізм *agricultural*, а у другому прикладі *сільськогосподарські*, ми бачимо стратегію калькування.

Як і в інших її дерев'яних «сестер», геніального автора Шелестівської церкви ніхто не знає.

Just like with other wooden churches, the ingenious *architect* of the Shelestovo church remains unknown.

При перекладі інтернаціоналізму *автор* перекладач вдався до смислового розвитку *architect*.

Одним із найцінніших експонатів музею – церква Святого Михайла в селі Ужок – навіть занесена в список спадщини ЮНЕСКО.

One of the most precious exhibits in the museum – St. Michael's church in the village of Uzhok – is even registered in UNESCO heritage *list*.

При перекладі лексеми *список*, перекладач обрав правильний варіант псевдоінтернаціоналізма *list*.

При будівництві подібних млинів використовували ту ж будівельну техніку і матеріали, що й при зведенні житлових будівель.

During the construction of such mills, the same building technique and materials were used as for raising dwelling houses.

В прикладі перекладач вдався в перекладі до калькування. Згідно з концепцією дослідника В. Карабана, інтернаціоналізм *technique* треба використовувати для передачі змісту *прийом*, а не «техніка». В цьому випадку більше підходить переклад *building equipment* або *construction equipment*.

Оскільки мережа все більше перетворюється на платформу спілкування в перекладацькому полі, а фундаментальні аспекти нашого життя у глобальному вимірі стають у мовному та культурному планах багатшим та розмаїтішим. Глобалізація спільнот як фактор, що зумовлює перебіг локалізації контенту туристичної платформи, може служити очевидним визнанням того, що перекладацька діяльність в межах перекладацького поля Інтернет набула важливості та значення як інструмент не тільки збереження національної ідентичності, а й у суто протилежному застосуванні – як спосіб зробити культурний фільтр тоншим. При взаємопроникненні двох мовних та культурних систем в процесі локалізації за допомогою перекладу можуть утворитися не тільки гібридні текстуальні форми з етноспецифічними ознаками, але й форми, в яких ми спостерігаємо розмивання культурних кордонів. Безумовно, інтернаціоналізми свідчать про наявність спільного горизонту знання у представників не менше п'яти національностей, а це полегшує сприйняття контенту. При взаємопроникненні п'яти мовних систем отримуємо глобалізований в процесі перекладання контент. Тож в процесі перекладу виникає суттєва подвійність. Гібридність виявляє особливість культурного життя, а інтернаціональність приводить до порозуміння та глобалізації. Глобалізація переплі-

тає всі культури, тож аспекти гібридизації вже присутні в культурному житті практично кожної національної спільноти. При перекладі інтернаціоналізмів перекладач враховує вплив однієї мови на іншу, розроблює детальний аналіз самого тексту та досліджує взаємовідношення основних лексичних одиниць тексту оригіналу та перекладу.

Так, на наш погляд, можливо віднести до інтернаціоналізмів поняття «Скансен». У 1891 році в Швеції було закладено музей, а саме фольклорний культурно-історичний музей просто неба, яких на той час не було аналогів. Швецький музей отримав назву Скансен, який на своїй площі просто неба демонструє всю Швецію з будинками та садибами з усіх куточків країни. Зараз усі музеї просто неба за аналогією називають Скансенами, тобто в процесі повторної локалізації контенту туристичних платформ завдяки вжитій перекладачем стратегії генералізації відбулося формування на основі реалії Скансен неологізму, який наразі вже пройшов стадію денеологізації та перетворився на інтернаціоналізм. Розглянемо приклади:

У 20-х роках її перевезли в Мукачево, а звідти в 1974-му – в Музей народної архітектури і побуту в Ужгороді.

In 1920s it was brought to Mukachevo, and in 1974 – to the Skansen in Uzhhorod.

Головний корпус музею під відкритим небом. The main building of the Skansen Museum.

Крім будівель під відкритим небом, Закарпатський музей народної архітектури та побуту має також виставкові зали у адміністративному корпусі.

Apart from the buildings outdoors, the Transcarathian Skansen also has exhibition rooms in the Administration building, representing not only samples of traditional visual and applied art but also artworks by modern artists.

Кіш з с. Руське Мукачівського району, 1886 – перенесений в Закарпатський музей народної архітектури і побуту у 1983 р.

A corncrib from the village of Rusyke, Mukachevo district, dated 1886 and brought to the Transcarpathian *skansen* back in 1983.

В наведених вище прикладах бачимо, що для іншомовних реципієнтів інтернаціоналізм *skansen*, утворений метонімічним шляхом, використовується як зрозуміле поняття, яке не потребує додаткового опису. Натомість для українських реципієнтів це доволі нове поняття, тому в українській версії аудіогіда більше дано інформації у вигляді дефініції: *Музей народної архітектури і побуту в Ужгороді та музей під відкритим небом*.

Приклад такої дерев'яної архітектури знаходиться і в музеї-скансені – це церква Архангела Михайла, побудована в селі Шелестова на Мукачівщині в 1777 році.

An exemplar of such wooden architecture is located in the *skansen*, too. It is Archangel Michael's Church, built in the village of Shelestovo in the vicinity of Mukachevo back in 1777.

Для перекладу інтернаціоналізму *скансен*, на *skansen* використана стратегія транслітерації.

Підсумовуючи цей підрозділ зазначимо, що внесені до референційних словникових джерел інтернаціоналізми здебільшого мають класичне походження від мертвих мов (давньогрецька, латинська, староцерковнослов'янська, санскрит та ін.), але глобалізація вводить в мову нові інтернаціоналізми з живих мов, цьому сприяє міжкультурна адаптація в процесі локалізації контенту туристичних платформ. В перекладацькому полі Інтернет за допомогою об'єднання зусиль перекладачів, які здійснюють міжкультурну адаптацію, нації вільно спілкуються, а багато галузей інтегрується.

ВИСНОВКИ

1. *Визначено* культуроорієнтовані підходи у перекладознавстві: межі перекладності, герменевтика та паратекст, аудіовізуальний переклад як інструмент локалізації контенту сайтів туристичних компаній, гібридність як ознаку аудіовізуальних перекладених текстів, міноритарні мови та багатомовність як ознаку аудіовізуальних перекладених текстів. Культуроорієнтований підхід виявив можливості для розширеного способу репрезентації культури в тексті, розкриваючи полеміку мов та національних культур. Так уведення культури до інтерпретаційних практик наклало відбиток на значення формальних компонентів тексту, коли визначення еквівалентності виходить з формулювання критеріїв та наслідків культурної наближеності перекладу до першотвору. Усна народна традиція кодифікує культурне знання. Відстань у часі, яка пролягла між контекстами породження та ситуацією інтерпретації тексту, потребує створення таких герменевтичних моделей інтерпретації, які уможливають зустріч в герменевтичному колі автора та інтерпретатора тексту, за якими стоять їхні мови і культури, а також часовіддалені культурно-естетичні практики, які належать до різних періодів існування лінгвокультур. Такою модерністичною герменевтичною моделлю інтерпретації є аудіовізуальний переклад. Процеси глобалізації розширили сферу розповсюдження аудіовізуального продукту, здебільшого в контенті вебсайтів. Аудіовізуальний переклад в аудіовізуальних медіа отримав великий соціальний та ідеологічний вплив. Вивчення АВП залежить від чотирьох компонентів: вербального, невербального, аудіального та візуального. Основним наслідком аудіовізуальної трансляції контенту сайтів туристичних компаній є поява гібридних текстуальних форм. За допомогою гібридизації різноманітних видів культуромаркованої інформації розмиваються межі мов та культур, а отже, відбувається певна міжкультурна адаптація контенту сайтів туристичних компаній. Також підкреслимо, що гібридність, яка супроводжує аудіовізуальний переклад, є по суті практикою поєднання різних форм інформації, тому створені на

сайтах тексти відчують культурну та мовну інтерференцію та подеколи контамінацію глобалізованими формами лексики з царини так званої англійської для міжнародного спілкування. Гібридизовані текстуальні зразки в цій роботі містять інформацію, яку ми пропонуємо оцінювати за критеріями цінності, сакральності, досвідності, глобалізаційності. Основою багатомовності туристичних платформ є переклад, який виступає джерелом охорони та трансляції лінгвокультури в сучасному глобалізованому світі

2. *Встановлено* мережу Інтернет як перекладацьке поле. Мережева сфера ресурсів продовжує розширюватись, а в Інтернет представлено все більше мов та культур. Оскільки мережа все більше перетворюється на платформу спілкування щодо фундаментальних аспектів нашого життя, а спілкування онлайн у глобальному вимірі стає в мовному та культурному планах багатшим та розмаїтішим, ми можемо краще зрозуміти роль перекладу у світі. Запорука успіху перекладу як репрезентації певної культури в процесі локалізації контенту туристичних платформ – це взаємодія особистості перекладача, який діє на перекладацькому полі Інтернет, з носіями інших мов та культур. Питання глобальних спільнот, громадянства, доступу до технологій, представництва та влади цілком можуть злитися в одне ціле в аспекті етики перекладацької діяльності. Зацікавлення компаній в перекладацьких практиках у багатьох сферах перекладацького поля Інтернет протягом кількох останніх років може слугувати доказом виходу діяльності перекладача у глобалізовані простори всесвітнього павутиння.

3. *Проаналізовано* міжкультурну адаптацію та локалізацію: культурномарковані одиниці в межах перекладацького поля Інтернет: класифікація, Ойконіми як культурномарковані одиниці в межах перекладацького поля Інтернет. Великий практичний інтерес становлять способи відтворення реалій. Виділяються дев'ять таких способів: транскрипція (транслітерація), калькування, ситуативний відповідник, комбінована реномінація, дескриптивна перифраза, гіперонімічне перейменування (генералізація), транспозиція на конотативному рівні, метод уподібнення (синонімічна заміна), контекстуальне

розтлумачення реалій. А реалії-ойконіми постійно змінюється в залежності від словникового складу цільової мови, особливостей матеріальної та духовної культури, інтенсивності культурних та етнічних контактів відповідних мовних колективів.

4. *Виявлено* особливості відтворення культуромотивованої цінності та досвідності. Мова українського народу розвивається та поширюється. Мова забезпечує духовну, культурну, економічну, територіальну цілісність нації. Взаємодія українського народу на основі національної мови та перекладів з мов інших народів світу надає українській мові міжнародного визнання, забезпечує її високий геополітичний статус на міжнародній арені. Безеквівалентна лексика в перекладацькому полі представляє українську мову як багату на етноспецифічні форми та одночасно демонструє специфіку культури нашого народу.

5. *Окреслено* особливості відтворення текстуального параметру сакральності. В процесі локалізації лексем, які було об'єднано в ході дослідження за культуромотивованим компонентом значення сакральність, найбільш продуктивною виявилася стратегія форенізації, часто з використанням комбінованої реномінації, транслітерації або транскрипції зазначених лексичних одиниць.

6. *Видокремлено* особливості локалізації інтернаціоналізмів, внесені до референційних словникових джерел інтернаціоналізми здебільшого мають класичне походження від мертвих мов (давньогрецька, латинська, староцерковнослов'янська, санскрит та ін.), але глобалізація вводить в мову нові інтернаціоналізми з живих мов, цьому сприяє міжкультурна адаптація в процесі локалізації контенту туристичних платформ. В перекладацькому полі Інтернет за допомогою об'єднання зусиль перекладачів, які здійснюють міжкультурну адаптацію, нації вільно спілкуються, а багато галузей інтегрується.

7. *Складено* глосарій культуромотивованої цінності та досвідності (див. Додаток М).

SUMMARY

IT progress in the late 90s of the XX century, as well as the introduction of new technologies in various spheres of service industry, the further development of the world wide web, have led to the emergence of web platforms, one of which is the tourism platform, the relevance of which is especially visible under modern social, political, and economical conditions of pandemy. It unearthed critical lack of recreational opportunities for both children and adults. In Ukraine, the tourism web platforms are still under development, and therefore have never been under focus of deep scientific research, not even mentioning broad scientific approaches.

At present, researchers' interest is focused on optimizing the process of localization, with special translation being integral part of this process. Translation of the content of tourist platforms is one of the most challenging and up-to-date problems in the field of translation studies, as it involves not only the procedure of decoding and further recoding of the content, but also the procedure of intercultural adaptation. The object of the research is localization of the content of the tourist platform. The objective of the research is to highlight the features and strategies of intercultural adaptation which is an integral part of translation of the texts during the process of localization. The research methods are the contextual analysis, the contrastive method, the method of analysis and synthesis, the statistical method.

The master degree work is devoted to localization of the content of the tourist platform in terms and methods of their translation. Swith of the tourist industry to the world wide web cyber space is the distinguishing feature of the economy under pandemic conditions, thus inviting the translation studies specifics into the very field. Now it is translation viewed as intercultural communication that lies underneath the process of localization, especially when it comes to minority cultures and languages, as well as colonial and postcolonial cultures and languages. The first section of the master degree work hightights the theoretical aspects of studying the concepts «cultural turn in translation studies», «translatability», as well as the peculiarities of intercultural adaptation in the translation field of the

Internet. The second section of the work is devoted to the specifics of localization of the tourist platform. Culturally specific lexical units are analyzed through the prism of translation studies, and, more precisely, through the prism of the intercultural adaptation. Here the research is focused on the special strategies applied to the macrolevel of the textual content of the tourist platform during its localization in order to deal with the culturally specific lexical units, with special attention being paid to the tactics of translation used on the microlevel of the textual content of the tourist platform. Thorough contextual analysis allowed us to reveal the underlying culturally specific information to both establish the connection and to enable the dialogue of the original and recipient cultures and languages during the process of translation and localization. As a result of the conducted research the algorithm of intercultural adaptation during the process of translation and localization of the content of the tourist platform is offered. The paper outlines the main translation strategies and tactics on both the macro- and microlevel of the textual context. It also points the scholars to the fact that special hybrid forms develop themselves as the result of untermcultural adaptation, audial, visual, textual, and graphic features being their distinguishing profile. The conclusions summarize the results of the research. By the localization in the research, we mean a multifaceted phenomenon that is viewed both as a process and the result of the complex procedure of replanting of the content of a web platform on the foreign linguistic and cultural ground. As far as the term localization is concerned, we distinguish the following: as the complex procedure, it is impossible without the proper translation; it always coincides with the algorithm of intercultural adaptation; it also coincides with the culturally specific elements of the semantics of the lexical units. Among the main translation strategies on the macrolevel are domestication and foreignization. We argue that in order to replant the seeds of the Ukrainian culture, several problem fields of translation should be dealt with, power and authority, postcolonial and minor languages and cultures, hermeneutics and paratexts, hybrid textual forms are among the vital. Thus a step-by-step algorithm of translation analysis has also been developed: the first stage is aimed to identify the culturally specific lexical units,

the second stage is to reveal their cultural background; the third stage is to evaluate the cultural specifics in terms of cultural value, shared cultural knowledge, and holiness; the final stage evaluates the translation strategies and tactics in terms of equivalence. The main difficulty the translator faces is, first of all, that most culturally specific lexical units are connected with deep cultural layers, and therefore need intercultural adaptation to make it understandable for perception.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бортник С. Б. Лінгводидактичний ресурс англомовного туристичного дискурсу у навчанні студентів спеціальності «Туризмознавство» // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія. 2018. Вип. 33 (2). С. 11–14.
2. Василевич К. А., Жучкевич У. А. QR-код и аудиогид как часть технологического обеспечения экскурсионно-сопроводительного сервиса // Репозиторий Белорусского государственного университета физической культуры. 2018. С. 329–331.
3. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. М. : Международные отношения. 1980. 342 с.
4. Гаврилюк А. Атрактивність нематеріальної культурної спадщини України: туризмознавчий аспект // Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. 2018. Вип. 1. С. 18–28.
5. Гончарова О. М. Екскурсійна лекція в елліністичному красномовстві: філострати і каллістрат // Міжнародний вісник : Культурологія. Філологія. Музикознавство. 2013. Вип. 1. С. 16–23.
6. Гончарова О. М. Герменевтичний дискурс музейної комунікації // КНУ культури і мистецтв. К., 2015. Вип. 48. С. 139–150.
7. Дорофєєва М. С. Синергетика перекладу спеціальних текстів: (німецько-український напрям) : монографія. К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 520 с.
8. Енциклопедія перекладознавства : у 4 т. Т. 1 : пер. з англ. [за ред.: Іва Гамб'є та Люка ван Дорслара; за заг. ред. О. А. Кальниченка та Л. М. Черноватого]. Вінниця : Нова Книга, 2020. 584 с.
9. Енциклопедія перекладознавства : у 4 т. Т. 2 : пер. з англ. [за ред.: Іва Гамб'є та Люка ван Дорслара; за заг. ред. О. А. Кальниченка та Л. М. Черноватого]. Вінниця : Нова Книга, 2020. 280 с.

10. Енциклопедія Сучасної України URL : <https://esu.com.ua/> (дата звернення: 03.11.2021).
11. Зорівчак Р. П. Словесний образ у художньому перекладі. «Хай слово мовлено інакше...»: статті з теорії, критики та історії художнього перекладу. К. : Дніпро, 1982. С. 51–65.
12. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози). Львів : Видавництво Львівського університету, 1989. 215 с.
13. Іваницька М. Особистість перекладача в українсько-німецьких літературних взаєминах. Чернівці : Книги–ХХІ, 2015. 604 с.
14. Іваницька М. Л. Особистісний вимір в історії українсько-німецького художнього перекладу (від середини ХІХ до початку ХХІ століття). Текст : автореф. дис. ... д. філол. наук : 10.02.16 / КНУ ім. Тараса Шевченка. К., 2016. 39 с.
15. Іванова І. М. Принципи формування у майбутніх фахівців сфери туризму професійно орієнтованої англomовної компетентності в укладанні текстів оглядових екскурсій // Вісник № 141. 2016. С. 73–77.
16. Іванова І. М. Лінгвістичні і соціокультурні особливості текстів англomовних оглядових екскурсій // Вісник КНЛУ. Серія Педагогіка та психологія. 2017. Вип. 26. С. 103–112.
17. Карабан В. І., Мейс Дж. Переклад з української мови на англійську мову: навч. посібник-довідник. Вінниця : Нова Книга, 2003. 608 с.
18. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми : навчальний посібник. Вид. 5-те, випр. Вінниця : Нова Книга, 2018. 656 с.
19. Карабан В. І. Узусні перекладацькі трансформації / В. І. Карабан, А. В. Карабан // Стиль і переклад. 2018. Вип. 1. С. 186-204. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/stt_2018_1_17 (дата звернення: 15.11.2021).

20. Каширіна І. В. Перекладацький метод Святослава Караванського / І. В. Каширіна. – дис. к. філол. н., 10.02.16 – Перекладознавство. КНУ ім. Тараса Шевченка, К., 2020. 317 с.

21. Кобзар О. І. Іноземні мови в міжнародному туризмі // Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету : [збірник]. Одеса : Міжнародний гуманітарний університет, 2014. Вип. 21. С. 240–243.

22. Коломієць Л. В. Концептуально-методологічні засади сучасного українського поетичного перекладу (на матеріалі перекладів з англійської, ірландської та американської поезії): монографія. ВПЦ Київський університет. К., 2004. 522 с.

23. Коломієць Л. В. Еволюція напрямів в англо-українському поетичному перекладі кінця ХІХ – початку ХХІ ст.: автореф. дис. ... д. філ. наук: 10.02.16. К., 2006. 41 с.

24. Коломієць Л. В. Перекладознавчі семінари: актуальні теоретичні концепції та моделі аналізу поетичного перекладу: навчальний посібник. ВПЦ Київський університет. К., 2011. 527 с.

25. Коломієць Л. В. Перекладознавчі семінари: методологічно-стильові орієнтири в українському поетичному перекладі від кінця ХІХ до початку ХХІ століття (на матеріалі перекладів англослов'янської поезії та поетичної драми): навчальний посібник. ВПЦ Київський університет. К., 2011. 495 с.

26. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу. К.: Вища школа, 1982. 165 с.

27. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства. Вінниця: Нова Книга, 2008. 512 с.

28. Кочерган М. П. Загальне мовознавство. Київ: Вид. центр «Академія», 2003. 463 с.

29. Куцаєва Т. Музейний відвідувач: хто він? Опитування англослов'янської аудиторії в меморіальному комплексі «Національний музей історії великої вітчизняної війни 1941-1945 років» у контексті музейної соціології / Війсь-

ково-історичний меридіан. Електронний науковий журнал /. 2014. Вип. 1 (3). С. 135–143.

30. Мазур О. В. Перекладацький метод Анатолія Онишка: дис. ... канд. філол. наук: 10. 02. 16. К., 2011. 281 с.

31. Масенко Л. Т. Мова і суспільство: Постколоніальний вимір. ВД КМ Академія; Всеукр. т-во «Просвіта» ім. Тараса Шевченка. К., 2004. 163 с.

32. Масенко Л. Т. Суржик: між мовою і язиком. ВД Києво-Могилянська академія, К., 2011. 135 с.

33. Масенко Л. Т. Українська мова у ХХ сторіччі: історія лінгвоциду/ Видавничий дім «Києво-Могилянська академія». К., 2005. 399 с.

34. НА Європейська хартія регіональних мов або мов меншин. [Чинний від 2006-01-01]. К. : Хартія від 05.11.1992 № ETS N 148. URL : https://ips.ligazakon.net/document/view/MU920332?an=2&ed=1992_11_05 (дата звернення: 15.11.2021).

35. Новикова М. А. Прекрасен наш союз: Литература – переводчик – жизнь: Литературно-критические очерки. К.: Радянський письменник, 1986. 224 с.

36. Олексенко В. П. Структурно-семантична організація рекламного тексту / Граматичні Студії. 2017. Вип. 3. С. 106–113.

37. Основные понятия переводоведения (Отечественный опыт). Терминологический словарь-справочник / Отд. языкознания; Отв. редактор канд. филол. наук Раренко М.Б. М., 2010. 260 с.

38. Постанова № 55 «Про впорядкування транслітерації українського алфавіту латиницею» [чинний від 27 січня 2010 р, редакція від 12.01.2016] URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2010-%D0%BF/conv#Text> (дата звернення: 01.12.2021).

39. Путівник по Києву. URL : <https://guide.kyivcity.gov.ua/> (дата звернення: 21.09.2021).

40. Радчук В. Д. Гармония и точность перевода. Теория и практика перевода. К., 1980. Вып. 3. С. 10–19.

41. Радчук В. Д. На жертovníку мистецтва. «Хай слово мовлено інакше...» Проблеми художнього перекладу: статті з теорії, критики та історії художнього перекладу. К.: Дніпро, 1982. С. 19–40.
42. Радчук В. Д. Перекладність в динаміці. Філологія і культура: зб. наук. праць. К., 1996. С. 35–40.
43. Радчук В. Д. Динаміка перекладності. Питання літературознавства. К., 2008. Вип. 75. С. 289–295.
44. Райс К. Классификация текстов и методы перевода (Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике). М., 1978. С. 202–228.
45. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі. ХНУ ім. В.Н. Каразіна, Харків, 2012. 376 с.
46. Савчук Н. Спеціалізовані видання у путівниковому дискурсі Києва кінця ХІХ – початку ХХ ст. // Краєзнавство 3/4. 2017. С. 83–92.
47. Сардак С. Е., Джинджоян В. В., Петрова К. В. Особливості екскурсійного обслуговування іноземних туристів // Економічний простір №126. 2017. С. 71–81.
48. Сілецький Р. «Посадили над козаком явір та ялину, а в головах дівчини червону калину...» (поховання під деревом: пережитки давньої традиції в українців) ISSN 2078-6107. Вісник Львівського університету. Серія історична. 2019–2021. Спецвипуск. С. 647–672.
49. Стріха М. Історія і сьогодення українського поетичного перекладу (ХІІ – ХХ ст.): курс лекцій. Записки перекладацької майстерні. Львів, 2000–2001. Т. 2. 208 с.
50. Тумай Н.В. Лінгвоцид української мов та шляхи його подолання українством у ХІХ – на початок ХХ століття. Рукопис. К., 2006.
51. Удовіченко Г. М. Генеза становлення поняття «реалія» у сучасному перекладознавстві / Інтелект. Особистість. Цивілізація. 2016. Вип. 12. С. 52–65.

52. Чередниченко О. І. Міжкультурні аспекти перекладу. Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. праць. Спец. вип. Мови, культури та переклад у контексті європейського співробітництва. К., 2001. С. 485–489.

53. Чередниченко О. І. Про мову і переклад. К. : Либідь, 2007. С. 136–149.

54. Шапран Е. О., Каширіна І. В. Локалізація сайтів туристичних компаній як проблема перекладу// В збірнику тезів міжнародній науково-практичній конференції «Філологічні науки в умовах сучасних трансформаційних процесів» / (м. Львів, 12 – 13 листопада 2021 р.). 2021. С. 47–49.

55. Шапран Е. О., Каширіна І. В. Вебологія та переклад як основні фактори розвитку туризму // В збірнику тезів з конференції Science, Research, Development// Philology, Sociology and Culturology. #47 / (м. Вроцлав / Wrocław, 27-30 листопада 2021р.). 2021. С. 91–94.

56. Шейко О. С. Экскурсии: туристы – активные участники (на примере англоязычных брошюр) //Можливості та розвиток сучасного туризму: світовий та національний досвід: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 16-17 жовтня 2014 року /колектив авторів; за заг.ред. проф. В.М,Зайцевої; Запорізький національний технічний університет. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2014. С. 314–318.

57. Шмігер Т. В. Перекладознавчий аналіз – теоретичні та прикладні аспекти: давня українська література сучасними українською та англійською мовами : монографія. ЛНУ імені Івана Франка. Львів, 2018. 510 с.

58. Шульган О. В. Ойконімія України ХХ століття (еко- та соціолінгвістичні аспекти) : монографія . ТНПУ імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2017. 302 с.

59. Яворська Г. М. Прескриптивна лінгвістика як дискурс: Мова, культура, влада / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. К. : ВІПОЛ, 2000. 285 с.

60. Ajtony Z. Verbal Humour in Screen Translation: Officer Crabtree's Case with the French and Hungarian Longwidge / *Acta Universitatis Sapientiae, Philologica*, 12. 2. 2020. P. 25–50.

61. AZBO audio tour URL : <https://azboguide.com/> (дата звернення: 29.10.2021).

62. Bandia P. F. Translation as Reparation. Writing and Translation in Postcolonial Africa. Manchester: St. Jerome Publishing. TSBGoogle Scholar, 2008. 280 p.

63. Bartsch R. Norms of Language. London: Longman, 1987. 348 p.

64. Bassnett S., Lefevere A. (eds). Translation, History and Culture. London: Pinter, 1990. 133 p.

65. Bassnett S., Lefevere A. (eds). Translation, History and Culture. Translation - History, Culture: A Sourcebook, 1992. 199 p.

66. Bassnett S., Lefevere A. Constructing Cultures. Clevedon: Multilingual Matters, 1998. 143 p.

67. Bhabha H. The Location of Culture. London / New York: Routledge, 1994. 285 p.

68. Branchadell A., Lovell M. (eds). Less Translated Languages. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins, 2005. 414 p.

69. Braun S. Audiodescription research: State of the art and beyond. Translation Studies in the New Millenium. An International Journal of Translation and Interpreting 6, 2008. P. 14–30.

70. Brisset A. The Search for a Native Language: Translation and Cultural Identity. In The Translation Studies Reader, Lawrence Venuti (eds.), London: Routledge, 2000. P. 343–375.

71. Burnett R., Marshall B. Web Theory An Introduction. London & New York: Routledge, 2003. 242 p.

72. Chadwick A. Internet Politics - States, Citizens, and New Communication Technologies. New York & Oxford: Oxford University Press, 2006. 384 p.

73. Chesterman A. *Memes of Translation*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 1997. 219 p.
74. Cronin M. *Altered States: Translation and Minority Languages*. *TTR* 8, 1995. P. 85–103.
75. Cronin M. *Translating Ireland: Translation, Languages, Cultures*. Cork: Cork University Press, 1996. 229 p.
76. Cuvelier P., du Plessis T., Meeuwis M., Teck L. (eds). *Multilingualism and exclusion: policy, practice and prospects*. Pretoria: Van Schaik, 2007. 301 p.
77. Delabastita D. Translation and mass-communication: Film and TV translation as evidence of cultural dynamics. *Babel* 35 (4), 1989. P. 193–218.
78. Delabastita D., Grutman R. (eds). *Fictionalising Translation and Multilingualism*. Special issue of *Linguistica Antverpiensia New Series* 4, 2005. 230 p.
79. Diaz-Cintas J., Pilar O., Remael A. *Media for All. Subtitling for the Deaf, Audio Description, and Sign Language*. Amsterdam & New York: Radopi, 2007. 255 p.
80. Diaz-Cintas J., Anderman G. *Audiovisual Translation. Language Transfer on Screen*, Basingstoke, UK: Palgrave Macmillan, 2009. 256 p
81. Finnegan R. *The Oral and Beyond. Doing Things with Words in Africa*. Chicago: The University of Chicago Press, 2007. 258 p.
82. Flew T. *New Media - An Introduction*, Oxford & New York: Oxford University Press. 2nd edition, 2005. 280 p.
83. Florin S. *Realia in translation*. In *Translation as Social Action. Russian and Bulgarian Perspectives*, Palma Zlateva (ed.), London: Routledge, 1993. P. 122–128.
84. Freddi M., Pavesi M. *Analysing Audiovisual Dialogue. Linguistic and Translational Insights*. Bolagna: CLUER, 2009. 216 p.
85. Gambier Y. Introduction: Screen transadaptation: Perception and reception. Special issue on screen translation. *The Translator* 9 (2), 2003. P. 171–190.
86. Gambier Y. Recent developments and challenges in audiovisual translation research. In *Between Text and Image. Updating Research in Screen Translation*

tion, D. Chiaro, Ch. Heiss & C. Buccaria (eds). Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 2008. P. 11–35.

87. Gambier Y., Gottlieb H. MultijMedia Translation. Amsterdam & Philadelphia: Benjamins, 2001. 298 p.

88. Gauntlett D., Horsley R. (eds). 2nd Edition, Web.Studies. London: Arnold Publishers, Ltd, 2004. 302 p.

89. Genette G. Seuils. Paris: éditions du Seuil., 1987. 389 p.

90. Genette G. Paratexts : Thresholds of Interpretation. Tr. Jane E. Lewin. Cambridge: Cambridge University Press, 1997. 427 p.

91. Gentzler E. Contemporary Translation Theories. Clevedon: Multilingual Matters, 2001. 230 p.

92. Gentzler E. Translation and Identity in the Americas: New Directions in Translation Theory. London, New York: Routledge, 2008. 214 p.

93. Gile D. (2nd edition). Basic concepts and models for interpreter and translator training. Amsterdam & Philadelphia: J. Benjamins, 2009. 159 p.

94. Gil-Bajardí A., Pilar O., Rovira-Esteva. S. (eds.). Translation Peripheries. Paratextual Elements in Translation. Frankfurt am Main, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Wien: Peter Lang, 2012. 196 p.

95. Global by Design. URL : www.globalbydesign.com/Byte. Level Research, founded by Midge Raymond & John Yunker. (дата звернення: 28.10.2021).

96. Grosman M., Kadrič M., Kovačič I., Snell-Hornby M. (eds). Translation into Non-mother Tongues in Professional Practice and Training. Tübingen: Stauffenburg, 2000. 229 p.

97. Grutman R. Des langues qui résonnent. L'Hétérolinguisme au XIX e siècle québécois, Montréal: Fides, 1987. 125 p.

98. Grutman R. Multilingualism. In Routledge Encyclopedia of Translation Studies, Mona Baker & Gabriela Saldana (eds). London & New York: Routledge, 2009. P. 182–186.

99. Honorsnme. Resources for global ministry URL : www.HonorShame.com/map (дата звернення: 20.11.2021).
100. House J. Translation.Oxford: Oxford University Press., 2009. P. 310–314.
101. India in Pixels URL : <https://twitter.com/indiainpixels> (дата звернення: 20.11.2021).
102. izi.TRAVEL URL : <https://izi.travel/en> URL : (дата звернення: 02.11.2021).
103. Jakobson R. On linguistic aspects of translation. In The Translation Studies Reader, L, Venuti (ed.), London & New York: Routledge, 2000. P. 113–115.
104. Kaindl K., Oittinen B. (eds). Le verbal, le visuel, le traducteur/The Verbal, the visual, the translator, Special issue of Meta LIII (1), 2008. 468 p.
105. Kaplan D. (eds.). Readings in the Philosephy of Technology Oxford: Rowmané& Littlefield Publishers Inc., 2004. 504 p.
106. Koskinen K. Translating institutions: an ethnographic study of EU translation. Manchester: St. Jerome, 2008. 188 p.
107. Lathey G. (eds.). The Translation of Childrens Literature: a Reader. Clevedon: Multilingual Matters, 2006. 259 p.
108. Loponen M. Translating irrealia – Creating a semiotic framework for the translation of fictional cultures / Chinese Semiotic Studies 2 (1), 2009. P. 165–175.
109. Lunde K. CJKV Information Processing 2nd Edition. Cambridge: O'Reiley Media, 2008. 900 p.
110. Lviv Guide URL : <https://lvivguide.app/> (дата звернення: 01.11.2021).
111. Macksey R. Foreword. In Paratexts: Thresholds of Interpretation, Gerard Genett (tr. Jane E. Lewin), xi–xxiii. Cambridge: Cambridge University Press, 1997. 427 p.

112. Marcus G. E. *Ethnography through Thick & Thin*. Princeton, New Jersey: University of Princeton Press, 1998. P. 79–104.
113. Mateo M. Surtitling today: New uses, attitudes and developments. In *Linguistica Antverpiensia New Series* 6, 2007. P. 135–154.
114. Meylaerts R. Translational justice in a multilingual world. *An Overview of Translational Regimes*. Meta, 2012. P. 743–757.
115. Millán-Varela, Carmen ‘Minor’ Needs or The Ambiguous Power of Translation.» In *Minority Languages in Europe. Frameworks, Status, Prospects*, Gabrielle Hogan-Brun & Stefan Wolff (eds). Houndmills/New York: Palgrave MacMillan, 2003. P. 155–72.
116. Milton J. Translating Classic Fiction for Mass Markets. The Case of a Brazilian Book Club, the ClubedoLivros *The Translator* (1), 2001. P. 43–69.
117. Nedergaard-Larsen B. Culture-bound problems in subtitling.» *Perspectives: Studies in Translatology* 2, 1993. P. 207–241.
118. Nornes A. M.. *Cinema Babel. Translating Global Cinema*. Minneapolis: University of Minnesota press, 2007. 304 p.
119. O’Connell E. Translation and Minority Language Media – Potential and Problems: An Irish Perspective. In *Minority Language Media. Concepts, Critiques and Case Studies*, Mike Cormack & Niamh Hourigan (eds). Clevedon: Multilingual Matters, 2007. P. 212–28.
120. Palfrey J., Gasser U. *Born Digital, Understanding the First Generation of Digital Natives*. New York: Basic Books, 2008. 375 p.
121. Pedersen J. Subtitling Norms for Television. An exploration focussing on extralinguistic cultural references. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 2011. 242 p.
122. Pellatt V. *Text, Extratext, Metatext and Paratext in Translation*. New Castle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2013. 126 p.
123. Pokorn N. K. Challenging the traditional axioms: translating into a non-mother tongue. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 2005. 166 p.

124. Pratt M. L. *Imperial Eyes. Travel Writing and Transculturation*. London/New York: Routledge. 2nd edition, 2008. 296 p.
125. Pym A., Shlesinger M., Jettmarová Z. (eds). *Sociocultural Aspects of Translating and Interpreting*. Amsterdam & Philadelphia: Benjamins, 2006. 255 p.
126. Pym A. Translation vs. language learning in international institutions: explaining the diversity paradox. *Cultus* 1(1), 2008. P. 70–83.
127. Pym A. *Exploring Translation Theories*. London: Routledge, 2010. 186 p.
128. Pym A. *Exploring Translation Theories*. London: Routledge, 2014. 192 p.
129. Pym A. Translation and language learning as policy options: Questions of costs and literacy development/ *The International Journal for Translation & Interpreting Research* trans-int.org, 2021. P 24-27.
130. Remael A., De Houwer A., Vandekerckhove R. Intralingual open subtitling in Flanders: Audiovisual translation, linguistic variation and audience needs. *Journal of Specialized Translation* 10, 2008. P. 76–105. URL : https://jostrans.org/issue10/art_houwer.php (дата звернення: 28.10.2021).
131. Remael A., Neves J. A Tool for Social Integration. *Audiovisual Translation from Different Angles*. Theme issue of *Linguistica Antverpiensia New Series*, 2007. P. 73–93.
132. SALT MIL, Speech And Language Technology for Minority Language / URL : <http://ixa2.si.ehu.eus/saltmil/index.html> (дата звернення: 02.11.2021).
133. Sanders J. *Adaptation and Appropriation*. London: Routledge, 2006. 188 p.
134. Scharff R. C., Dusek V. (eds). *Philosophy of Technology. The Technological Condition. An Anthology*. Maiden & Oxford: Blackwell Publishing Ltd, 2003. 738 p.
135. Scharl A., Tochtermann K. (eds). *The Geospatial Web. How Geobrowsers, Social Software and the Web 2.0 are Shaping the Network Society*, London: Springer-Verlag London Ltd, 2007. P. 3–14.

136. Simon S. *Translating Montreal. Episodes in the Life of a Divided City*, Montreal & Kingston; McGill-Queen's UP, 2006. 296 p.
137. Smith K. *The Translation of Advertising Texts: A Study of English-Language Advertisements and their Translations in Russian*. VDM Verlag Dr. Muller Aktiengesellschaft & Co. KG, 2009. 324 p.
138. Snell-Hornby M. Linguistic transcoding or Cultural Transfer? A Critique of Translation Theory in Germany. In *Translation, History and Culture*, Susan Bassnett & André Lefevere (eds), 1990. P. 79–86.
139. Sprung R. C. (ed.) *Translating into Success. Cutting-edge strategies for going multilingual in a global age*. Amsterdam & Philadelphia: Benjamins, 2000. 239 p.
140. St. Amant K. (ed.). *Linguistic and Cultural Online Communication Issues in the Global Age*. Hershey & London: Information Science Reference, 2007. 362 p.
141. Stolze R. *The Translator's Approach – Introduction to Translational Hermeneutics. Theory and Examples from Practice*. Berlin: Frank & Timme, 2011. P. 30–42.
142. Stratford M. Au tour de Babel! Les défis multiples du multilinguisme. *Meta* LIII 3, 2008. P. 457-470.
143. Sturge K. *Representing Others. Translation, Ethnography and the Museum*. Manchester: St Jerome, 2007. 198 p.
144. TAUS, Translation Automation User Society, www.taus.net (дата звернення: 15.09.2021).
145. Tetlow P. *The Webs Awake, An Introduction to the Field of Web Science and the Concept of Web Life*. Piscataway: IEEE Press, 2007. P. 25–27.
146. Torresi I. *Translating Promotional and Advertising Texts*. Manchester: St. Jerome, 2010. 193 p.
147. Toury G. *Descriptive Translation Studies and Beyond*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 1995. 311 p.

148. Traverly URL : <https://mytravelry.com/> (дата звернення: 05.11.2021).
149. Turov J., Tsui L. (eds). *The Hyperlinked Society: Questioning Connections in the Digital Age*. Ann Arbor: The University of Michigan Press & The University of Michigan Library, 2008. P. 227–249.
150. Tymoczek M. *Translation in a Postcolonial Context*, Manchester: St. Jerome, 1999. 366 p.
151. Upton C. A. (ed.) *Moving Target: Theatre Translation and Cultural Relocation*. Manchester: St. Jerome, 2000. 176 p.
152. Valdés C. *La traducción publicitaria: comunicación y cultura* 2004. Colección La Aldea Global. València: Universitat de València. Castelló de la Plana: Publicacions de la Universitat Jaume I. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona. Servei de Publicacions, D.L, 2004. P. 37–56.
153. Venuti L. *The Scandals of Translation: Towards an Ethics of Difference*. London: Routledge, 1998. 210 p.
154. Venuti L. *Translations, Simulacra and Resistance*. *Translation Studies* 1 (1), 2008. P. 18–33.
155. Wardrip-Fruin N., Montfort N. (eds). *The New Media Reader*. Cambridge & London: The MIT Press, 2003. 780 p.
156. Web Science Trust URL : <http://webscience.org/> (дата звернення: 12.11.2021).
157. Worldometer URL : <https://www.worldometers.info/> (дата звернення: 01.12.2021).
158. Yunker J., Cheynard C., Fleischmann K. #2020TEF - Translating for digital businesses: multilingualism as a factor for business success URL : <https://www.youtube.com/watch?v=tYH3ClPQ3Cs> (дата звернення: 01.12.2021).
159. Zabalbeascoa P. *The nature of the audiovisual text and its parameters*. «In The Didactics of Audiovisual Translation», J. Diaz Cintas (ed.). Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 2008. P. 21–38

160. Zatlin P. Theatrical Translation and Film Adaptation: a Practitioner's Viewpoint. Clevedon : Multilingual Matters, 2005. 222 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

**Природа аудіовізуального тексту та його параметрів,
у дидактиці аудіовізуального перекладу**

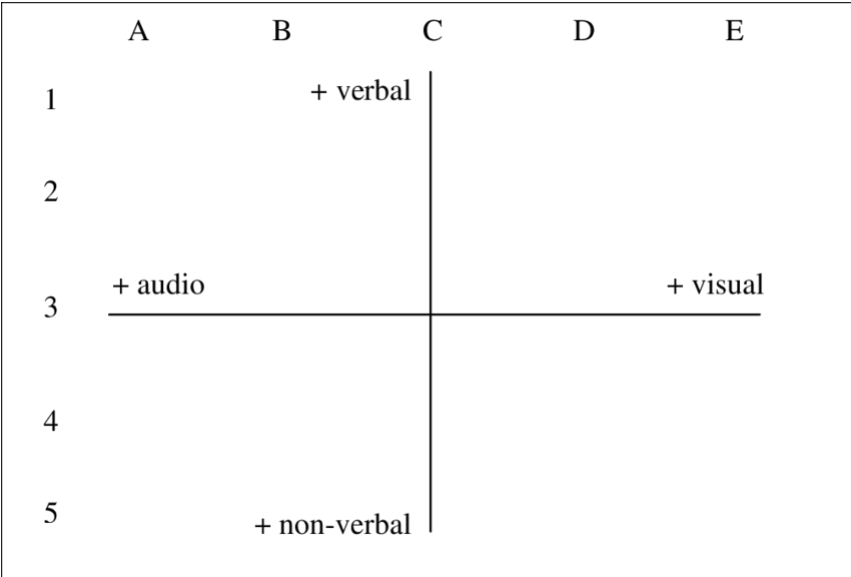

Рис. А.1. Дві осі аудіовізуальної комунікації (P.Zabalbeascoa, 2008)

	Audio	Visual
Verbal	Words heard	Words read
Non-verbal	Music + special effects	The picture Photography

Рис. А.2. Чотири компоненти аудіовізуального тексту (P.Zabalbeascoa, 2008)

Додаток Б
Багатомовність в перекладацькому полі мережі Інтернет

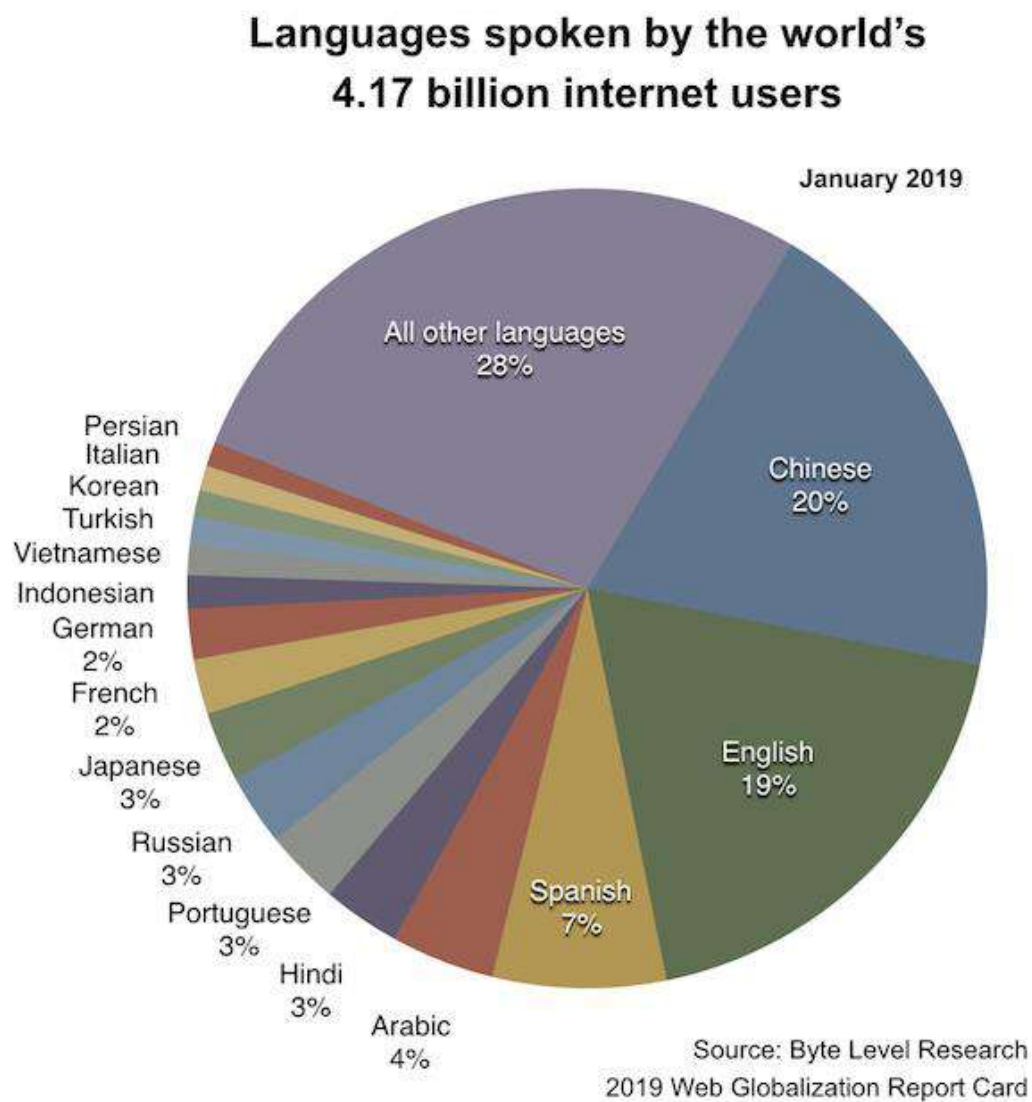

Рис. Б.1. Мова, якою розмовляють 4,17 мільярда інтернет-користувачів у світі (2019р.)

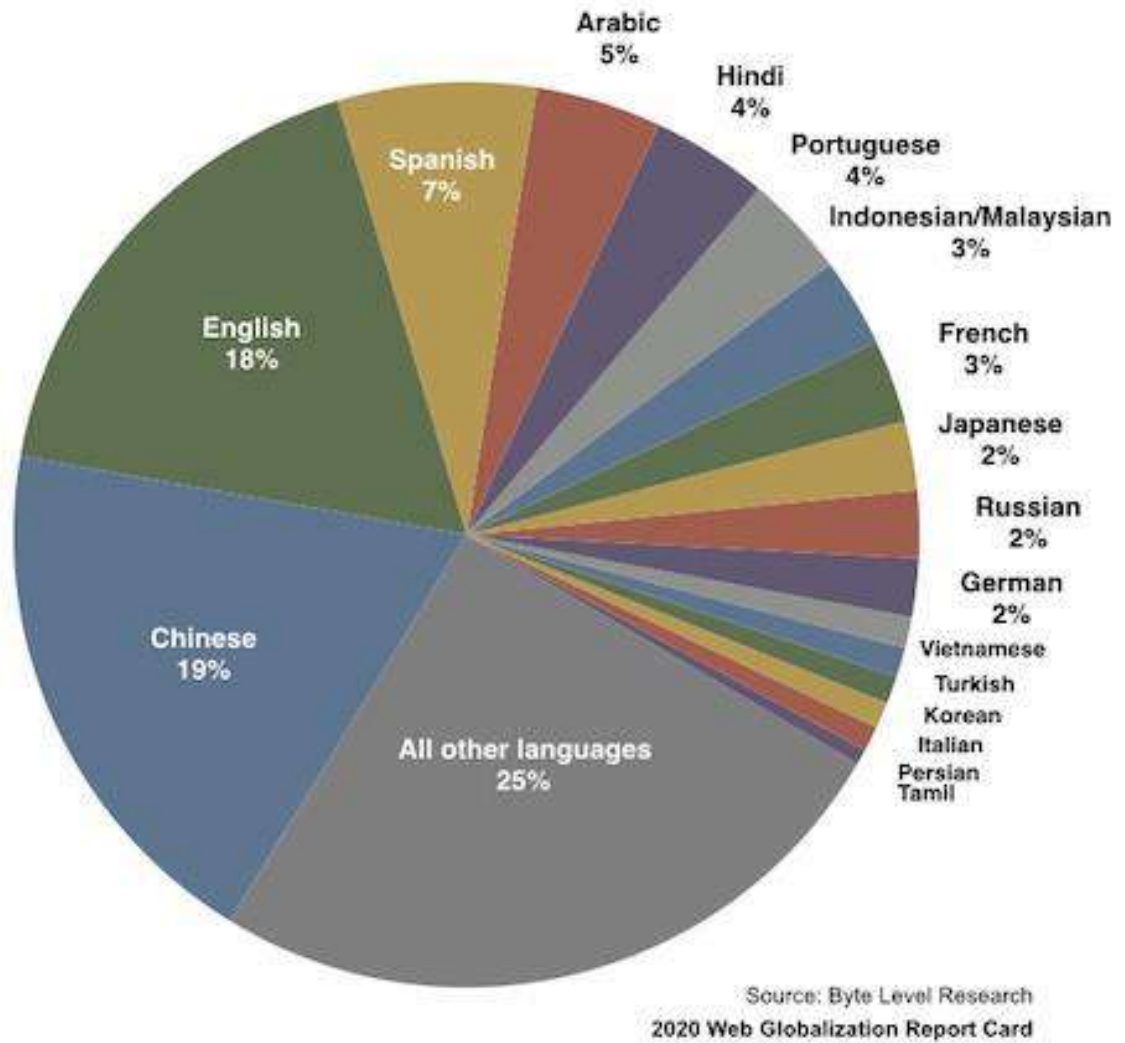

Рис. Б.2. Мова, якою розмовляють 4,5 мільярда інтернет-користувачів у світі (2020р.)

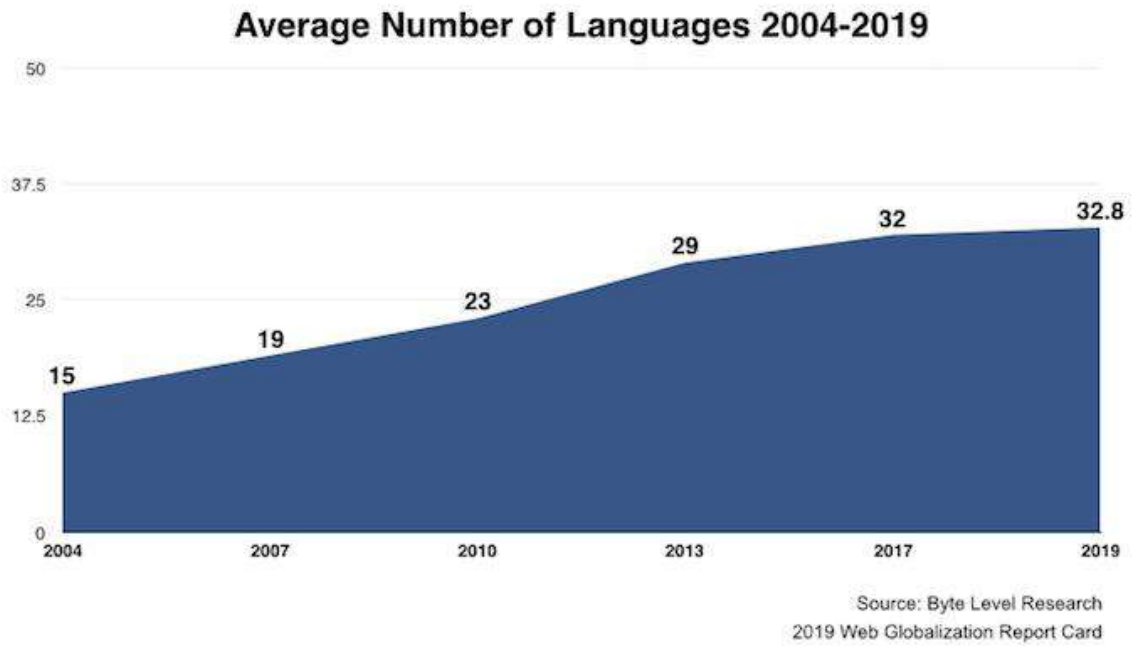

Рис. Б.3. Середня кількість мов в глобальних сайтах з 2005-2019 роки

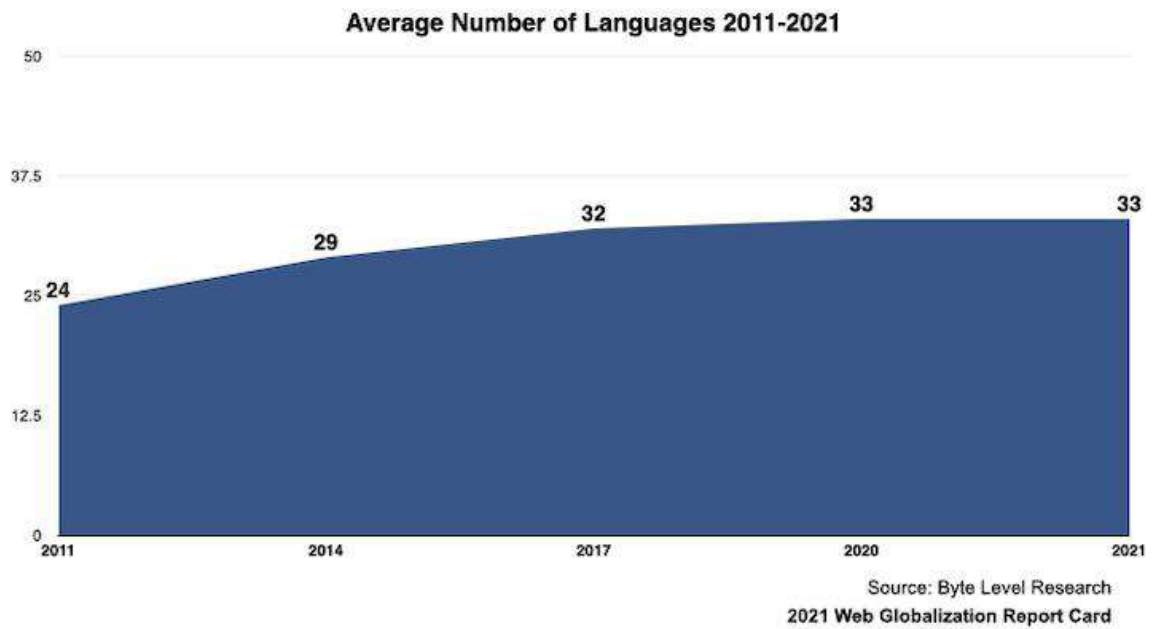

Рис. Б.4. Середня кількість мов в глобальних сайтах з 2011-2021 роки

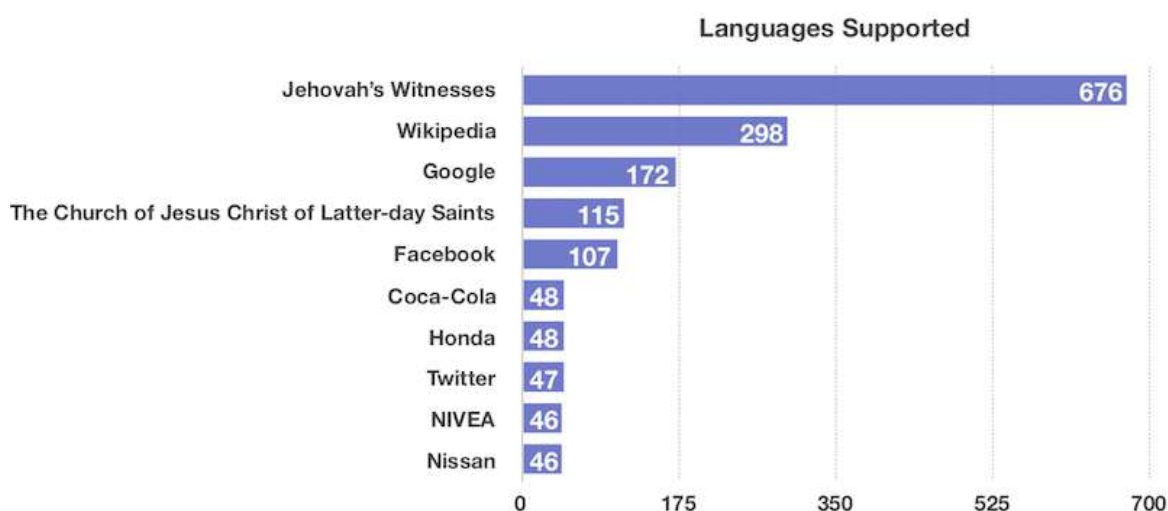

Рис. Б.4. Кількість підтриманих мов у глобальних сайтах (2018 р.)

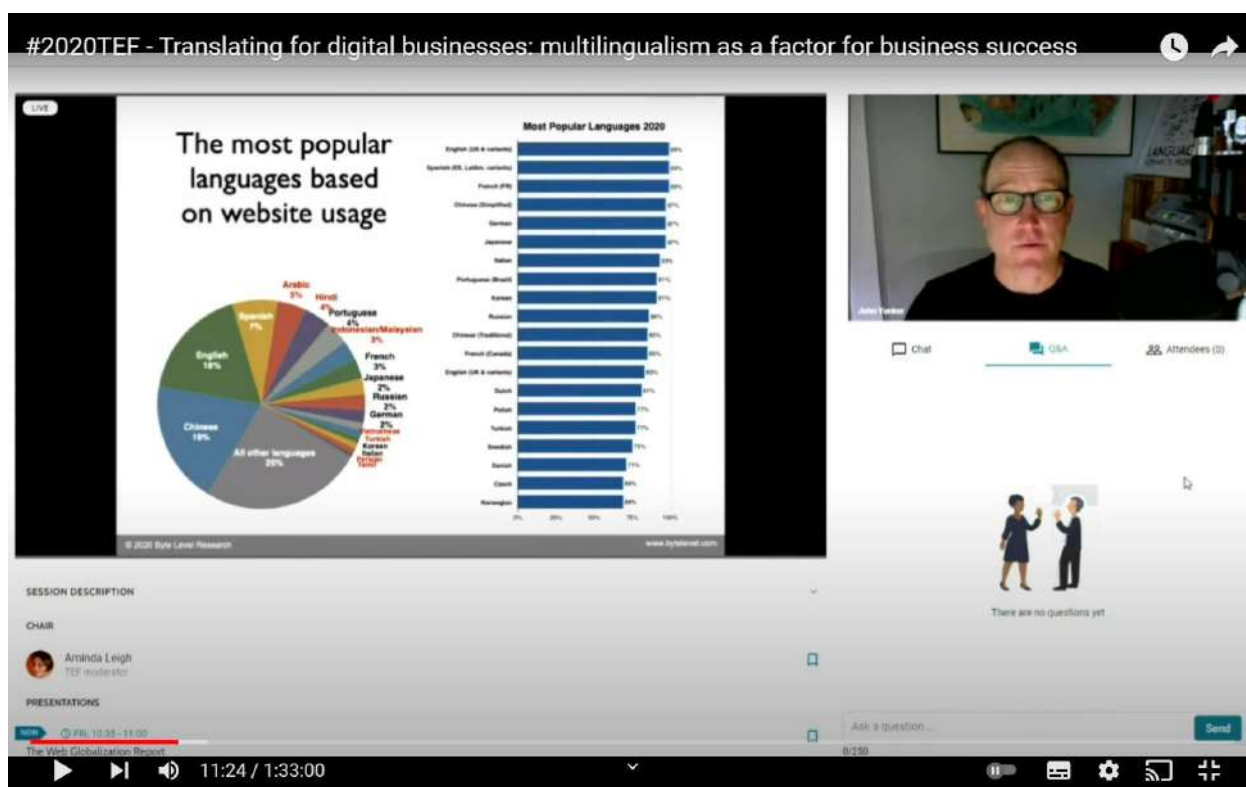

Рис. Б.4. Скрін з семінару «Переклад для цифрового бізнесу: багатомовність як фактор успіху бізнесу» (2020 р.)

Додаток В

Міжкультурна адаптація та локалізація

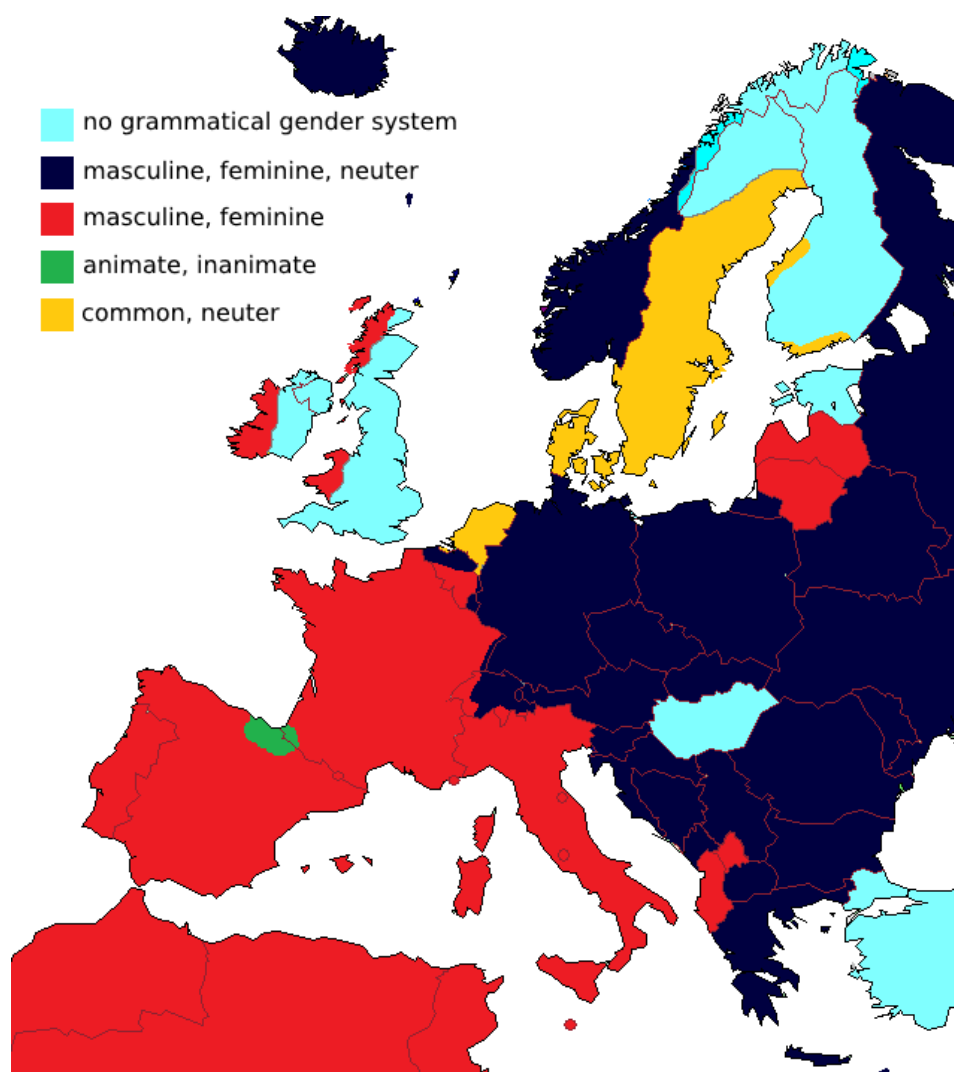

Рис.В.1. Європейські мови за граматичним родом (автор В. де Мело)

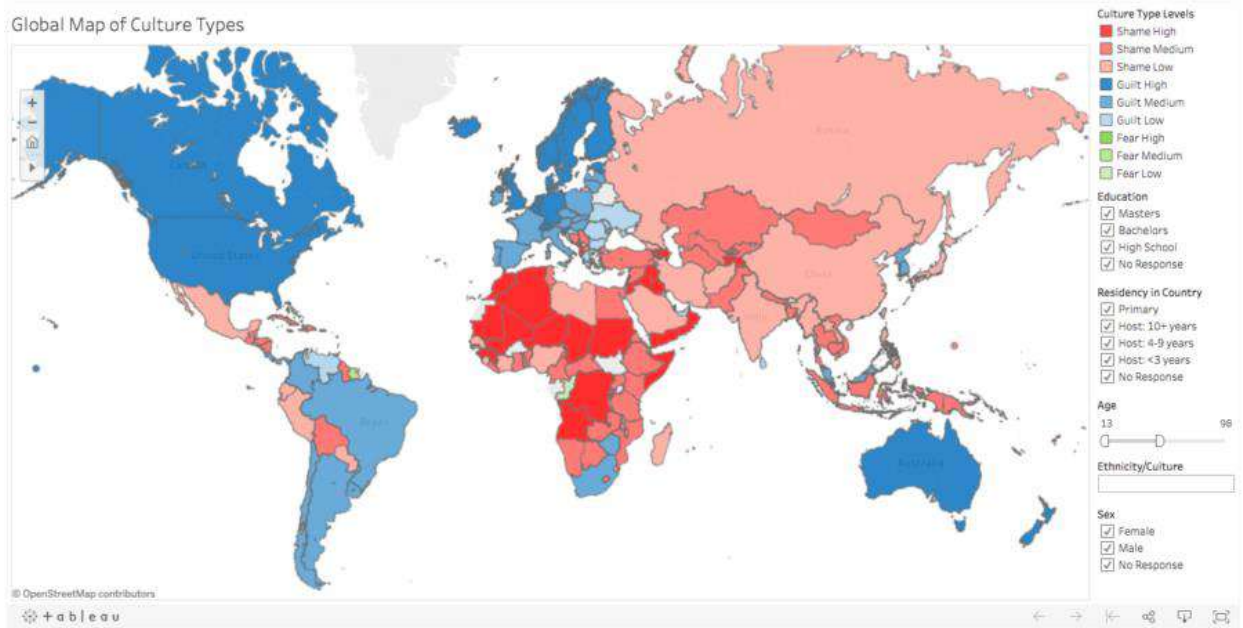

Рис.В.2. Повна схема мотивацій культур (2020р.)

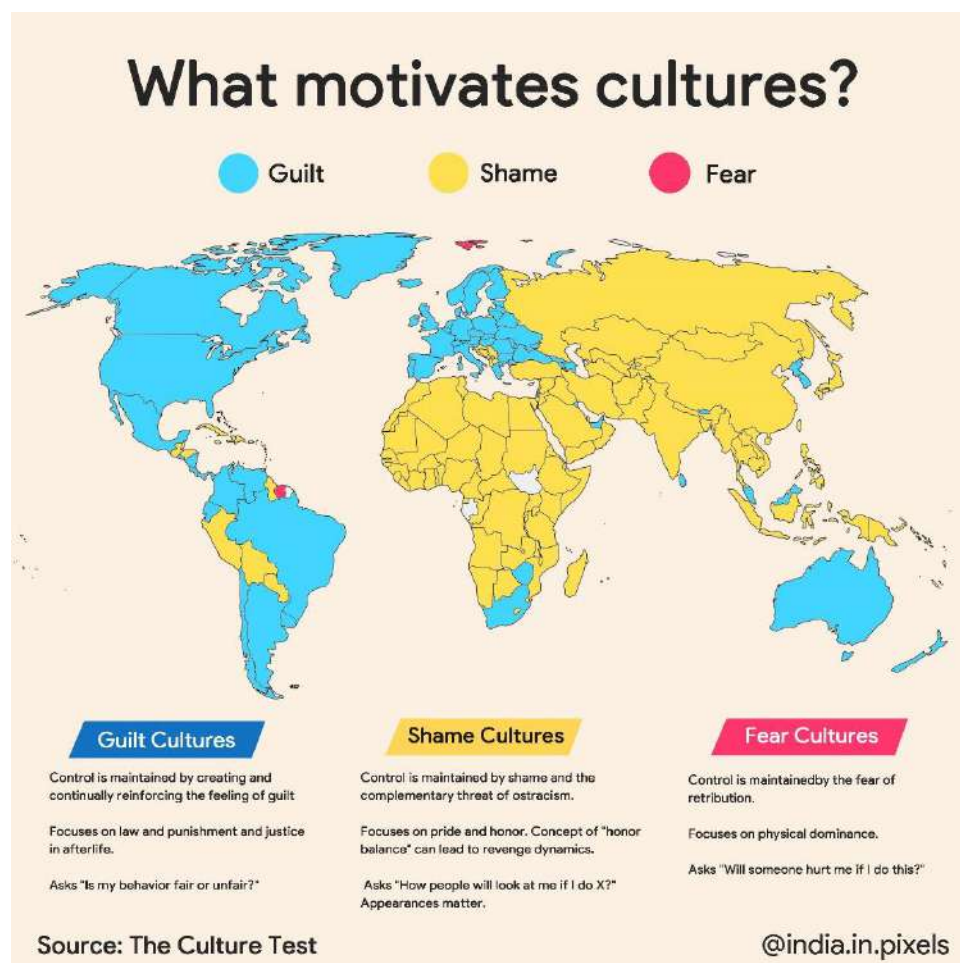

Рис.В. 3. Спрощена схема мотивацій культур (культура провинни, культура сорому, культура страху) (2020р.)

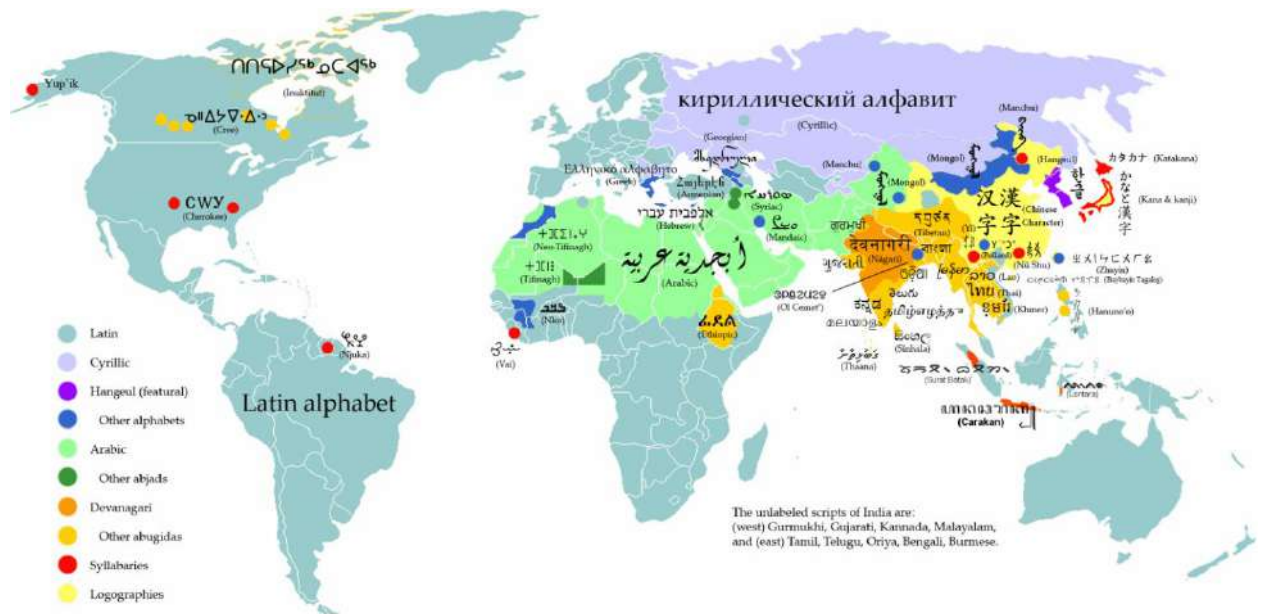

Рис.В. 4. Основні письмові системи світу

Рис.В. 5. Основні мови світу (2020)

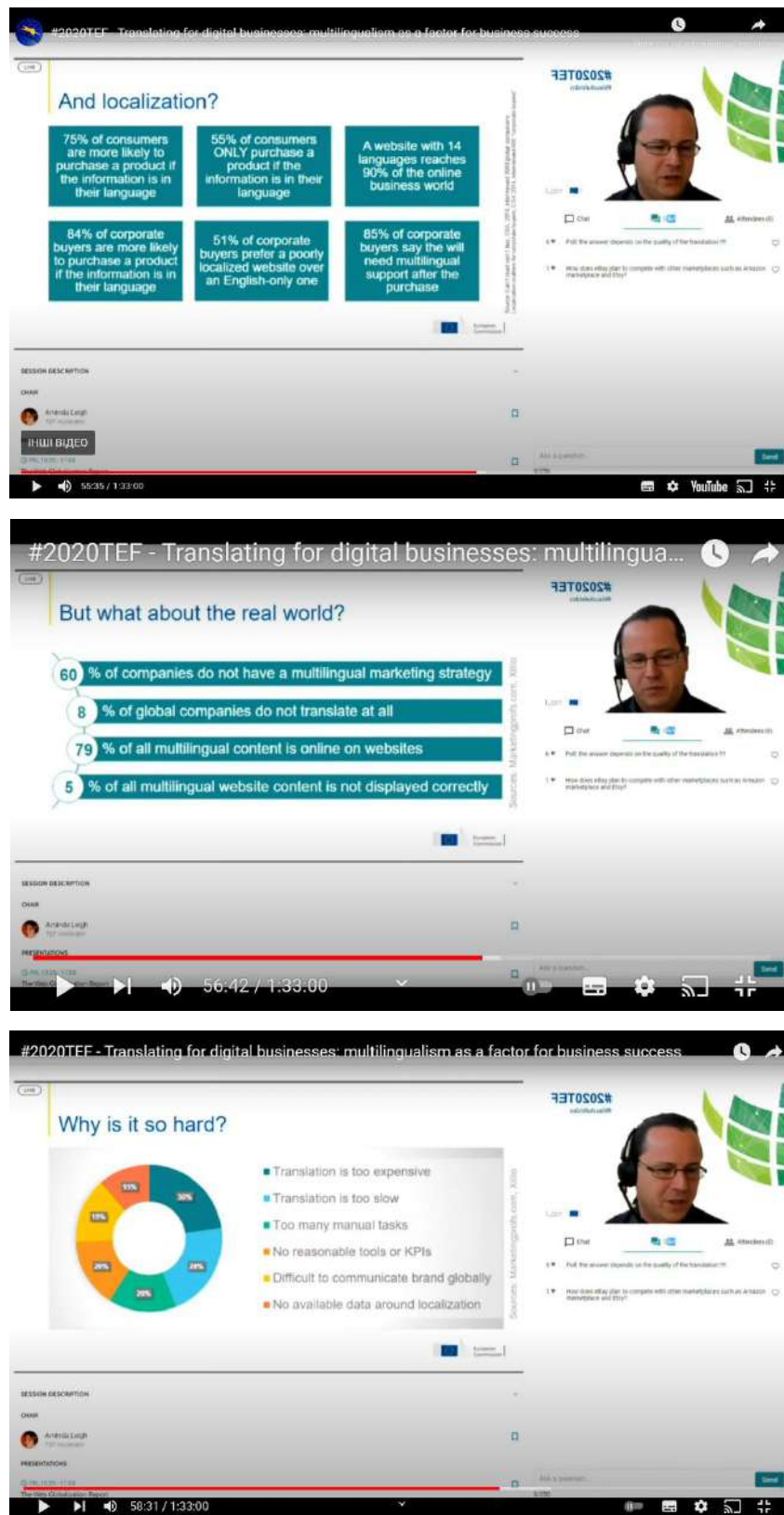

Рис.В. 6. Скріни з семінару «Переклад для цифрового бізнесу: багатомовність як фактор успіху бізнесу» (2020 р.)

Додаток Г

Збагачення мов новими словами, поява інтернаціоналізмів

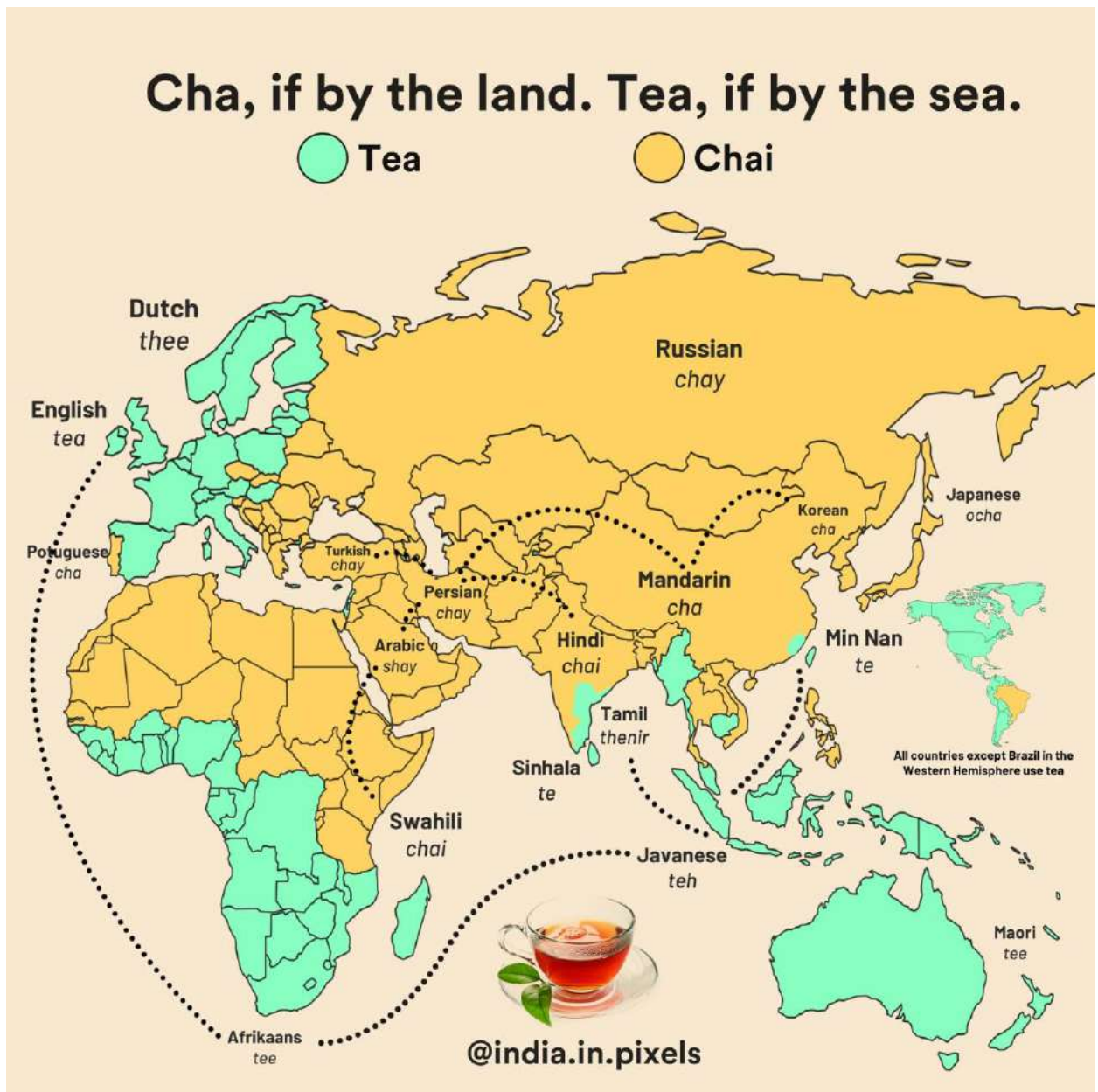

Рис. Г.1. Інтернаціоналізм «Чай»

Додаток Д

Розподіл реалій з екскурсії закарпатського музею народної архітектури та побуту міста Ужгорода за концепцією дослідників С.Флорина та С.Влахова

Рис. Д.1. Процентний розподіл реалій (географічні, етнографічні, суспільно-політичні)

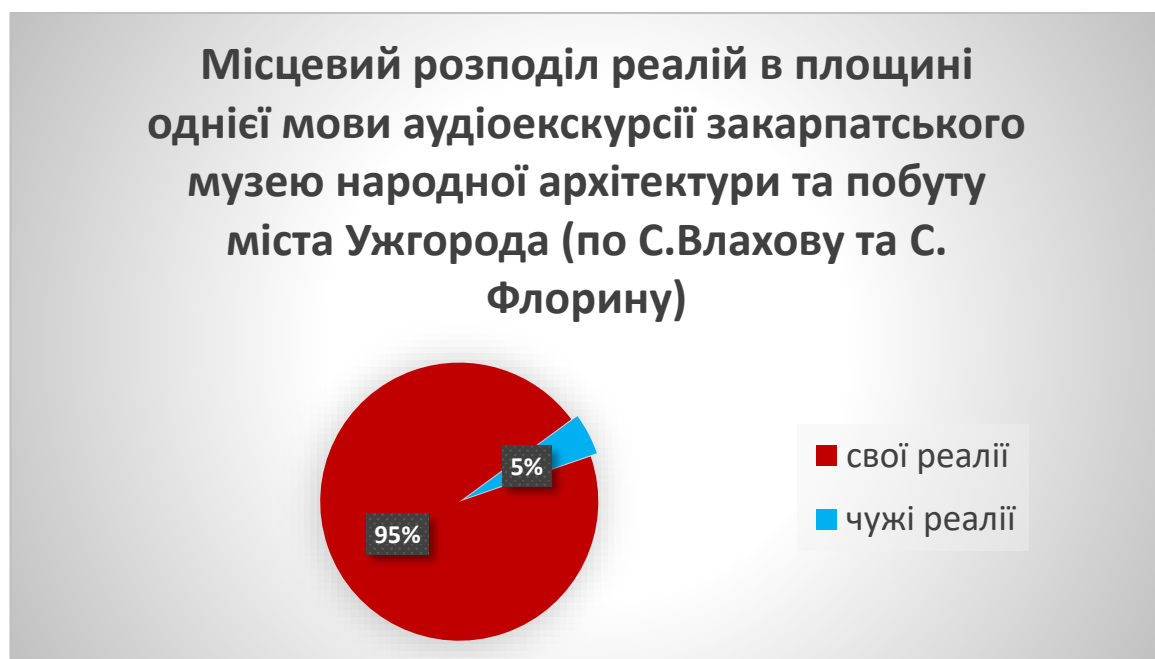

Рис. Д.2. Процентний розподіл реалій (свої, чужі)

**Часовий розподіл реалій аудіоекскурсії
закарпатського музею народної
архітектури та побуту міста Ужгорода (по
С.Влахову та С. Флорину)**

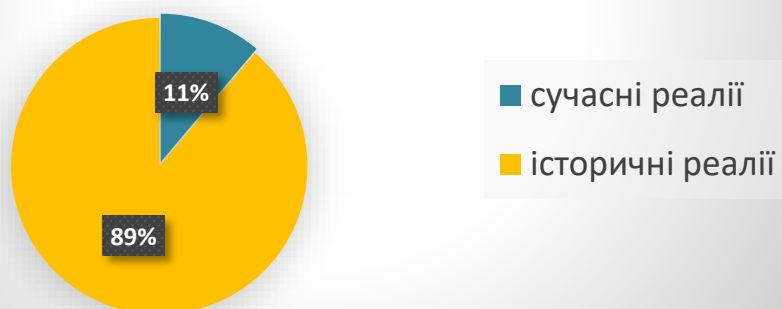

Рис. Д.3. Процентний розподіл реалій (сучасні, історичні)

Додаток Е

Скрини екскурсії закарпатського музею народної архітектури та побуту міста Ужгорода з сайту izi.TRAVEL

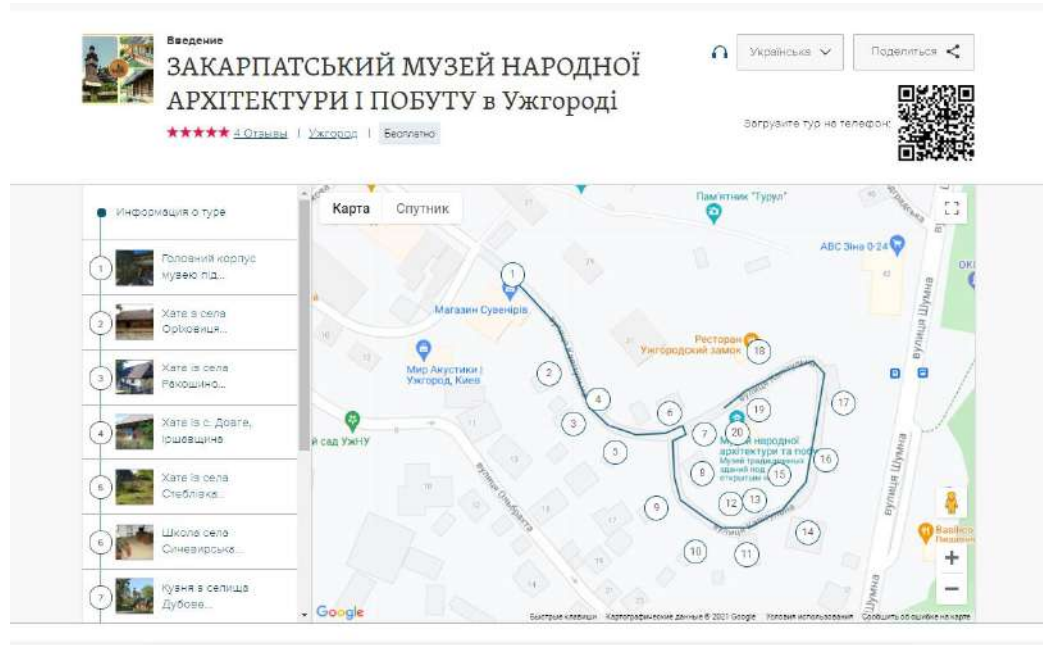

Рис. Е.1. Екскурсія українською мовою

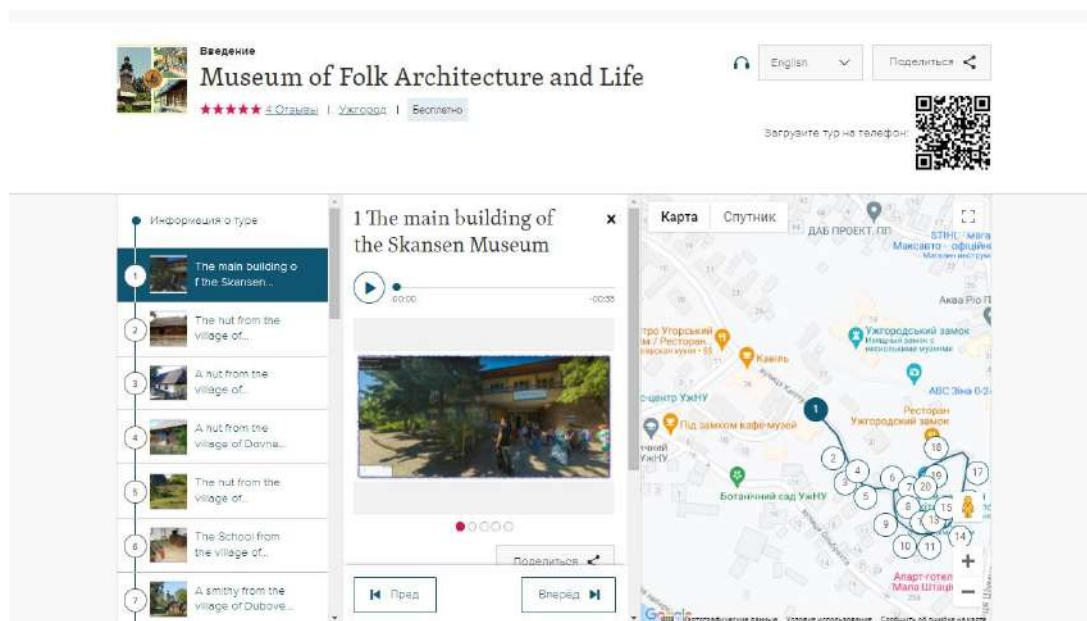

Рис. Е.2. Екскурсія англійською мовою

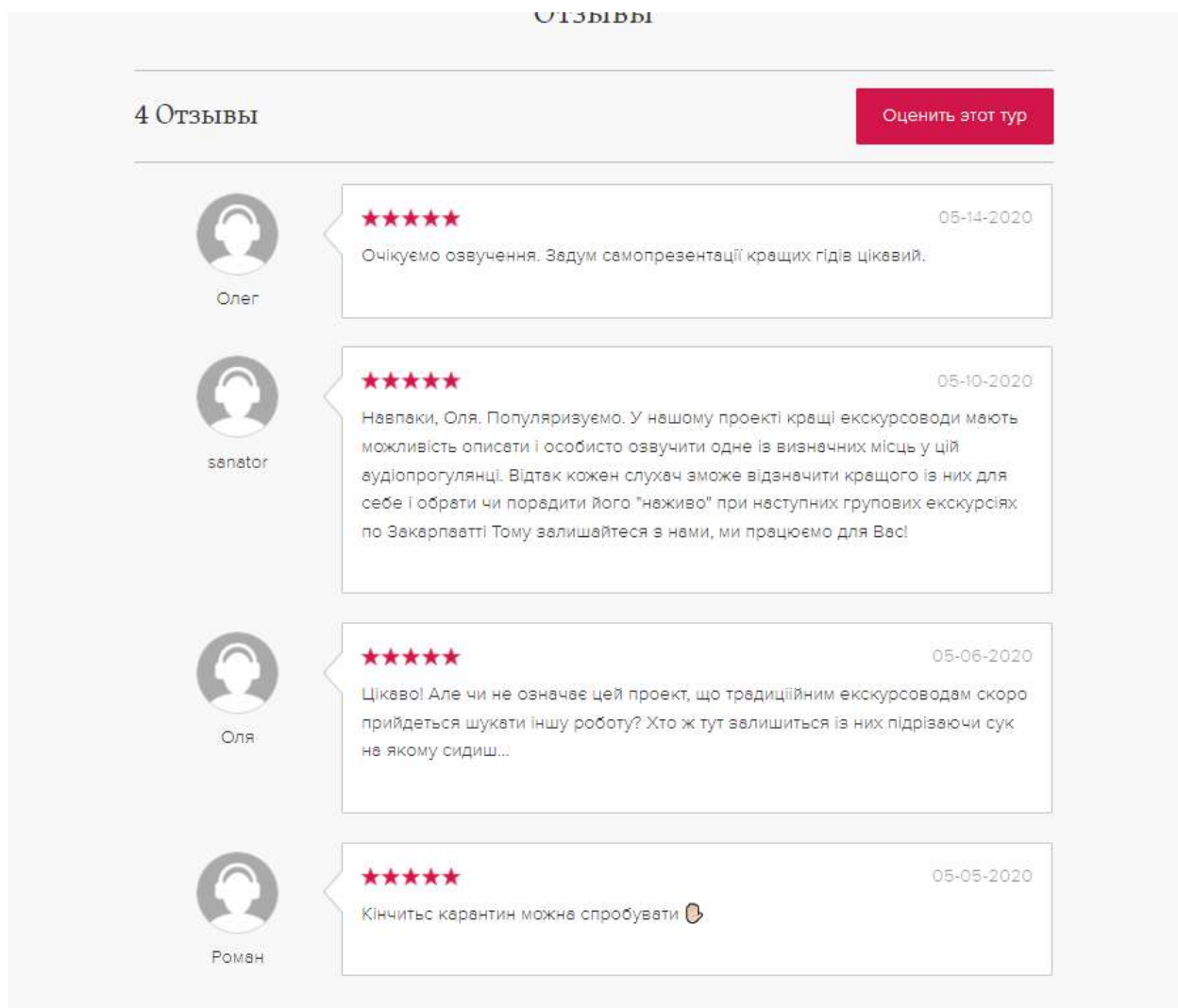

Рис. Е.3. Відгуки реципієнтів екскурсії

Додаток Ж

Текст оригіналу

Аудіогід екскурсії закарпатського музею народної архітектури та побуту міста Ужгорода з туристичної платформи izi.travel (українська мова - вихідна)

1 Головний корпус музею під відкритим небом (читає людина-жінка, виразно, на фоні поодинокі неозначені звуки)

Крім будівель під відкритим небом, Закарпатський музей народної архітектури та побуту має також виставкові зали у адміністративному корпусі. Тут представлені не лише зразки традиційних образотворчого та ужиткового мистецтва, а й твори сучасних майстрів.

Цікаво, що з часу відкриття музею (а працює він вже 45 років) його відвідало понад три мільйони людей. Було відкрито близько 3 тис. виставок та проведено понад 100 тис. екскурсій.

Перед тим, як зайти у царину наших предків, раджу переглянути додане до аудіопрогулянки відео Сергія Кузнєва відзнятого для АУДІОГІД для професіоналів.

2 Хата з села Оріховиця (Ужгород) (читає людина-жінка, виразно, на фоні поодинокі неозначені звуки)

Отже перед вами частинка України 18 століття. Садіб у якій майже 250 років привезли з села Оріховиці, Ужгородського району.

Роздивіться її - окрім хати в садібі є невеликий дерев'яний хлівець, дуже цікава криниця-журавель. А он маленький будинок Баби Яги. Хоча ні, насправді це курник на високих ніжках.

Тепер давайте детальніше розглянемо хату - вона складається з трьох приміщень - половина хати це кімната, а інша половина це сіни та комора. Стіни з грубих дерев'яних плах, стеля з дощок, долівка глиняна. Дах покритий жупами. Це такі зв'язані в місці колосків снопи. Вдovж фасадної стіни

тягнеться глинобитна галерейка – «підхижа» Хата перевезена в музей п'ятдесят років тому, в 1969 р.

А поки ви роздивляєтесь хату з середини я розповім вам кілька цікавинок:

У хаті втілювався весь життєвий простір і світоглядний космос українця: увесь світ поділяється на три частини (земну, підземну і небесну сфери), а хата відображає ці сфери буття: стеля – небесний духовний світ (сволок із сакральними знаками, божниця у кутку); стіни, вікна, двері – символи земного сучасного реального життя й спілкування з іншими людьми; нижній ярус – підлога, низ спини з підпіччям і лавами, поріг уявлялися як межа земного й підземного світів. Недаремно в народі кажуть: «Моя хата небом кри-та, землею підбита, вітром загороджена». (цього не має в екскурсії англійською мовою)

З Хата із села Ракошино, Мукачівщина (читає людина-жінка, виразно, на фоні поодинокі неозначені звуки)

Хата із с. Ракошино Мукачівського району, 1869 р. – трикамерна на невисокому кам'яному фундаменті з напіввідкритою галереєю вздовж фасаду, стіни дерев'яні, обмазані з обох сторін глиною, долівка глинобитна, дах з усіченими фронтонами, критий смерековим гонтом (шинглами). Хата перевезена в музей у 1969 р. Поруч з хатою знаходиться хлів та голуб'ятник.

6 – Кіш з с. Руське Мукачівського району, 1886 – перенесений в Закарпатський музей народної архітектури і побуту у 1983 р.

4 Хата із с. Довге, Іршавщина (читає людина-жінка, виразно, на фоні поодинокі неозначені звуки)

У садибі з селища Довгого Іршавського району розмістилась експозиція про гончарне мистецтво позаминулого століття. Дводисковий круг із веретеном та всі необхідні гончареві інструменти. Тоді вироби із глини фарбу-

вали переважно у чорний, рідше у червоний та зелений кольори. А от візерунки робили за допомогою коров'ячого рога.

Хата із с. Довге Іршавського району, 2 пол. 19 ст. – трикамерна з напівзакритою галереєю, стіни з кругляків обмазані глиною і пофарбовані в блакитний колір, дах чотирисхилий, покритий гонтом, долівка глинобитна. Перевезена в музей у 1969 р.

5 Хата із села Стеблівка. Хустський район (читає людина-жінка, виразно, на фоні поодинокі неозначені звуки)

Високі дахи – майже втричі вищі за видиму частину хати зустрічались у Хустському районі. Це така собі народна готика. А ще – традиційним голубий колір стін: насиченіший зовні та світліший зсередини. Тут гарно було розвинене лозоплетіння. А ще цікавими були традиції пасіки. Не звичайні прості вулики, а двоярусні «пчольники» і «дуплянки», виготовлені з видовбаної з середини колоди сосни. Таку садибу, привезену із села Стеблівки, можна оглянути у музеї.

6 Школа села Синевирська Поляна Міжгірського району (читає людина-жінка, виразно, на фоні поодинокі неозначені звуки)

Чи не найбагатшою експозицією може похвалитися Міжгірський район. Крім сільських садиб і хат тут показані і водяний млин, і тристінна каплиця, і збудована зі смереки школа, і корчма зі спальнею. А з села Пилипець сюди привезли валило (інструмент для валяння вовняних килимів).

6 – Школа із с. Синевирська Поляна Міжгірського району, 1883 (майстер Галай Юрко) – тридільна з відкритою галереєю вздовж фасаду, зруб зі смереки, дах чотирисхилий, критий дранкою, долівки глинобитні та із товстих дощок.

7 Кузня з селища Дубове Тячівський район (читає людина-жінка, виразно, на фоні поодинокі неозначені звуки)

Кузня з села Дубове Тячівського району характеризує стан ковальського ремесла у другій половині XIX - початку XX ст. Кузні, як і ковальське ремесло взагалі, мають свою багатовікову історію і беруть свій початок у сивій давнині. Перші кузні відомі ще на зорі давньоруської доби. Хоча не виключена наявність кузень в більш ранній період. Про це свідчать археологічні знахідки різноманітних ковальських виробів. Ковалі виробляли сільськогосподарські знаряддя праці (леміші і чересла для плугів, лопати, кирки, сокири, серпи, коси), інструменти для ремісників (долота, тесла, свердла, пилки), зброю (наконечники списів, стріли, мечі, шаблі, шоломи), побутові предмети (замки, ножі, ножиці, цвяхи, пряжки, підкови, вудила, рибальські гачки) та інше. Ставили кузню зазвичай на роздоріжжі, щоб приїжджі могли підкувати коней. Кузня, що експонується в музеї, побудована із смерекових плах, які з'єднані по кутам в замок («у лапу»). Дах двосхилий, усіченими фронтонам, покритий дранкою. Над входом - дерев'яний навіс, утворений за рахунок випусків повздовжніх нижніх та верхніх брусів, який підтримується двома стовпами. Під навісом прив'язували коней для підковування. Кузня складається з одного приміщення, внутрішні стіни і стеля якого обмазані глиною. Тут розміщені усі найнеобхідніші традиційні пристрої та інструменти коваля. Під протилежною, від входу, стіною розташовані ковальський міх і горно (піч). Міх за допомогою ножного приводу через спеціальну трубу («фурму») подає струмінь повітря в горно з відкритим вогнищем. На печі знаходяться ящик з вугіллям, лопатка для палива і кропило. Біля печі - невелика бочка з водою, в якій гартували розпечені залізні вироби. Посередині кузні - масивна колода для ковадла, поряд молоти - великий для молотобійця, менший для коваля. Справа від входу встановлено спеціальний пристрій для свердління заліза. На стіні висять довгі кліщі, якими затискали залізні вироби при куванні. Зліва від входу - стіл з різними ковальськими інструментами. Як і ковальське ремесло в цілому, так і самі ковалі, в наш час користуються повагою. Вони ви-

конують найрізноманітніші замовлення, виготовляючи із металу корисні та красиві речі. Вироби, виготовлені вмілими ковальськими руками є окрасою як сільських, так і міських жител.

7 – Кузня із с. Дубове Тячівського району, к. 19 – п. 20 ст. – збудована із смерекових брусів, дах двосхилий, з усіченими фронтонами, критий дранкою, внутрішні стіни і стеля обмазані глиною.

8 *Корчма з села Верхній Бистрий, Міжгірський район (читає людина-жінка, виразно, на фоні поодинокі неозначені звуки)*

Чи не найбагатшою експозицією може похвалитися Міжгірський район. Крім сільських садиб і хат тут показані і водяний млин, і тристінна каплиця, і збудована зі смереки школа, і корчма зі спальнею. А з села Пилипець сюди привезли валило (інструмент для валяння вовняних килимів).

8 – Корчма із с. Верхній Бистрий Міжгірського району, 1860-і рр. перевезена в музей у 1975 р. Прямокутна зрубна будівля зі смерекових кругляків на невисокому кам'яному фундаменті, дах чотирисхилий, покритий дранкою. Внутрішнє планування: корчма з шинком, кухня, спальня, комора, сіни, янкір (приміщення для ночівлі).

У приміщенні корчми виставка знарядь праці закарпатців.

9 *Хата із села Бедевля, Тячівський район (читає людина-жінка, виразно, на фоні поодинокі неозначені звуки)*

Із сіл Дубове та Бедевлі Тячівського району – кузня і садиба. Остання, збудована у 1888 році, колись належала багатому селянину. Досі зберігся напис на одвірку «Хата побудована Тиводаром Іваном». Міцна – збудована із дубових брусів. Зсередини оселя щедро прикрашена простирадлами і покривалами із мереживом ручної роботи, вишитими подушками та скатертинами.

9 – Румунська хата із с. Бедевля Тячівського району, 1888 р. – трикамерна, зрубна, на кам'яному фундаменті з напівзакритою галереєю вздовж фасаду, дах чотирисхилий покритий дранкою. Хата перевезена в музей у 1969 р.

Поруч знаходиться – Оборіг із с. Бедевля Тячівського району. Оборіг – споруда для зберігання сіна, соломи, збіжжя.

10 Румунська хата із села Середнє Водяне (читає людина-жінка, виразно, на фоні поодинокі неозначені звуки)

Із Рахівського району у музеї представлені дзвінниця, хата і садиба-граджа. Дзвіниця з села Вільховатий є унікальною пам'яткою. Це – остання в світі діюча шестигранна гуцульська дзвіниця. Збудована вона зі смереки. В дерев'яних ж оселях, розміщених поруч, показано багато старовинних речей, зокрема вишиванок, весільного вбрання та музичних інструментів.

10 – Румунська хата із с. Середнє Водяне Рахівського району, поч. ХХ ст. – трикамерна з напівзакритою галереєю, зрубна техніка, чотирисхилий дах кроквяної конструкції, оздоблені вікна та двері. Перевезена в музей у 1969 р.

11 Угорська хата смт. Вишково. Хустський район (читає людина-жінка, виразно, на фоні поодинокі неозначені звуки)

Хата заможного угорця з селища Вишково Хустського району. 1879 р. На високому кам'яному фундаменті, дах чотирьохскатний, покрита гонтом, дерев'яні двері прикрашені різьбленими трояндочками – символами сонця. В інтер'єрі садиби шафа з угорським народним одягом, ліжко з вишитими покривалами і наволочками, стіни декоровані фаянсовими тарілками.

12 Ступа-сукновальня з с. Монастирець Хустського району (читає людина-жінка, виразно, на фоні поодинокі неозначені звуки)

Ступа-сукновальня з с. Монастирець (споруда, в якій збивали шерсть у спеціальній ступі)та – Валило із с. Пилипець Міжгірського Сукновальні на Закарпатті з'явилися у ХVІ ст. До цього часу на Закарпатті, в інших місцевостях Карпатського регіону та на Україні був поширений спосіб збивання домашнього сукна ногами - його витоптували в коритах. При цьому в корито весь

час наливали теплу воду. Після 5-6 годин топтання сукно виймали, кілька разів струшували і розвішували сушити.

Давнім можна вважати і ручний спосіб збивання сукна довбнями у коритах, видовбаних із суцільного шматка дерева. У 1974 р. в експозиції музею було відтворено ступу-сукновальню за зразком, виявленим у с. Монастирець Хустського району. З архітектурного боку - це невелика однодільна дерев'яна споруда. Дах чотирихилий, покритий дранкою. У приміщенні ступи розміщені сукновальний механізм і котел для підігріву води.

Принцип дії ступи-сукновальні і технологія виготовлення повстини така: вода, спадаючи з жолоба, крутила колесо (подібне до млинового, але менше за розмірами), з'єднане з валом, на осі якого знаходилися «спиці» котрі по чергово піднімали молоти («товкачі»), які били сукно, складене у сувій («фовт»).

Перед тим як нести в ступу полотно для збивання («постав») треба було його до цього приготувати. Вдома витканий постав розгортали по довжині, згинали навпіл і одну половину клали зверху на іншу. Таку двійчасту смужку по обох краях зшивали по довжині і ширині простим швом («прошивом») і згортали для того, щоб зручніше було нести у ступу. У ступі полотно розгортали і складали гармошкою («у фавди») у корито («валів»), де його збивали молоти («клепачі»). Під час збивання один клепач піднімався з валова, а інший опускався, і так перемінно. Клепачі своїми зубками затягували під себе по одній «фавді», перевертали полотно з боку на бік, а вже збите - відсували.

У валів вузькими лотками підводили теплу воду, яка під час збивання підігрівалася в котлі. Сукно збивали безперервно одну добу, а якщо потрібно, то ще на декілька годин довше. Збите сукно полоскали, сушили, а потім уже шили з нього потрібний одяг. З десяти метрів вовняного полотна виходило вісім метрів готової повстини. Здебільшого сукно оброблялося у липні-серпні, коли його найзручніше було відбілювати та сушити на парканах під променями сонця.

Валило з села Пилипець Міжгірського району. У музеї представлене валило із с. Пилипець Міжгірського району, яке використовували для валяння вовняних килимів («ліжників»). Процес валяння був завершальним етапом у виготовленні ліжників. Йому передував цілий ряд робіт, які невтомно виконували жінки та дівчата напротязі року. Насамперед стригли вовну з овець, яку згодом прали звичайним милом.

Старі люди ще й тепер пригадують, що давно прали попелом з бука («спузов»). Після прання вовну сушили на сонці, далі вовну складали в мішки, в кошарки, в комору до осені.

По закінченні осінніх польових робіт вовну чесали («чіхрали») дерев'яними щітками із залізними гачкуватими зубцями, пряли. Нитки фарбували, або залишали природні кольори - білі, сірі, чорні. Наступним етапом було ткання на ткацькому верстаті («кроснах»).

Зіткані ліжники перекладали у валило. Валило - це конусоподібна посудина з товстих дубових дошок («клепок»), яка розширюється знизу доверху. У верхній частині валило в діаметрі сягало близько 1,5м. Тут робили прорізи для витікання надлишку води. У погожі літні дні у валило клали ліжник і гуню та з високого лотка пускали воду. Сильний струмінь води, вдаряючись об стінки, створював бурхливий білопінний вир, обертав («валяв») виріб, розпущував нитки, надаючи виробові відповідної щільності та вибиваючи кінці спряденої вовни. Процес валяння тривав 12-16 годин. За цей час ліжники чи гуні відбілювались і ставали пухнастими. Ступа-сукновальня з с. Монастирець (споруда, в якій збивали шерсть у спеціальній ступі) та Валило із с. Пилипець Міжгірського.

13 *Водяний млин із селища Колочава Міжгірського району* (аудіо – немає)

У товщі віків беруть початок різноманітні способи переробки зерна на крупи і муку. Подрібнювали зерно кам'яними зерно-терками, пізніше у дерев'яних ступах із спеціальними товчками, причому були ручні і ножні ступи.

Згодом з'явилися ручні жорна, що у значній мірі полегшувало цей процес, хоча при великій кількості зерна перетирання його вручну було пекельною мукою. Про важку працю під час переробки зерна у народі говорили: «І ступа, і жорна, і доля наша чорна». Досконалішими й продуктивнішими за ручні пристрої були водяні млини. При їх спорудженні виявилась творча та інженерна вдача народних зодчих, їх мудрість, кмітливість у приборканні сил природи.

Перші документальні згадки про водяні млини на Закарпатті датуються кінцем XIII - початком XIV століття. Вже тоді водяні млини відігравали важливу роль у системі феодального господарства, були джерелом значних прибутків. Упродовж XVI - XVII ст. вони поширюються по всій території краю. В цей час практично в кожному селі був один млин, а то й два чи кілька млинів. Саме тоді в окремих селах формуються своєрідні млинарські центри. Вони з успіхом обслуговували кілька навколишніх сіл. Поширенню водяних млинів на Закарпатті сприяла велика кількість гірських струмків і швидкоплинних річок, воду яких вміло використовували для господарських потреб.

Млин, що експонується в музеї, за своїм плануванням, архітектурними і конструктивними особливостями, роботи є типовим для закарпатського села XIX - початку XX ст. Це дводільна будова, що складалася з приміщення для механізму і невеличкої кімнати, яка слугувала тимчасовим притулком для млинаря і селян, які привозили зерно.

Перевезений млин із селища Колочави Міжгірського району в 1967 році. При будівництві подібних млинів використовували ту ж будівельну техніку і матеріали, що й при зведенні житлових будівель. Стіни млина зводили з обтесаних дерев'яних брусів, з'єднаних на кутах у замок і встановлювали на кам'яний фундамент сухої в'язки. Під приміщенням, де планувалося встановити млинарський механізм, викопували яму і робили кам'яну підмурівку. Дах млина чотирисхилий, з більшим виносом над водяним колесом, покритий драницею. Розміри млина в середньому становили 4х8 кв.м. Робоче приміщення займало дві третини площі будови. В ньому були наскрізні двері: в

одні заносили зерно, а в інші виносили готову продукцію - муку. Зерно, занесене в робоче приміщення, по спеціальній драбині підіймали вверху, складали в ряд, утворюючи так звану «мішкову чергу».

Зазвичай, млини ставили поблизу річки або потоку. Спеціальним каналом («розтокою», «млиновицею») воду з річки, потоку підводили до млина. Вона спрямовувалась у дерев'яні жолоби («лотоки»), а з них подавалась на водяне колесо, сполучене з масивним дерев'яним валом. Колесо, обертаючись під дією води, приводило в рух вал, який у свою чергу, був з'єднаний з так званим «палешним» колесом. Це колесо збивали з чотирьох дерев'яних багрів, скріплених цівками - палями. У колесі просвердлювали дірки, в які кріпили чопики («пальки»). Палешне колесо рухало вертикально закріплену колоду («веретено»), а воно - залізний вал, який обертав верхнє жорно («бігун»). Нижнє жорно («лежак») залишалося нерухомим. Жорна знаходилися у викладеному з дерев'яних брусочків кожусі («тулубі»). Над жорнами встановлювався дощатий барабан («кіш»), у який засипали зерно. До нижньої частини коша кріпилося рухоме коритце. До нього прилаштовували дерев'яну паличку («погонич»), нижній кінець якої торкався площини бігуна. Останній, обертаючись, надавав коливальних рухів погоничу, а той, у свою чергу, рухав коритце, з якого рівномірно сипалося зерно між млинові жорна, де бігун на площині лежака розтирав його на муку. Важливою деталлю всього млинарського механізму була закрутка, за допомогою якої звужували або розширювали отвір у барабані залежно від того, дрібно чи більш крупно мололи зерно. Помелене зерно висипалося в ящик, а з нього у мішки. У кімнаті, зліва від входу знаходилася глинобитна піч з виводом диму через цівку-кіш на горіще. Традиційним також було так зване «запічне» віконце, яке рухалося по дерев'яних жолобах. За піччю розміщували дерев'яне ліжко, яке застеляли домотканими веретами. Під стінами встановлювали широкі тесані лави, на яких сиділи люди, що приходили молоти зерно. Центральне місце в кімнаті займав стіл. Неодмінним начинням у млинарській справі були спеціальні дерев'яні посудини для вимірювання зерна. У своїй роботі млинар використо-

вував мірки на 32 кг («мірка», «віко»), на 16 кг («напівмірка», «напіввіко»), на 8 кг («четвертувка») і на 4 кг («вайтакув»). Саме вайтакув служив митом, яке брав млинар за свою роботу. З винайденням млина значно полегшилася праця селян, які могли тепер помолоти значну кількість зерна.

13 – Водяний млин з с. Колочава Міжгірського району к. 19 – п. 20 ст. – має спільні риси з житловим будівництвом того часу, зруб з дерев'яних брусків, чотирихилий дах покритий дранкою, два приміщення – для механізмів млина та для тимчасового мешкання млинаря. Був перевезений в музей у 1967 р.

14 Гуцульська садиба-гражда із села Стебний Рахівського району (аудіо – немає)

Це одна з найбільш забезпечених гуцульських осель. Садиба-гражда являє собою замкнутий двір, що нагадує невелику фортецю в горах. Будова садиби розташоване в два ряди: перший – трикімнатне житло з напіввідкритій галереєю, з прибудованими коморами і з сусідніми господарськими приміщеннями для худоби, а другий ряд – це хлів, комора і сарай для дров.

15 Бойківська хата з села Рекіти Міжгірського району (аудіо – немає)

Початок ХІХ ст. Дим з печі спочатку виходив в кімнату, а потім через вікна, двері і спеціальний отвір у стелі. Через це внутрішні приміщення з часом потьмяніли. Є комора з окремим входом з вулиці, де бойки зберігали одяг, а сама будівля має подовжену форму з солом'яною стріхою. На вузьких земельних ділянках гірського рельєфу не було можливості будувати великі будинки.

16 Гуцульська хата із селища Ясіня Рахівського району (аудіо – немає)

16 – Гуцульська хата із селища Ясіня (присілок Кевелів) Рахівського району, сер. 18 ст. (частково перебудована у 1927р.) – трикамерна, зруб з колотих надвоє ясенових колод (протес), долівка глинобитна, дах чотирихилий, покритий дошками-дранками. Встановлена у музеї у 1973 р.

17 Хата з села Гусний Великоберезнянського району (аудіо – немає)

У Великоберезнянському районі часто будували хати під одним дахом із господарськими приміщеннями. Будівля споруджена зі смерекових плетінь. Її довжина 19 метрів.

Така садиба дістала назву «довга хижа». Так було і тепліше, і менше місця використовувалось під забудову, і у час негоди зручніше було порати господарство. У музей садибу привезли із села Гусний, де такий тип забудови, характерний для важкодоступних гірських поселень, зберігся найдовше.

17 – Бойківська хата із с. Гусний Великоберезнянського району, 1 пол. 19 ст. – відноситься до типу «довга хижа», споруджена на кам'яному фундаменті з галереєю, стіни зведені з дерев'яних брусів, дах чотирисхилий, покритий соломою. Перевезена в музей у 1967 р.

18 Церква Архангела Михайла з села Шелестово (аудіо – немає)

Закарпаття відоме своїми унікальними дерев'яними храмами. Одним із найцінніших експонатів музею – церква Святого Михайла в селі Ужок – навіть занесена в список спадщини ЮНЕСКО.

Більшість подібних храмів було споруджено невідомими майстрами «на око», без плану, без цвяхів і пили, а тільки за допомогою рук і сокири. Приклад такої дерев'яної архітектури знаходиться і в музеї-скансені – це церква Архангела Михайла, побудована в селі Шелестова на Мукачівщині в 1777 році. Це єдиний класичний лемківський храм, що залишився на Закарпатті, в цілому ж в Україні їх всього два. У 20-х роках її перевезли в Мукачеву, а звідти в 1974-му – в Музей народної архітектури і побуту в Ужгороді. Центральний і східний зруби храму зберегли багатоярусну, так звану Шатрово-уступчасту форму перекриття. На церкві височить струнка вежа-дзвіниця. Покрівля зроблена з гонту – дубового лускатого лемеші, а нижній ярус даху підпирають різьблені стовпи. Як і в інших її дерев'яних «сестер», геніального автора Шелестівської церкви ніхто не знає.

Всередині лемківської святині – старовинні ікони та різьблений іконостас, а ще першодруки з гравюрами.

19 Хата із села Тибава Свалявського району (аудіо – немає)

Хата із села Тибава Свалявського району датується кінцем XVIII століття. Така оригінальна й архаїчна конструкція даху не часто зустрічається: його частини скріплені між собою великими дерев'яними цвяхами. Всередині хата теж має свої закони: цікаво, що багато побутових речей тут традиційно вішали безпосередньо на стіни, не використовуючи для цього меблі.

19 – Хата із с. Тибава Свалявського району, кін. 18 ст. – трикамерна, дах чотирихилий, покритий соломною, долівка глинобитна. В музей перевезена у 1967 р. є свідчення, що саме в цьому будинку в 1802 р. народився відомий історик, філолог та етнограф, дослідник історії Болгарії Ю. І. Венелін (Гуца).

20 Хата із с. Гукливий Воловецького району (аудіо – немає)

Ви бачили колись хату зі зруба, де кінці дерев'яних кругляків, в'язаних на кутах у замок («чашу»), виступають кінцями аж за стіни? Виявляється, це надзвичайно давній спосіб будівництва, який використовували ще східні слов'яни. А щілини між кругляками заповняли звичайним мохом. Саме такою є хата з села Гукливий Воловецького району. Якщо зайти всередину – можна побачити, як тут жили люди, адже інтер'єр відтворений до найдрібніших деталей: посуду на столі та взуття під дерев'яним ліжком.

20 – Хата із с. Гукливий Воловецького району, сер. 19 ст. – тридільна з відкритою галереєю вздовж фасадної стіни, зруб з дерев'яних кругляків, дах чотирихилий, покритий соломною. Перевезена в музей у 1967р.

Додаток II

Текст перекладу

Аудіогід екскурсії закарпатського музею народної архітектури та побуту міста Ужгорода з туристичної платформи izi.travel

(англійська мова – цільова)

1 The main building of the Skansen Museum (читає людина – чоловік, захоплено)

Apart from the buildings outdoors, the Transcarathian Skansen also has exhibition rooms in the Administration building, representing not only samples of traditional visual and applied art but also artworks by modern artists.

It is interesting to know that over 3 million people have visited the museum since it first opened 45 years ago. About 3 thousand exhibitions have been opened during this time and over 100 thousand tours have been conducted.

2 The hut from the village of Orikhovytsia, Uzhhorod district (голос машинний - жіночий)

So you are now looking at a part of Ukraine of the 18th century. This homestead, almost 250 years old, was brought from the village of Orikhovytsia, Uzhhorod district.

Study it carefully: apart from the hut, the homestead has a small wooden barn, a most interesting swipe waterwell. And over there stands a small hut resembling the witch Baba Yaga's one. However, it is a hennery on high posts.

Now let's have a more detailed look at the hut. It consists of three rooms: half of the hut is a living room and the other consists of «siny» mudroom and a cellar. The walls are made of rough wooden half-timbers, the ceiling is made of planks and the floor is of puddled clay.

The roof is covered with «zhupas». They are sheaves tied at spikelets.

There is a small wattle-and-daub gallery stretched along the façade wall – the so-called «pidkhyzha» (i.e. under-hut).

The hut was brought to the museum 50 years ago, back in 1959.

3 A hut from the village of Rakoshyno, vicinity of Mukachevo District (*читає людина – чоловік, шум на задньому фоні*)

A hut from the village of Rakoshyno, Mukachevo district, dated 1869. It has a 3-chamber design, standing on a low stone basement, with a semi-open gallery along the façade and wooden walls clayed from both sides and a floor with a puddle clay layer. The rooftop features reduced gables and is covered with shingles of smereka fir-tree. The hut was brought to the museum in 1969. There is a barn and a pigeon keeper.

A corncrib from the village of Rusyke, Mukachevo district, dated 1886 and brought to the Transcarpathian skansen back in 1983.

4 A hut from the village of Dovhe, Irshavskiy District (*читає людина – чоловік, шум на задньому фоні*)

An exhibition of pottery craft of the century before last is located in the homestead from the village of Dovhe, Irshavskiy District. There is a dual-disk wheel with a hand spindle and all the tools a potter needs in his job. At that time crockery was painted mostly black, sometimes red and green. While patterns were made with the help of a cow's horn.

The hut from the village of Dovhe, Irshavskiy district, dated of the latter half of the nineteenth century has a three-chamber design and features a semi-closed gallery. Its walls, made of round timber logs, are clayed and painted blue. The roof has four slants and covered with shingles, while the floor has a puddle clay layer.

5 The hut from the village of Steblivka, Khust district (*читає людина – чоловік, шум на задньому фоні*)

High rooftops – almost three times as high as the visible part of the hut itself – occurred in Khust district. It is a kind of folk gothic style. And also they had

walls painted blue: a deeper color outside and a lighter one inside. Willow weaving was quite a common craft in the area.

One more interesting thing about the district was beekeeping. Not just common simple honeycombs but two-tiered beehouses and wild hives, made of a fir-tree log hollowed out.

This is the type of a homestead, brought from the village of Steblivka, which can be seen in the museum.

6 The School from the village of Syneviarska Poliana (*читає людина – чоловік, шум на задньому фоні*)

Mizhhirya District may boast one of the richest exhibitions. Apart from the village homesteads, it has a water mill, a three-sided chapel, and a school made of the smereka fir-tree and a tavern with a bedroom. And a wallow system (the so-called «valylo») was brought here from the village of Pylypets. It was used for wallowing velvet carpets.

The school building from the village of Syneviarska Poliana of Mizhhirya District, dated 1883, built by the craftsman Halay Yurko. It features a three-partition design and an open gallery along the façade, while the log-house is made of the smereka fir-tree and the roof has four slopes, covered with shingles. The floors are of puddle clay.

7 A smithy from the village of Dubove in Tiachiv district (*читає людина – чоловік, захопливо*)

7 – A smithy from the village of Dubove, Tiachiv district, late 19th – early 20th century. Built of «smereka» fir-tree saw-timbers, has two slopes and reduced gables. Covered with shingles, the interior walls and ceiling are clayed.

The smithy from the village of Dubove in Tiachiv district is descriptive of the state of the smithcraft in the latter half of the 19th – early 20th century.

Smithies, like smithcraft in genera, have century-old history of their own and originate in ancient times. First smithies are known to have existed yet at the dawn

of Old Russian age. Although it is not impossible they had existed in an earlier period. This is attested to archaeological findings of various smithery products. Smiths used to manufacture agricultural labor tools (ploughshares, plow coulters, spades, pickaxes, axes, sickles, scythes), tools for craftsmen (chisels, saws, adz, drills), arms (spearheads, arrows, swords, sabers, helmets), household items (locks, knives, scissors, nails, buckles, horse shoes, mouthpieces, fish-hooks) and the like.

Usually a smithy was located at crossroads, so that travelers could shoe their horses. The one exhibited in the museum, is built of «smereka» fir-tree half beams, joined scarfwise at the corners («dovetail»). The rooftop is two-sloped with a reduced gable and is covered with shingles. There is a wooden fence roof over the entrance, formed by means of the protrusion in upper and lower sill pieces and supported by two poles. Horses were tethered for shoeing. The smithy is composed of one chamber, where the inner walls and ceiling are clayed. All the essential devices and tools for the smith are placed here. The bellows and the hearth are under the wall opposite the entrance. The bellows supplies a flow of air through a special tube (the so-called «furma») using a foot drive to the hearth with an open flame. There is a coal box, a shovel for fuel and a sprayer on the hearth. There is a small barrel with water near the hearth, to temper the heated metal items. There is a rugged woodblock for the anvil in the middle of the smithy, and hammers are close by – the bigger one for the blacksmith's striker, the lesser one – for the smith. A special device for drilling iron is to the right from the entrance. A pair of log tongs hangs on the wall, to squeeze iron items when hammering. A table with various smith's tools is to the left from the entrance.

Both the smith craft on the whole and smiths themselves are now respected. They complete orders, producing useful and nice things from metal. Items made by skillful smiths' hands adorn both village and city houses.

8 The tavern from the village of Upper Bustriy, Mizhhirya District (читає людина – чоловік)

Mizhhirya District may boast one of the richest exhibitions. Apart from the village homesteads, it has a water mill, a three-sided chapel, and a school made of the smereka fir-tree and a tavern with a bedroom. And a wallow system (the so-called «valylo») was brought here from the village of Pylypets. It was used for wallowing velvet carpets.

8 – The tavern from the village Upper Bystriy of Mizhhirya District, dated of 1860-s and brought to the museum in 1975. A rectangular log building made of the smereka fir-tree round timbers, standing on a low-level stone basement, featuring a four-slope roof covered with shingles. The interior consists of the tavern with a saloon; a kitchen, a bedroom, a cellar, a «seni» mudroom and a «yankir» (lodgement room).

The facility incorporates an exhibition of Transcarpathian trade tools.

9 The hut from the village of Bedevlia, Tiachiv district (читає людина – чоловік)

The villages of Dubove and Bedevlia contributed a smithy and a homestead. The latter, built in 1888, once belonged to a wealthy peasant. An inscription has been preserved on the lintel, saying: «This hut was built by Tyvodar Ivan». And a sturdy one it is indeed, made of oak beams. The house interior is abundantly decorated with sheets and bedcovers having handcrafted lacework, embroidered pillows and tablecloths.

9 – A Romanian hut from the village of Bedevlia, Tiachiv district, dated 1888. It has a three-chamber design, a log construction, built on a stone basement, featuring a semi-closed gallery along the façade and a four-slope roof covered with shingles. The hut was brought to the museum in 1969.

Close nearby there is an «oborig» shed from the village of Bedevlia, Tiachiv district. This is a facility for storing hay, straw, grain supplies.

10 *A Romanian hut from the village of Serednie Vodiane* (читає людина – чоловік)

10 – A Romanian hut from the village of Serednie Vodiane in Rakhiv district, early 20-th century. It has the 3-chamber design, a semi-closed gallery, a log construction, decorated windows and doors and a four-slope roof of rafter design. Brought to the museum in 1969.

Exhibits from Rakhiv district in the museum include a bell tower, a hut and a grazhda-type homestead. The belltower from the village of Vilkhovatiy is a unique heritage asset. It is the world's last acting hexagon-shaped Hutsul belltower. It is built of smereka fir-tree timber. And there are lots of exhibits in the wooden buildings located around – antiques, in particular vyshyvankis (Ukrainian traditional embroidered shirts), wedding garments and musical instruments.

11 *The Hungarian hut from the township of Vyshkovo in Khust district* (читає людина – чоловік)

A hut formerly owned by a wealthy Hungarian in the village of Vyshkovo, Khust district, dated 1879. Built on a high stony basement, with a four-slope roof, covered with wood shingles. The wooden door is decorated with small carved roses that symbolize the sun. The homestead interior has a wardrobe with Hungarian traditional folk clothes, a bed with embroidered bedcovers, and pillow-cases. The walls are decorated with crockery.

12 *The fullery mortar from the village of Monastirets of Khust district* (читає людина – чоловік)

The fullery mortar from the village of Monastirets (the facility where wool used to be piled up) and a batting machine, valylo – from the village of Pylypets in Mizhhirya District

Mortars first appeared in Transcarpathia back in 16th century. Before that, in Transcarpathia, in other districts of Carpathian region and in Ukraine the most common way of batting handmade cloth was by treading with feet in washtubs.

During the procedure warm water was continuously added to the washtub. After 5-6 hours of batting, the cloth was taken out, shaken out and spread for drying.

Another old method was to bat cloth manually, using a ram (the so-called «dovbnia») in trays scooped out from a solid piece of wood. In 1974, the museum exhibition got an exemplar of a fullery mortar made by copying the one found in the village of Monastyrets in Khust District. From the architectural point of view, it is a moderate-sized one-room building. It has a four-slope roof covered with wood lathing, the shingles. The fullery interior features the fulling mechanism and a water-boiling cauldron.

The operational concept for the fullery and the production practice for making felt was the following. Water falling from the channel rotated the wheel (similar to a mill but smaller in size), coupled with an axle that had spokes on its axis. Those lifted hammers (the so-called «tovkach», i.e. pushers) in turn, hitting the felt laid in rolls (called «the fovy»).

Before taking the raw felt (the so-called «postav») to be battened to the fullery, it had to be prepared. The home-woven «postav» was spread lengthwise, and then folded in two and one half was put onto the other. Such double stripes on both sides were sewn in length and by width, using a common stitch (the so-called «proshyv», i.e. sewing together) and folded, making it more comfortable to bring to the fullery. There it was unfolded and wrapped in a pleated way (into «favds») and put into the trough (the «valiv»), consequently to be battened by hammers (the «klepach»). During the batting one hammer was raised from the «valiv» and the other went down, by turns. The hammers steamrolled the wrapped felt («favds») with their teeth, one by one, and then rolled them over from side to side, while those already battened were moved aside.

Warm water was supplied to the trough with narrow ducts. During batting it was heated in the cauldron. The felt was continuously battened for a day, sometimes a few hours longer if needed. The battened cloth was rinsed and dried and then clothes were made on request. Out of ten meters of woolen cloth they produced

about 8 meters of ready-made felt. Mostly the cloth was processed in July and August, when it was most suitable to bleach and dry on fences under sun rays.

The batting machine, the so-called «valylo» from the village of Pylypets, of Mizhhirya District. The museum exhibits the «valylo» from the village of Pylypets, of Mizhhirya District, that was used for fulling the woolen rugs, bedspreads (the so-called «lizhnyky»). The fulling process was the final stage in manufacturing the «lizhnykys». It was preceded by a whole range of activities restlessly performed by women and girls throughout the year. The first step was shearing wool from sheep and laundering it with common soap.

Elderly people can still remember that of old they did the laundry using ashes of beech tree (the so-called «spuzov»). After the laundry the wool was dried in the sun and then piled in sacks and taken to the cellar until the autumn season.

After finishing the autumn agricultural labor, the wool got combed (the process was called «chikhrannia») with wooden brushes that had iron hooky teeth. Then the wool was processed with spinning wheels. Thread was imbued or left the natural colors – white, gray, black. The next step was weaving with a weaving loom (the so-called «krossny»).

The woven bedspreads were put to the «valylo». The latter looks like as cone-shaped container made of thick oak boards (the so-called «klepki»), that got broader from the bottom upwards. The upper part of the «valylo» had up to a meter and a half. Here it had slots for extra water. IN nice summer days the «lizhnyk» (bedspreads) and «gunia» (Hutsul traditional waistcoats) pieces were put to the «valylo» and then water was passed from the higher ducts. The strong water flow hit the walls and produced a whirlwind of white foam, turning the clothes items, making their threads fluffy. In this way the product got the required density, and lints of fibres in the woven wool were beaten out and became fluffy.

13 *The watermill from the township of Kolochava, Mizhhirya district (чумає людина – чоловік)*

13 – The watermill from the village of Kolochava, Mizhhirya district, dated late 19th – early 20th century has features in common with residential constructions of that time: a log construction of wooden timbers, a four-slope roof covered with shingles, two rooms – one for the mill mechanisms and the other serving as the miller's temporary living place. Brought to the museum in 1967. Various ways of processing grain to flour take their beginning back in ancient times. People ground up grain with stone grain bruisers and later – with special pounders in mortars. These were both manual and foot-powered. Eventually manual mill stones appeared, which made the process easier, although grinding a great amount of grain manually was truly a devil of a job. They used to say about the hard labor during the grain milling like this: «Mortar and millstone and our fate are all black». So water mills were indeed more developed and effective than the manual devices. Folk architect proved their creative and engineering genius while constructing watermills, and wisdom and intelligence in taming the nature forces. First documentary references about water mills in Transcarpathia date back to later 13 – early 14th centuries. Already by that time water mills played an important role in the feudal economic system and served as a source of major profit. During the period of 16-17 centuries they were spreading throughout the whole territory of Transcarpathia. At that time virtually each village had a mill, or even two or a few ones. It was then that some settlements got original milling hubs appearing. They used to serve the few neighboring villages quite successfully. This spread of water mills in Transcarpathia was favored by the great number of mountain streams and rivers with swift current. Their water was skillfully utilized for housekeeping needs. The mill exhibited in the museum, by its design, architectural, construction and operating features is typical for a Transcarpathian village of late 19th – early 20th centuries. It is a two-chambered building that comprised a room for the mechanism and a small room that served as a temporary shelter for the miller and peasant customers bringing grain. The mill was brought from the township of Kolochava, Mizh-

hirya district, back in 1967. During the construction of such mills, the same building technique and materials were used as for raising dwelling houses. The mill walls were erected from hewn wooden sided timbers, joined scarfwise at the corners and installed on the basement of dry tying. Under the room where the milling mechanism was to be installed later, they dug a hole and then made a stone masonry. The mill rooftop is four-sloped, with a large fence roof, covered with lathing, overhanging the waterwheel. The mill dimensions were 4 by 8 meters at the average. The operating facility occupied two thirds of the total building floor area. It had a pass-thru door: grain was brought into one of them, and the «finished good», the flour was taken out from the other one. The grain brought into the operating room was lifted up a special ladder and stocked into in rows, making up the so-called «queue of sacks». Usually mills were installed close to a river or a stream. With the help of a special channel (the so-called «roztoka» or «mlynovytsia») the water was supplied from the river or the stream to the mill. Then it was forwarded to wooden gutters (the so-called «lotokys») and from those – to the waterwheel joined to a huge wooden axle. As the wheel turned, driven by the water force, it actuated a spindle, which, in its turn, was coupled with the so-called «pole» wheel («paleshne» wheel). It was assembled of four wooden poles («palias»), bound with adaptors (the so-called «palias»). Holes were drilled in the wheel and in them «chopykys» or «palykys» were fixed. The pole wheel drove a log fixed vertically («the spindle»), and this one, in its turn, drove a metal axle that turned the upper millstone («the runner»). The lower millstone («the bottom millstone») remained unmoving. The millstones were placed in a sleeve, laid with wooden fillets («the body»). Above the millstones a drum made of boards was installed («the kish», i.e. the corncrib), where grain was poured. A moving bucket was attached to the lower part of the corncrib. Attached to the bucket was a wooden stick («the driver»), the lower end of which touched the runner's surface. As it was turning, the latter passed the seesaw motion to the driver, which, in its turn, moved the bucket. Out of it, the grain was pouring evenly, between the millstones, and the runner ground the grain into flour, on the bottom millstone surface. An important part of the whole

mill mechanism was the vortex, used for narrowing or widening the opening in the drum, depending on the flour granulation. The ground grain was poured into a box, and from there into sacks. In the room leftwards from the entrance a mudbrick oven was located, and smoke was forced out through the corncrib and poles to the attic. Another traditional part was the so-called small window «behind the oven» that moved along the wooden gutters.

14 *The Hutsul Homestead from the village of Stebniy Rakhiv District* (чумає людина – чоловік)

This one is a dwelling that used to belong to one of the wealthiest Hutsul families. The «grazhda» type homestead has an appearance of an enclosed yard, resembling a small fortress up in the mountains. The premises are located in two rows, the first one being a three-room accommodation featuring a semi-open gallery, with cellars attached and neighbouring utility rooms for the cattle. The second row actually consists of a barn, a cellar and a shed for storing firewood.

15 *A Boykis' hut from the village of Rekity, Mizhhirya District* (чумає людина – чоловік)

A Boykis' hut from the village of Rekity in Mizhhirya district.

Dates of the early 19-th century. Smoke from the oven used to come out into the room first, and then only it passed through windows, the doors, and a special opening in the ceiling. Due to this, the inner rooms eventually got darkened. There is a backroom featuring a private street entrance - the Boikis (Transcarpathian national minority) used it for storing clothes. The building itself is of an oblong shape and the roof is covered with straw. In the mountain terrains, in narrow land plots, it was actually impossible to build larger huts or houses.

16 The Hutsul hut from the township of Yasinia of Rakhiv district (читає людина – чоловік)

16 – The Hutsul hut from the village of Yasinia (Keveliv hamlet) of Rakhiv district, dated mid 18th century (partly rebuilt in 1927). It features a 3-room design, a log-house made of chopped in two ash-tree troughs (rough-hewn). The floor has a puddle core layer, the roof has four slopes and is covered with shingle boards. Installed in the museum back in 1973.

17 The hut from the village of Husniy in Velikiy Berezhniy district (читає людина – чоловік, на початку сильне позіхання нічисто він стомився)

17 – A Boikis' type hut from the village of Husniy of Velikiy Berezhniy (Major Berezhniy) district. It is dated of first half of 19th century and is related to the «long hut» («dovha hyzha»). It is built on a stone basement with a gallery, and its walls are made of wooden timbers. The roof has four-slope design and is covered with straw. Brought to the museum in 1967.

In Velikiy Berezhniy district huts were often built under a single rooftop with the household outbuildings. The hut is built of smereka fir-tree semi-timbers (so-called «plenytsi») and has a length of 19 m.

This type of homestead got the name of a «dovha hyzha», i.e. a long hut. This way it was warmer to live in and less space was utilized for building construction and, thirdly, in nasty weather it was more comfortable to do jobs around the house. The hut was brought to the museum from the village of Husniy, because this type of housing, typical for hard-to-get mountain villages, has been preserved longest of all

18 St. Michael's church from the village of Shelestovo (читає людина – чоловік)

Transcarpathia is known not only for its unique wooden churches. One of the most precious exhibits in the museum – St. Michael's church in the village of Uzhok – is even registered in UNESCO heritage list.

Most of such churches were built by unknown craftsmen by sight, with no schemes, nails and sawing, only using their hands and axes. An exemplar of such wooden architecture is located in the skansen, too. It is Archangel Michael's Church, built in the village of Shelestovo in the vicinity of Mukachevo back in 1777. It is the only classical Lemkys' church left in Transcarpathia, while in Ukraine on the whole there are only two of them. In 1920s it was brought to Mukachevo, and in 1974 – to the Skansen in Uzhhorod. The central and eastern log shells have preserved their multi-tier flooring structure, the so-called pyramidal and terraced design. There is a harmonious belltower over the church. The roofing is made of shingles, the so called oaken scaled «lemeshi», while the lower tier of the roofing is supported by carved poles. Just like with other wooden churches, the ingenious architect of the Shelestovo church remains unknown.

19 A hut from the village of Tybava, Svaliava district (*читає людина – чоловік*)

A hut from the village of Tybava, Svaliava district, is dated late 18th century. Such original and archaic rooftop construction does not occur often. Its parts are joined with large wooden nails. The interior also has its own laws: it is interesting to know that many things from the household stuff were traditionally hung right onto the walls, not using furniture for that purpose.

A hut from the village of Tybava, Svaliava district, dated late 18th century. It has a 3-chamber design, a four-slope rooftop covered with straw and the floor has a puddle clay layer. Brought to the museum in 1967. There is evidence of the fact that back in 1802, Yu.I. Venelin (Hutsa) was born exactly in this building, once a well-known historian, philologist and ethnographer, a researcher of Bulgaria's history.

20 The hut from the village of Huklivi, Volovets district (читає людина – чоловік)

Have you ever seen a hut, a log-house that features butt-ends tied in a halving joint («bowl») and overhanging beyond the walls? It appears that the design is a very old building pattern used yet by the Eastern Slavs. And the cracks between the logs were filled with usual moss. That's all about the hut brought from the village of Huklivi of Volovets district. If we enter it, we'll see the way people lived, for the interior is restored to the finest details: crockery on the table and shoes under the wooden bed – everything is in its place.

20 – The hut from the village of Huklivi of Volovets district, mid 19th century, three-room design, with an open gallery along the façade wall, a log house of round wooden timbers, a four-slope roof covered with straw. Brought to the museum in 1967.

Додаток К

**Приклади лексичних одиниць з етноспецифічним компонентом
значення за параметром цінність**

	Текст оригіналу	Текст перекладу
	Контент англійською мовою: https://izi.travel/ru/fb78-museum-of-folk-architecture-and-life/en Контент українською мовою: https://izi.travel/ru/fb78-zakarpatskiy-muzey-narodnoyi-arhitekturi-i-pobutu-v-uzhgorodi/uk	
1	Хата з села <u>Оріховиця (Ужгород)</u>	The hut from the village of <u>Ori-khovytsia, Uzhhorod district.</u>
2	Роздивіться її – окрім хати в са- дибі є невеликий дерев'яний хлі- вець, дуже цікава криниця- журавель .	Study it carefully: apart from the hut, the homestead has a small wooden barn, a most interesting swipe waterwell .
3	А он маленький будинок Баби Яги .	And over there stands a small hut resembling the witch Baba Yaga's one.
4	Хоча ні, насправді це курник на високих ніжках .	However, it is a hennery on high posts
5	Тепер давайте детальніше розг- лянемо хату - вона складається з трьох приміщень - половина хати це кімната, а інша половина це сіни та комора .	Now let's have a more detailed look at the hut. It consists of three rooms: half of the hut is a living room and the other consists of «siny» mudroom and a cellar .
8	Дах покритий жупами	The roof is covered with «zhupas» .

10	Вздовж фасадної стіни тягнеться глинобитна галерейка – « <i>підхижа</i> »	There is a small wattle-and-daub gallery stretched along the façade wall – the so-called « <i>pidkhyzha</i> » (i.e. under-hut).
11	Хата із с. <u>Ракошино</u> <u>Мукачівського району</u> , 1869 р. – трикамерна на невисокому кам'яному фундаменті з напіввідкритою галереєю вздовж фасаду, стіни дерев'яні, обмазані з обох сторін глиною, долівка глинобитна, дах з усіченими фронтонами, критий <i>смерековим гонтом (шинглами)</i> .	A hut from the village of <u>Rakoshyno</u> , <u>Mukachevo</u> district, dated 1869. It has a 3-chamber design, standing on a low stone basement, with a semi-open gallery along the façade and wooden walls clayed from both sides and a floor with a puddle clay layer. The rooftop features reduced gables and is covered with <i>shingles of smereka fir-tree</i> .
13	<i>Кіш</i> з с. <u>Руське</u> <u>Мукачівського району</u> , 1886 – перенесений в <i>Закарпатський</i> музей народної архітектури і побуту у 1983 р.	A <i>corncrib</i> from the village of <u>Rusyke</u> , <u>Mukachevo</u> district, dated 1886 and brought to the <i>Transcarpathian skansen</i> back in 1983.
14	У садибі з селища <u>Довгого Іршавського району</u> розмістилась експозиція про гончарне мистецтво позаминулого століття.	An exhibition of pottery craft of the century before last is located in the homestead from the village of <u>Dovhe</u> , <u>Irshavskiy</u> District.

18	Хата із с. <u>Довге Іршавського району</u> , 2 пол. 19 ст. – трикамерна з напівзакритою галереєю, стіни з кругляків обмазані глиною і пофарбовані в блакитний колір, дах чотирисхилий, покритий гонтом , долівка глинобитна.	The hut from the village of <u>Dovhe, Irshavskiy</u> district, dated of the latter half of the nineteenth century has a three-chamber design and features a semi-closed gallery. Its walls, made of round timber logs , are clayed and painted blue. The roof has four slants and covered with shingles , while the floor has a puddle clay layer.
19	Високі дахи – майже втричі вищі за видиму частину хати зустрічались у <u>Хустському районі</u> .	High rooftops – almost three times as high as the visible part of the hut itself – occurred in <u>Khust</u> district.
20	Це така собі народна готика .	It is a kind of folk gothic style .
21	Тут гарно було розвинене лозоплетіння .	Willow weaving was quite a common craft in the area.
23	Не звичайні прості вулики, а двоярусні « пчольники » і « дуплянки », виготовлені з видовбаної з середини колоди сосни .	Not just common simple honeycombs but two-tiered beehouses and wild hives , made of a fir-tree log hollowed out .
24	Таку садибу, привезену із села <u>Стеблівки</u> , можна оглянути у музеї.	This is the type of a homestead, brought from the village of <u>Steblivka</u> , which can be seen in the museum.
25	Чи не найбагатшою експозицією може похвалитися <u>Міжгірський район</u> .	<u>Mizhhirya</u> District may boast one of the richest exhibitions.

26	Крім сільських садиб і хат тут показані і водяний млин, і <i>три-стінна каплиця</i> , і збудована <i>зі смереки</i> школа, і <i>корчма</i> зі спальнею.	Apart from the village homesteads, it has a water mill, a <i>three-sided chapel</i> , and a school made of the <i>smereka fir-tree</i> and a <i>tavern</i> with a bedroom.
27	А з села <u>Пилипець</u> сюди привезли <i>валило</i> (інструмент для валиння вовняних килимів).	And a <i>wallow system</i> (the so-called « <i>valylo</i> ») was brought here from the village of <u>Pylypets</u> .
28	Школа із с. <u>Синевирська Поляна Міжгірського району</u> , 1883 (майстер Галай Юрко) – тридільна з відкритою галереєю вздовж фасаду, <i>зруб зі смереки</i> , дах чотирисхилий, критий <i>бранкою</i> , долівки глинобитні та із товстих дощок.	The school building from the village of <u>Synevierska Poliana of Mizhhirya District</u> , dated 1883, built by the craftsman Halay Yurko. It features a three-partition design and an open gallery along the façade, while the <i>log-house</i> is made <i>of the smereka fir-tree</i> and the roof has four slopes, covered with <i>shingles</i> . The floors are of puddle clay.
29	Кузня з села <u>Дубове Тячівського району</u> характеризує стан ковальського ремесла у другій половині XIX - початку XX ст.	A smithy from the village of <u>Dubove, Tiachiv district</u> , late 19th – early 20th century.
31	Кузня, що експонується в музеї, побудована із <i>смерекових плах</i> , які з'єднані по кутам в замок («у лану»).	The onw exhibited in the museum, is built of « <i>smereka</i> » <i>fir-tree half beams</i> , joined scarfwise at the corners (« <i>dovetail</i> »).

32	Дах двосхилий, усіченими фронтонам, покритий <i>дранкою</i> .	The rooftop is two-sloped with a reduced gable and is covered with <i>shingles</i> .
33	<i>Корчма</i> з села <u>Верхній Бистрий</u> , <u>Міжгірський район</u>	<i>The tavern</i> from the village of <u>Upper Bustriy</u> , <u>Mizhhirya District</u>
34	Крім сільських садиб і хат тут показані і водяний млин, і <i>три-стінна каплиця</i> , і збудована зі смереки школа, і <i>корчма</i> зі спальнею.	Apart from the village homesteads, it has a water mill, a <i>three-sided chapel</i> , and a school made of the smereka fir-tree and a <i>tavern</i> with a bedroom
35	А з села <u>Пилипець</u> сюди привезли <i>валило</i> (інструмент для валиння вовняних килимів).	And a wallow system (the so-called « <i>valylo</i> ») was brought here from the village of <u>Pylypets</u> . It was used for wallowing velvet carpets.
36	<i>Корчма</i> із с. <u>Верхній Бистрий</u> <u>Міжгірського району</u> , 1860-і рр. перевезена в музей у 1975 р.	The <i>tavern</i> from the village <u>Upper Bystriy</u> of <u>Mizhhirya District</u> , dated of 1860-s and brought to the museum in 1975.
37	Прямокутна зрубна будівля зі <i>смерекових кругляків</i> на невисокому кам'яному фундаменті, дах чотирисхилий, покритий дранкою.	A rectangular log building made of <i>the smereka fir-tree round timbers</i> , standing on a low-level stone basement, featuring a four-slope roof covered with shingles.
38	Внутрішнє планування: <i>корчма</i> з шинком, кухня, спальня, комора, <i>сіни</i> , <i>янкір</i> (приміщення для ночівлі).	The interior consists of the <i>tavern</i> with a saloon; a kitchen, a bedroom, a cellar, a « <i>seni</i> » <i>mudroom</i> and a « <i>yankir</i> » (lodgement room).

39	Хата із села <u>Бедевля</u> , <u>Тячівський</u> район.	The hut from the village of <u>Bedevlia</u> , <u>Tiachiv</u> district.
40	Із сіл <u>Дубове</u> та <u>Бедевлі</u> <u>Тячівського</u> району – кузня і садиба.	The villages of <u>Dubove</u> and <u>Bedevlia</u> contributed a smithy and a homestead.
41	Міцна – збудована із <i>дубових брусів</i> .	And a sturdy one it is indeed, made of <i>oak beams</i> .
42	<i>Румунська</i> хата із с. <u>Бедевля</u> <u>Тячівського</u> району, 1888 р. – три-камерна, <i>зрубна</i> , на кам'яному фундаменті з напівзакритою галереєю вздовж фасаду, дах чотирисхилий покритий <i>дранкою</i> .	A <i>Romanian</i> hut from the village of <u>Bedevlia</u> , <u>Tiachiv</u> district, dated 1888. It has a three-chamber design, a <i>log construction</i> , built on a stone basement, featuring a semi-closed gallery along the façade and a four-slope roof covered with <i>shingles</i> .
43	Поруч знаходиться – <i>Оборіг</i> із с. <u>Бедевля</u> <u>Тячівського</u> району.	Close nearby there is an « <i>oborig</i> » shed from the village of <u>Bedevlia</u> , <u>Tiachiv</u> district.
44	<i>Оборіг</i> – споруда для зберігання сіна, соломи, збіжжя.	This is a facility for storing hay, straw, grain supplies.
45	Румунська хата із села <u>Середнє</u> <u>Водяне</u> .	A <i>Romanian</i> hut from the village of <u>Serednie Vodiane</u> .
46	Із <u>Рахівського</u> району у музеї представлені <i>дзвінниця</i> , хата і <i>садиба-граджа</i> .	Exhibits from <u>Rakhiv</u> district in the museum include a <i>bell tower</i> , a hut and a <i>grazhda-type homestead</i> .
47	Дзвіниця з села <u>Вільховатий</u> є унікальною пам'яткою.	The belltower from the village of <u>Vilkhovatiy</u> is a unique heritage asset.

48	Це – остання в світі діюча шестигранна <i>гуцульська дзвіниця</i> .	It is the world's last acting hexagon-shaped <i>Hutsul belltower</i> .
49	Збудована вона зі <i>смереки</i> .	It is built of <i>smereka fir-tree timber</i> .
50	В дерев'яних ж оселях, розміщених поруч, показано багато старовинних речей, зокрема <i>вишиванок</i> , весільного вбрання та музичних інструментів.	And there are lots of exhibits in the wooden buildings located around – antiques, in particular <i>vyshyvankis</i> (Ukrainian traditional embroidered shirts), wedding garments and musical instruments.
51	<i>Румунська хата</i> із с. <u>Середнє Водяне</u> <u>Рахівського району</u> , поч. ХХ ст. – трикамерна з напівзакритою галереєю, <i>зрубна техніка</i> , чотири схилий дах кроквяної конструкції, оздоблені вікна та двері.	A <i>Romanian</i> hut from the village of <u>Serednie Vodiane</u> in <u>Rakhiv</u> district, early 20-th century. It has the 3-chamber design, a semi-closed gallery, a <i>log construction</i> , decorated windows and doors and a four-slope roof of rafter design.
52	Угорська хата смт. <u>Вишково</u> . <u>Хустський район</u>	The Hungarian hut from the township of <u>Vyshkovo</u> in <u>Khust</u> district
53	<i>Ступа-сукновальня</i> з с. <u>Монастирець</u> <u>Хустського району</u>	The <i>fullery mortar</i> from the village of <u>Monastyrets</u> of <u>Khust</u> district
54	<i>Ступа-сукновальня</i> з с. <u>Монастирець</u> (споруда, в якій збивали шерсть у спеціальній ступі) та – <i>Валило</i> із с. <u>Пилипець</u> <u>Міжгірського району</u>	The <i>fullery mortar</i> from the village of <u>Monastyrets</u> (the facility where wool used to be piled up) and a batting machine, <i>valylo</i> – from the village of <u>Pylypets</u> in <u>Mizhhirya</u> District

55	До цього часу на <i>Закарпатті</i> , в інших місцевостях <i>Карпатського</i> регіону та на <i>Україні</i> був поширений спосіб збивання <i>домашнього сукна ногами</i> - його витоптували в коритах.	Before that, in <i>Transcarpathia</i> , in other districts of <i>Carpathian</i> region and in <i>Ukraine</i> the most common way of <i>batting handmade cloth</i> was by treading with feet in washtubs.
56	У 1974 р. в експозиції музею було відтворено <i>ступу-сукновальню</i> за зразком, виявленим у с. <u>Монастирець Хустського району</u> .	In 1974, the museum exhibition got an exemplar of a <i>fullery mortar</i> made by copying the one found in the village of <u>Monastyrets</u> in <u>Khust District</u> .
57	Принцип дії <i>ступу-сукновальні</i> і технологія виготовлення повстини така: вода, спадуючи з жолоба, крутила колесо (подібне до млинового, але менше за розмірами), з'єднане з валом, на осі якого знаходилися «спиці» котрі почергово піднімали молоти (« <i>товкачі</i> »), які били сукно, складене у сувій (« <i>фовт</i> »).	The operational concept for the <i>fullery</i> and the production practice for making felt was the following. Water falling from the channel rotated the wheel (similar to a mill but smaller in size), coupled with an axle that had spokes on its axis. Those lifted hammers (the so-called « <i>tovkach</i> », i.e. pushers) in turn, hitting the felt laid in rolls (called «the <i>fov</i> t»).
58	Перед тим як нести в ступу полотно для збивання (« <i>постав</i> ») треба було його до цього приготувати.	Before taking the raw felt (the so-called « <i>postav</i> ») to be battled to the fullery, it had to be prepared.

59	Вдома витканий <i>постав</i> розгортали по довжині, згинали навпіл і одну половину клали зверху на іншу.	The home-woven « <i>postav</i> » was spread lengthwise, and then folded in two and one half was put onto the other.
60	Таку двійчасту смужку по обох краях зшивали по довжині і ширині простим швом (« <i>прошивом</i> ») і згортали для того, щоб зручніше було нести у ступу.	Such double stripes on both sides were sewn in length and by width, using a common stitch (the so-called « <i>proshyv</i> », i.e. sewing together) and folded, making it more comfortable to bring to the fullery.
61	У ступі полотно розгортали і складали гармошкою (« <i>у фавди</i> ») у корито (« <i>валів</i> »), де його збивали молоти (« <i>клепачі</i> »).	There it was unfolded and wrapped in a pleated way (into « <i>favds</i> ») and put into the trough (the « <i>valiv</i> »), consequently to be batted by hammers (the « <i>klepach</i> »).
62	Клепачі своїми зубками затягували під себе по одній « <i>фавді</i> », перевертали полотно з боку на бік, а вже збите - відсували.	The hammers steamrolled the wrapped felt (« <i>favds</i> ») with their teeth, one by one, and then rolled them over from side to side, while those already batted were moved aside.
63	У музеї представлене <i>валило</i> із с. <u>Пилипець Міжгірського району</u> , яке використовували для валяння вовняних килимів (« <i>ліжників</i> »).	The museum exhibits the « <i>valylo</i> » from the village of <u>Pylypets</u> , of <u>Mizhhirya District</u> , that was used for fulling the woolen rugs, bedspreads (the so-called « <i>lizhnyky</i> »).

64	Процес валяння був завершальним етапом у виготовленні <i>ліжників</i> .	The fulling process was the final stage in manufacturing the « <i>lzhnykys</i> ».
65	Старі люди ще й тепер пригадують, що давно прали попелом з бука (« <i>спузов</i> »).	Elderly people can still remember that of old they did the laundry using ashes of beech tree (the so-called « <i>spuzov</i> »).
66	По закінченні осінніх польових робіт вовну чесали (« <i>чіхрали</i> ») дерев'яними щітками із залізними гачкуватими зубцями, пряли.	After finishing the autumn agricultural labor, the wool got combed (the process was called « <i>chikhrannia</i> ») with wooden brushes that had iron hooky teeth. Then the wool was processed with spinning wheels.
67	Наступним етапом було ткання на ткацькому верстаті (« <i>кроснах</i> »).	The next step was weaving with a weaving loom (the so-called « <i>krossny</i> »).
68	Зіткані ліжники перекладали у валило. <i>Валило</i> - це конусоподібна посудина з товстих дубових дошок (« <i>клепок</i> »), яка розширюється знизу доверху.	The woven bedspreads were put to the « <i>valylo</i> ». The latter looks like as cone-shaped container made of thick oak boards (the so-called « <i>klepki</i> »), that got broader from the bottom upwards.
69	У погожі літні дні у <i>валило</i> клали <i>ліжник</i> і <i>гуню</i> та з високого лотка пускали воду.	IN nice summer days the « <i>lzhnyk</i> » (bedspreads) and « <i>gunia</i> » (Hutsul traditional waistcoats) pieces were put to the « <i>valylo</i> » and then water was passed from the higher ducts.

70	Водяний млин з с. <u>Колочава Міжгірського району</u> к. 19 – п. 20 ст. – має спільні риси з житловим будівництвом того часу, зруб з дерев’яних брусів, чотирисхилий дах покритий дранкою, два приміщення – для механізмів млина та для тимчасового мешкання млинаря.	The watermill from the village of <u>Kolochava, Mizhhirya district</u> , dated late 19th – early 20th century has features in common with residential constructions of that time: a log construction of wooden timbers, a four-slope roof covered with shingles, two rooms – one for the mill mechanisms and the other serving as the miller’s temporary living place.
71	Перші документальні згадки про водяні млини на <i>Закарпатті</i> датуються кінцем XIII - початком XIV століття.	First documentary references about water mills in <i>Transcarpathia</i> date back to later 13 – early 14th centuries.
72	Перевезений млин із селища <u>Колочава Міжгірського району</u> в 1967 році.	The mill was brought from the township of <u>Kolochava, Mizhhirya district</u> , back in 1967.
73	Зерно, занесене в робоче приміщення, по спеціальній драбині підіймали вверх, складали в ряд, утворюючи так звану « <i>мішкову чергу</i> ».	The grain brought into the operating room was lifted up a special ladder and stocked into in rows, making up the so-called « <i>queue of sacks</i> ».
74	Спеціальним каналом (« <i>розтокою</i> », « <i>млиновицею</i> ») воду з річки, потоку підводили до млина.	With the help of a special channel (the so-called « <i>roztoka</i> » or « <i>mlynovytsia</i> ») the water was supplied from the river or the stream to the mill.

75	Вона спрямовувалась у дерев'яні жолоби (« <i>лотоки</i> »), а з них подавалась на водяне колесо, сполучене з масивним дерев'яним валом.	Then it was forwarded to wooden gutters (the so-called « <i>lotokys</i> ») and from those – to the waterwheel joined to a huge wooden axle.
76	Колесо, обертаючись під дією води, приводило в рух вал, який у свою чергу, був з'єднаний з так званим « <i>палешним</i> » колесом.	As the wheel turned, driven by the water force, it actuated a spindle, which, in its turn, was coupled with the so-called « <i>pole</i> » wheel (« <i>paleshne</i> » wheel).
77	Це колесо збивали з чотирьох дерев'яних багрів, скріплених цівками - <i>палями</i> .	It was assembled of four wooden poles (« <i>palias</i> »), bound with adaptors (the so-called « <i>palias</i> »).
78	У колесі просвердлювали дірки, в які кріпили чопики (« <i>пальки</i> »).	Holes were drilled in the wheel and in them «chopykys» or « <i>palykys</i> » were fixed.
79	Палешне колесо рухало вертикально закріплену колоду (« <i>веретено</i> »), а воно - залізний вал, який обертав верхнє жорно (« <i>бігун</i> »).	The pole wheel drove a log fixed vertically (« <i>the spindle</i> »), and this one, in its turn, drove a metal axle that turned the upper millstone (« <i>the runner</i> »).
80	Нижнє жорно (« <i>лежак</i> ») залишалося нерухомим.	The lower millstone (« <i>the bottom millstone</i> ») remained unmoving.
81	Жорна знаходилися у викладеному з дерев'яних брусочків кожусі (« <i>тулубі</i> »).	The millstones were placed in a sleeve, laid with wooden fillets (« <i>the body</i> »).

82	Над жорнами встановлювався дощатий барабан (« <i>киш</i> »), у який засипали зерно.	Above the millstones a drum made of boards was installed (« <i>the kish</i> », i.e. the corncrib), where grain was poured.
83	До нього прилаштовували дерев'яну паличку (« <i>погонич</i> »), нижній кінець якої торкався площини бігуна.	Attached to the bucket was a wooden stick (« <i>the driver</i> »), the lower end of which touched the runner's surface.
84	Традиційним також було так зване « <i>запичне</i> » віконце, яке рухалося по дерев'яних жолобах.	Another traditional part was the so-called small window « <i>behind the oven</i> » that moved along the wooden gutters.
85	<i>Гуцульська садиба-гражда</i> із села <u>Стебний</u> <u>Рахівського</u> району.	The <i>Hutsul Homestead</i> from the village of <u>Stebniy</u> <u>Rakhiv</u> District
86	<i>Садиба-гражда</i> являє собою замкнутий двір, що нагадує невелику фортецю в горах.	The « <i>grazhda</i> » type homestead has an appearance of an enclosed yard, resembling a small fortress up in the mountains.
87	<i>Бойківська</i> хата з села <u>Рекіти</u> <u>Міжгірського</u> району.	A <i>Boykis'</i> hut from the village of <u>Rekity</u> , <u>Mizhhirya</u> District
88	Є <i>комора</i> з окремим входом з вулиці, де <i>бойки</i> зберігали одяг, а сама будівля має подовжену форму з солом'яною стріхою.	There is a <i>backroom</i> featuring a private street entrance - the <i>Boikis (Transcarpathian national minority)</i> used it for storing clothes. The building itself is of an oblong shape and the roof is covered with straw.

89	<i>Гуцульська</i> хата із селища <u>Ясіня</u> (присілок <u>Кевелів</u>) <u>Рахівського</u> району, сер. 18 ст. (частково перебудована у 1927р.) – трикамерна, зруб з колотих надвоє <i>ясених колод (протес)</i> , долівка глинобитна, дах чотирисхилий, покритий дошками-дранками.	The Hutsul hut from the village of <u>Yasinia</u> (<u>Keveliv</u> hamlet) of <u>Rakhiv</u> district, dated mid 18th century (partly rebuilt in 1927). It features a 3-room design, a log-house made of chopped in two ash-tree troughs (rough-hewn) . The floor has a puddle core layer, the roof has four slopes and is covered with shingle boards.
90	Хата з села <u>Гусний</u> <u>Великобerezнянського</u> району	The hut from the village of <u>Husniy</u> in <u>Velikiy Berezniy</u> district
91	Будівля споруджена зі <i>смерекових плениць</i> . Її довжина 19 метрів.	The hut is built of smereka fir-tree semi-timbers (so-called « <i>plenytsi</i> ») and has a length of 19 m.
92	Така садиба дістала назву « <i>довга хижа</i> ».	This type of homestead got the name of a « <i>dovha hyzha</i> », i.e. a long hut.
93	<i>Церква Архангела Михайла</i> з села <u>Шелестово</u>	St. Michael's church from the village of <u>Shelestovo</u>
94	<i>Закарпаття</i> відоме своїми унікальними <i>дерев'яними храмами</i> .	Transcarpathia is known not only for its unique wooden churches.
95	Одним із найцінніших експонатів музею – <i>церква Святого Михайла</i> в селі <u>Ужок</u> – навіть занесена в список спадщини ЮНЕСКО.	One of the most precious exhibits in the museum – St. Michael's church in the village of <u>Uzhok</u> – is even registered in UNESCO heritage list.

96	Приклад такої дерев'яної <i>архітектури</i> знаходиться і в музеї-скансені – <i>це церква Архангела Михайла</i> , побудована в селі <u>Ше-лестова</u> на <u>Мукачівщині</u> в 1777 році.	An exemplar of such wooden <i>architecture</i> is located in the skansen, too. It is Archangel Michael's Church , built in the village of <u>Shelestovo</u> in the vicinity of <u>Mukachevo</u> back in 1777.
97	Це єдиний класичний <i>лемківський храм</i> , що залишився на Закарпатті , в цілому ж в <i>Україні</i> їх всього два.	It is the only classical <i>Lemkys' church</i> left in Transcarpathia , while in <i>Ukraine</i> on the whole there are only two of them.
98	У 20-х роках її перевезли в <u>Мукачево</u> , а звідти в 1974-му – в Музей народної архітектури і побуту в <u>Ужгороді</u> .	In 1920s it was brought to <u>Mukachevo</u> , and in 1974 – to the Skansen in <u>Uzhhorod</u> .
99	Хата із села <u>Тибави Свалівського району</u> датується кінцем XVIII століття.	A hut from the village of <u>Tybava</u> , <u>Svaliava</u> district, is dated late 18th century.
100	Є свідчення, що саме в цьому будинку в 1802 р. народився відомий історик, філолог та <i>етнограф</i> , дослідник історії <i>Болгарії</i> Ю. І. Венелін (Гуца) .	There is evidence of the fact that back in 1802, Yu.I. Venelin (Hutsa) was born exactly in this building, once a well-known historian, philologist and <i>ethnographer</i> , a researcher of <i>Bulgaria's</i> history.
101	Хата із с. <u>Гуклиний Воловецького району</u>	The hut from the village of <u>Hukliviy</u> , <u>Volovets</u> district

102	Ви бачили колись <i>хату</i> зі <i>зруба</i> , де кінці дерев`яних кругляків, в`язаних на кутах у замок (« <i>ча-шу</i> »), виступають кінцями аж за стіни?	Have you ever seen a hut, a <i>log-house</i> that features butt-ends tied in a halving joint (« <i>bowl</i> ») and overhanging beyond the walls?
103	Виявляється, це надзвичайно давній спосіб будівництва, який використовували ще <i>східні слов`яни</i> .	It appears that the design is a very old building pattern used yet by the <i>Eastern Slavs</i> .
104	Хата із с. <u>Гукливий Воловецького району</u> , сер. 19 ст. – тридільна з відкритою галереєю вздовж фасадної стіни, зруб з дерев`яних кругляків, дах чотирисхилий, покритий соломою.	The hut from the village of <u>Huklivi</u> y of <u>Volovets</u> district, mid 19th century, three-room design, with an open gallery along the façade wall, a log house of round wooden timbers, a four-slope roof covered with straw.

Додаток Л

**Приклади лексичних одиниць з етноспецифічним компонентом
значення за параметром сакральність**

	Текст оригіналу	Текст перекладу
	Контент англійською мовою: https://izi.travel/ru/fb78-museum-of-folk-architecture-and-life/en Контент українською мовою: https://izi.travel/ru/fb78-zakarpatskiy-muзей-narodnoyi-arhitekturi-i-pobutu-v-uzhgorodi/uk	
1	Одним із найцінніших експонатів музею – <i>церква Святого Михайла</i> в селі Ужок – навіть занесена в список спадщини ЮНЕСКО.	One of the most precious exhibits in the museum – <i>St. Michael's church</i> in the village of <u>Uzhok</u> – is even registered in UNESCO heritage list.
2	Приклад такої дерев'яної архітектури знаходиться і в музеї-скансені – <i>це церква Архангела Михайла</i> , побудована в селі Шелестова на Мукачівщині в 1777 році.	An exemplar of such wooden architecture is located in the skansen, too. It is <i>Archangel Michael's Church</i> , built in the village of Shelestovo in the vicinity of Mukachevo back in 1777.
3	Тоді вироби із глини фарбували переважно <i>у чорний, рідше у червоний та зелений кольори</i> .	At that time crockery was painted mostly <i>black, sometimes red and green</i> .
4	А от візерунки робили за допомогою <i>коров'ячого рога</i> .	While patterns were made with the help of <i>a cow's horn</i> .
5	На високому кам'яному фундаменті, дах чотирьохскатний, покрит гонтом, дерев'яні двері прикрашені різьбленими <i>трояндоч-</i>	Built on a high stony basement, with a four-slope roof, covered with wood shingles. The wooden door is decorated with small carved

	<i>ками – символами сонця.</i>	<i>roses that symbolize the sun.</i>
6	Хата із с. Довге Іршавського району, 2 пол. 19 ст. – трикамерна з напівзакритою галереєю, стіни з кругляків обмазані глиною і пофарбовані в блакитний колір, дах чотирисхилий, покритий гонтом , долівка глинобитна.	The hut from the village of Dovhe, Irshavskiy district, dated of the latter half of the nineteenth century has a three-chamber design and features a semi-closed gallery. Its walls, made of round timber logs , are clayed and painted blue. The roof has four slants and covered with shingles , while the floor has a puddle clay layer.
7	Хата із с. Ракошино Мукачівського району, 1869 р. – трикамерна на невисокому кам'яному фундаменті з напіввідкритою галереєю вздовж фасаду, стіни дерев'яні, обмазані з обох сторін глиною, долівка глинобитна, дах з усіченими фронтонами, критий смерековим гонтом (шинглами) .	A hut from the village of Rakoshyno, Mukachevo district, dated 1869. It has a 3-chamber design, standing on a low stone basement, with a semi-open gallery along the façade and wooden walls clayed from both sides and a floor with a puddle clay layer. The rooftop features reduced gables and is covered with shingles of smereka fir-tree .
8	Хата із с. Довге Іршавського району, 2 пол. 19 ст. – трикамерна з напівзакритою галереєю, стіни з кругляків обмазані глиною і пофарбовані в блакитний колір, дах чотирисхилий, покритий гонтом , долівка глинобитна.	The hut from the village of Dovhe, Irshavskiy district, dated of the latter half of the nineteenth century has a three-chamber design and features a semi-closed gallery. Its walls, made of round timber logs , are clayed and painted blue. The

		roof has four slants and covered with <i>shingles</i> , while the floor has a puddle clay layer.
9	Крім сільських садиб і хат тут показані і водяний млин, і <i>три-стінна каплиця</i> , і збудована <i>зі смереки</i> школа, і <i>корчма</i> зі спальнею.	Apart from the village homesteads, it has a water mill, <i>a three-sided chapel</i> , and a school made of the <i>smereka fir-tree</i> and a <i>tavern</i> with a bedroom.
10	Прямокутна зрубна будівля зі <i>смерекових кругляків</i> на невисокому кам'яному фундаменті, дах чотирисхилий, покритий дранкою.	A rectangular log building made of <i>the smereka fir-tree round timbers</i> , standing on a low-level stone basement, featuring a four-slope roof covered with shingles.
11	Школа із с. Синевирська Поляна Міжгірського району, 1883 (майстер Галай Юрко) – тридільна з відкритою галереєю вздовж фасаду, <i>зруб зі смереки</i> , дах чотирисхилий, критий <i>дранкою</i> , долівки глинобитні та із товстих дощок.	The school building from the village of Synevierska Poliana of Mizhhirya District, dated 1883, built by the craftsman Halay Yurko. It features a three-partition design and an open gallery along the façade, while the <i>log-house</i> is made <i>of the smereka fir-tree</i> and the roof has four slopes, covered with <i>shingles</i> . The floors are of puddle clay.
12	Кузня, що експонується в музеї, побудована із <i>смерекових плах</i> , які з'єднані по кутам в замок («у лапу»).	The onw exhibited in the museum, is built of « <i>smereka</i> » <i>fir-tree half beams</i> , joined scarfwise at the corners («dovetail»).
13	<i>Румунська хата</i> із с. Бедевля Тя-	A <i>Romanian</i> hut from the village of

	чівського району, 1888 р. – три-камерна, зрубна , на кам'яному фундаменті з напівзакритою галереєю вздовж фасаду, дах чотирисхилий покритий дранкою .	Bedevlia, Tiachiv district, dated 1888. It has a three-chamber design, a log construction , built on a stone basement, featuring a semi-closed gallery along the façade and a four-slope roof covered with shingles .
14	Збудована вона зі смереки .	It is built of smereka fir-tree timber .
15	Міцна – збудована із дубових брусів .	And a sturdy one it is indeed, made of oak beams .
16	Зіткані ліжники перекладали у валило. Валило - це конусоподібна посудина з товстих дубових дошок («клепок»), яка розширюється знизу доверху.	The woven bedspreads were put to the «valylo». The latter looks like as cone-shaped container made of thick oak boards (the so-called «klepki»), that got broader from the bottom upwards.
17	Старі люди ще й тепер пригадують, що давно прали нопелом з бука («спузов»).	Elderly people can still remember that of old they did the laundry using ashes of beech tree (the so-called «spuzov»).
18	Роздивіться її – окрім хати в садибі є невеликий дерев'яний хлівець, дуже цікава криниця-журавель .	Study it carefully: apart from the hut, the homestead has a small wooden barn, a most interesting swipe waterwell .
19	Корчма з села Верхній Бистрий, Міжгірський район	The tavern from the village of Upper Bustriy, Mizhhirya District
20	Корчма із с. Верхній Бистрий Міжгірського району, 1860-і рр.	The tavern from the village Upper Bystriy of Mizhhirya District, dated

	перевезена в музей у 1975 р.	of 1860-s and brought to the museum in 1975.
21	Внутрішнє планування: <i>корчма</i> з шинком, кухня, спальня, комора, <i>сіни, янкір</i> (приміщення для ночівлі).	The interior consists of the <i>tavern</i> with a saloon; a kitchen, a bedroom, a cellar, a « <i>seni</i> » <i>mudroom</i> and a « <i>yankir</i> » (lodgement room).
22	Це єдиний класичний <i>лемківський храм</i> , що залишився на Закарпатті, в цілому ж в Україні їх всього два.	It is the only classical <i>Lemkys' church</i> left in Transcarpathia, while in Ukraine on the whole there are only two of them.
23	<i>Закарпаття</i> відоме своїми унікальними <i>дерев'яними храмами</i> .	<i>Transcarpathia</i> is known not only for its unique wooden churches.
24	Згодом з'явилися ручні жорна, що у значній мірі полегшувало цей процес, хоча при великій кількості зерна перетирання його вручну було <i>пекельною мукою</i> .	Eventually manual mill stones appeared, which made the process easier, although grinding a great amount of grain manually was truly <i>a devil of a job</i> .

Додаток М

Глосарій

Ойконіми:

Бедевля	—	Bedevlia
Великобerezнянський	—	Velikiy Berezniy
Верхній Бистрий	—	Upper Bustriy
Вільховатий	—	Vilkhovatiy
Вишково	—	Vyshkovo
Воловецький	—	Volovets
Гукливий	—	Hukliviyy
Гусний	—	Husniy
Довгого (Довге)	—	Dovhe
Дубове	—	Dubove
Іршавський	—	Irshavskiy
Кевелів	—	Keveliv
Колочава	—	Kolochava
Міжгірський	—	Mizhhirya
Монастирець	—	Monastyrets
Мукачівський (Мукачево)	—	Mukachevo
Оріховиця	—	Orikhovytsia
Ракошино	—	Rakoshyno
Рахівський	—	Rakhiv
Рекіти	—	Rekity
Руське	—	Rusyke
Пилипець	—	Pylypets
Свалявський	—	Svaliava
Середнє Водяне	—	Serednie Vodiane
Синевирська Поляна	—	Synevierska Poliana
Стеблівка	—	Steblivka

Стебний	—	Stebniy
Тибави	—	Tybava
Тячівський	—	Tiachiv
Ужгород	—	Uzhhorod
Ужок	—	Uzhok
Хустський	—	Khust
Шелестово	—	Shelestovo
Ясіня	—	Yasinia

Інтернаціоналізми:

автор	—	autor
принцип	—	principle
процес	—	process
роль	—	role
символ	—	symbol
система	—	system
скансен	—	skansen
спеціалізація	—	specialization
традиція	—	tradition
форма	—	form

Часткові інтернаціоналізми:

архітектурний	—	architectural
етнограф	—	ethnographer
історик	—	historian
конструкція / будова	—	construction
ліміт / межа	—	limit
операція / робота	—	operation

спеціальний / особливий	—	special
технічний / спеціальний	—	technical
філолог	—	philologist

Лексеми з етнокомпонентом:

Баба Яга	—	Baba Yaga
багатий селянин	—	wealthy peasant
валило	—	valylo
валяння	—	fulling / wallowing
візерунки	—	patterns
видовбаної з середини колоди сосни	—	fir-tree log hollowed out
вироби із глини	—	crockery
високі дахи	—	high rooftops
високі ніжки	—	high posts
вишиванки	—	vyshyvankis
вовняни килими	—	velvet carpets / woolen rugs
бойки	—	Boikis (Transcarpathian national minority)
вулик	—	honeycomb
глинобитна галерейка	—	wattle-and-daub gallery
голуб'ятник	—	pigeon keeper
гонт	—	wood shingles
грубі дерев'яні плахи	—	rough wooden half-timbe
гуня	—	«gunia»/ Hutsul traditional waistcoats
довбня	—	ram (the so-called «dovbnia»)
долівка глиняна	—	floor puddled clay
дубові бруси	—	oak beams
дубового лускатого лемеші	—	the so called oaken scaled «lemeshi»
дуплянки	—	wild hives

жуп	—	zhupas
закарпатський	—	Transcarpathian
зруб / колода	—	log
зруб з дерев'яних кругляків	—	a log house of round wooden timbers
зруби храму	—	log shells
зрубна техніка	—	log construction
кіш	—	corncrib
комора	—	cellar / backroom
коров'ячий ріг	—	cow's horn
корчма	—	tavern
криниця-журавель	—	swipe waterwell
курник	—	hennery
ліжники	—	lizhnyky / bedspreads
лозоплетіння	—	willow weaving
лотоки (дерев'яни жолоби)	—	wooden gutters («lotokys»)
оборіг	—	«oborig» shed
палешне колесо	—	pole wheel («paleshne» wheel)
підковування	—	shoeing
підхижа	—	pidkhyzha» (i.e. under-hut)
полотно для збивання («постав»)	—	the raw felt (the so-called «postav»)
попел з бука («спузов»)	—	ashes of beech tree («spuzov»)
простим швом («прошивом»)	—	using a common stitch («proshyv»)
пчольники	—	beehouses
садиба	—	homestead
садиба-граджа	—	grazhda-type homestead
сільська садиба	—	village homestead
сіни	—	seni / mudroom
смерековим гонтом (шинглами)	—	shingles of smereka fir-tree
смерекова ялина	—	smereka fir-tree
(зі) смереки	—	of smereka fir-tree timber

зі смерекових кругляків	–	of the smereka fir-tree round timbers
смерекові плахи	–	«smereka» fir-tree half beams
(зі) смерекових плениць	–	of smereka fir-tree semi-timbers
традиції пасіки	–	beekeeping
угорський народний одяг	–	hungarian traditional folk clothes
хата / будівля	–	hut
хлівець / хлів	–	barn
«чіхрання»	–	«chikhrannia» (the wool got combed)
шинок	–	saloon
янкір (приміщення для ночівлі)	–	yankir» (lodgement room)

Додаток Н

Словник термінів

АГЕНТИВНІСТЬ – (від англ. *agency*) здатність людей діяти незалежно та робити власний вільний вибір.

АДАПТАЦІЯ – це тип перекладу з домінантною прагматичною настановою та орієнтацією на стереотипи очікування носіїв мови-реципієнта й культури-реципієнта.

АДАПТИВНИЙ ПЕРЕКЛАД – це тип перекладу з домінантною прагматичною настановою на мовні та культурні стереотипи реципієнта.

АКСІОЛОГІЯ – (від грец. *αξια* – цінність) наука про цінності, учення про природу духовних, моральних, естетичних та інших цінностей, їх зв'язок між собою, із соціальними, культурними чинниками та особистістю людини; розділ філософії.

АНТРОПОЦЕНТРИЗМ – (грец. *ανθρωπος* – людина і лат. *centrum* – центр) різновид телеології, філософське вчення, за яким людина є центром Всесвіту і метою всіх подій, які в ньому відбуваються, що вона створена Богом «за своїм образом і подобою».

АУДІООПИС – трансформація основної візуальної інформації певного аудіовізуального контенту у вербальний коментар між аудіосубтитрами діалогів продукту

АУДІОСУБТИТРИ – субтитри адаптовані акустичною версією.

ДИФЕРАНЦІЯ – (від італ. *difftrance*) це одночасно і встановлення відмінності, і відстрочка, відкладання.

ДИХОТОМІЯ – (від англ. *dichotomy*) це будь-яке розщеплення цілого на дві частини, що не перекриваються, а це означає, що це процедура, в якій цілі ділять на дві частини.

ДОМЕСТИКАЦІЯ – (від англ. *domestication*) передбачає надання першотвору національного мовно-культурного забарвлення в перекладі, заміну

елементів першотвору культурними цінностями, маркерами мови перекладу, що сприяє наближенню твору до потреб національного читача.

ЕКЗОТІЗМ – (від грец. *exōtikos* – чужий, іноземний) слово, запозичене до якоїсь мови з інших мов на позначення реалій життя іншого народу чи країни: назви житла, страв, напоїв, явищ культури тощо.

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМ – слово, що виникло спочатку однією мовою і потім з нього запозичене в більшість інших мов світу для позначення цього поняття.

ІНТЕРФЕРЕНЦІЯ – взаємодія мовних систем при двомовності, яка виникає під час мовних контактів, індивідуального засвоєння нерідної мови; є відхиленням від норми й системи іншої мови під впливом рідної. Її виявляється у мовленні людини, яка володіє двома мовами, як іншомовний вплив, який може бути стабільним (як характеристика мовлення колективу) і мимовільним (як індивід. особливість).

МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ – примноження окремих, прихованих ідентичностей.

НОМІНАЦІЯ – це складова пізнання об'єктивної дійсності, когніції, тому вона реалізується за участю різних елементів гносеологічної ситуації

ОДНОМОВНІСТЬ (національна мова) – мова, що є офіційно визнана в різних інститутах національної держави.

ПЕРЕКЛАДАЦЬКЕ ПОЛЕ – соціокультурний простір на перетині відповідних літературних полісистем.

ПРЕСУПОЗІЦІЯ – (від лат. *praе* попереду і лат. *suppositio* підставляю) засадниче поняття сучасної логіки і мовознавства, яке означає базове ствердження, на основі якої будуються усі подальші твердження, висловлювання, судження, умовиводи тощо.

РЕАЛІЯ – (від лат. *realia* – справжні речі) слів / словосполучень, що називають об'єкти, характерні для культури одного народу й чужі іншому.

РЕПРОДУКТИВНИЙ ПЕРЕКЛАД – це тип перекладу, який зорієнтовано на відтворення лінгвокультурного коду аудиторії відправника.

РЕЦИПІЄНТ – (від лат. *recipiens* – «отримувач») – той, хто отримує, приймає.

СВІТОГЛЯД – форма самосвідомості людини і суспільства, система узагальнених поглядів щодо місця людини у світі та взаємовідносин з ним. Світогляд засновується на співвіднесенні дійсного та уявного, теорії та практики, досвіду, переконань та ідеалів.

СКАНСЕН – музей під відкритим небом.

СУБТИТРИ (або титри, написи) – текстова версія, що супроводжує аудіовізуальну продукцію і переважно має вигляд написів у нижній частині теле- чи кіноекрану.

ТЕОЦЕНТРИЗМ – (грец. *Θεός* – Бог + лат. *Centrum* – центр кола) філософська концепція, в основі якої лежить розуміння Бога як абсолютного, досконалого, найвищого буття, джерела всього життя та будь-якого блага.

ТОПОНІМІЯ (інакше топоніміка, топономастика) – галузь ономастики, розділу мовознавства, що вивчає місцеві назви (топоніми).

ФЕНСАБ – (англ. *fansub*, скорочення від англ. *Fan subtitled*, укр. аматорські субтитри, фансаб) відеоматеріал з субтитрами або ж самі субтитри рідною мовою, випущені незалежно від офіційних розповсюджувачів. Переклад та іншу технічну роботу виконують любителі (фани від (англ. *fan*)), звідки й назва. Фансаб розглядається його творцями як хобі чи, рідше, як благодійна діяльність і, відповідно, робиться безплатно

ФОРЕНІЗАЦІЯ – це стратегія збереження інформації тексту оригіналу, що передбачає навмисне порушення норм мови перекладу.

SALTMIL – (Speech And Language Technology for Minority Language) Мовленнєві та мовні технології для міноритарних мов.

Додаток П

**Тези доповіді на міжнародній науково-практичній конференції
«Філологічні науки в умовах сучасних трансформаційних процесів»**

**НАУКОВА ФІЛОЛОГІЧНА
ОРГАНІЗАЦІЯ «ЛОГОС»**

**Міжнародна
науково-практична конференція**

**«ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ В УМОВАХ
СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ»**

12–13 листопада 2021 р.

м. Львів

УДК 80:316.422«312»(063)
Ф54

Ф54 **Філологічні науки в умовах сучасних трансформаційних процесів:** Матеріали міжнародної науково-практичної конференції: м. Львів, 12–13 листопада 2021 р. – Львів : ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС», 2021. – 152 с.

Видається в авторській редакції. Редакційна колегія Наукової філологічної організації «ЛОГОС» не завжди поділяє погляди, думки, ідеї авторів та не несе відповідальності за зміст матеріалів, наданих авторами для публікації.

У виданні зібрані тези, подані на міжнародну науково-практичну конференцію «Філологічні науки в умовах сучасних трансформаційних процесів».

УДК 80:316.422«312»(063)

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. ЗАСОБИ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Zabotnova M. V. POLITICAL INTERNET MEMES AND THE WAY THEY CORRELATE WITH COVID-19	7
--	---

Король Л. О. КОНКУРС РУКОПИСІВ МАСОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ: ВІД СТРАТЕГІЇ ДО БРЕНДУ	9
---	---

НАПРЯМ 2. ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ,
ПОРІВНЯЛЬНЕ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Осовська В. В. «ЕФЕКТ АЙСБЕРГА» ЯК НОВАТОРСЬКИЙ ПРИЙОМ ЕРНЕСТА ГЕМПТВЕЯ	15
--	----

Томбулатова І. І. МЕЖІ ГРИ У ПОЕЗІЇ ЮРІЯ ІЗДРИКА “MANIFESTO”	17
--	----

НАПРЯМ 3. ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Ковальова А. І. ЖАНРОВО СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РОМАНІВ АНТИУТОПІЇ ХХІ СТОЛІТТЯ	20
--	----

Яремченко А. Р. АНТИВОЄННИЙ ПАФОС У РОМАНІ ЕРНЕСТА ГЕМПТВЕЯ «ПРОЩАВАЙ, ЗБРОС»	22
--	----

НАПРЯМ 4. ЗАГАЛЬНЕ, ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ,
ТИПОЛОГІЧНЕ МОВОЗНАВСТВО

Балаклеєць О. В. ЗАСОБИ ЕКСПРЕСІВІЗАЦІЇ НОВИННОГО ДИСКУРСУ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ САЙТІВ НОВИН)	24
---	----

НАПРЯМ 5. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ

Боньковська І. Л. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВЛАСНИХ НАЗВ	28
--	----

Vakhovska O. V., Isaenko O. M. ENGLISH-UKRAINIAN TRANSLATION IN THE FACE OF GLOBALIZATION: WHAT CULTURES DO WE ACTUALLY MEDIATE?	30
--	----

Винарська Л. І. ВІДТВОРЕННЯ КАЛАМБУРІВ ДРАМАТИЧНОГО ТВОРУ У ПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІАЛІ П'ЄС БЕРНАРДА ШОУ)	34
---	----

Демиденко О. П., Цзян М. Г. ДЕЯКІ МАРКЕРИ ІДІОСТИЛЮ ДЖОЗЕФА КОНРАДА (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ «НОСТРОМО: ПРИМОРСЬКЕ СКАЗАННЯ»).....	39
Зайцева А. І. РОЛЬ ЗОБРАЖЕННЯ У ПЕРЕКЛАДІ ТВОРІВ ВІЗУАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	42
Каширіна І. В., Жежера І. І. КАТЕГОРІЯ ПАСИВНОГО СТАНУ В АНОТАЦІЯХ АВТОРЕФЕРАТІВ: ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСЛЯЦІЇ.....	45
Каширіна І. В., Шапран Е. О. ЛОКАЛІЗАЦІЯ САЙТІВ ТУРИСТИЧНИХ КОМПАНІЙ ЯК ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ.....	47
Мельничук А. Ю. ТРУДНОЦІ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛЕКСИКИ.....	49
Петухов А. Ю. ОСОБЛИВОСТІ ПОВІСТІ «КОНЦЕРТ БАРОКО» АЛЕХО КАРПЕНТЬЄРА У ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧОМУ АСПЕКТІ...	51
Поліщук Н. О. ПЕРЕКЛАД ТЕРМІНІВ У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ	57
Рубан В. О. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ СКОРОЧЕНЬ В ІНТЕРНЕТ-ПРОСТОРІ.....	58
Ситюк В. В. ТРАНСПОРТ ЯК МАРКЕР СОЦІАЛЬНОГО СТАТУСУ ПЕРСОНАЖУ.....	61
Талалаєва І. К. СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ АНТРОПОНІМІВ ЯК ОНОМАСТИЧНИХ РЕАЛІЙ НА МАТЕРІАЛІ ТВОРУ ЕЛІЗАБЕТ ГІЛБЕРТ «ЇСТИ, МОЛИТИСЬ, КОХАТИ».....	64
Федченко А. І. ПРОБЛЕМА ДОСЯГНЕННЯ АДЕКВАТНОСТІ ТА ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТІВ	68
НАПРЯМ 6. УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА	
Голуб А. О. ДІАЛЕКТИЗМИ В ХУДОЖНІЙ МОВІ: ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ Ю. ВИННИЧУКА «ТАНІО СМЕРТЬ»).....	72

Дячук Т. М. НОВІТНІ МОВОЗНАВЧІ НАПРЯМИ ТА ЇХ НАЗВИ В АСПЕКТІ ВПОРЯДКУВАННЯ	74
Коржова І. Д. СПЕЦИФІКА РОБОТИ НАД ЗБАГАЧЕННЯМ ЛЕКСИКОНУ УЧНІВ 6 КЛАСУ	76
Мельник М. Р. СЕМАНТИЧНЕ НАВАНТАЖЕННЯ ХРОНОІМІВ У РОМАНІ «МАРУСЯ ЧУРАЙ» ЛІНИ КОСТЕНКО	79
Піддуба О. Л. НЕКОДИФІКОВАНА ЛЕКСИКА В РОМАНІ ЛІНИ КОСТЕНКО «ЗАПИСКИ УКРАЇНСЬКОГО САМАШЕДШОГО»	83
Самойлова Ю. С. ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНОГО СЛЕНГУ	86
НАПРЯМ 7. РОМАНСЬКІ, ГЕРМАНСЬКІ ТА ІНШІ МОВИ І ЛІТЕРАТУРА	
Анцут Ю. О. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ АКТИВІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ МОТИВАЦІЇ КУРСАНТІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ З БОКУ ВИКЛАДАЧА	90
Вольфовська О. О. ПРОСОДИЧНІ ЗАСОБИ У ВИРАЗНЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ПРОМОВИ (НА ПРИКЛАДІ ІНАВГУРАЦІЙНИХ ПРОМОВ ПРЕЗИДЕНТІВ ФРН)	92
Дмитренко О. П. ДИНАМІЧНІ ПРОЦЕСИ У СЛОВНИКОВОМУ СКЛАДІ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ	96
Костенко А. О. ВІДТВОРЕННЯ АНАГРАМ У ПЕРЕКЛАДІ (ЗА РОМАНОМ ДЕНА БРАУНА «КОД ДА ВІНЧ»)	100
Луцковська А. О. ВИКОРИСТАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ В АНГЛОМОВНОМУ РЕКЛАМНОМУ ДИСКУРСІ	102
Макарук Л. Л. ДИФЕРЕНЦІЙНІ ОЗНАКИ ГРАФІЧНИХ ЗАСОБІВ В АНГЛОМОВНИХ МЕДІА	105
Муштай К. В. СУТНІСТЬ ТА ПОНЯТІЙНІ ГРУПИ ЗБІРНИХ ІМЕННИКІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	108

Нікітюк Т. В. ІНВЕРСІЙНО-ДІЄПРИКМЕТНИКОВІ КОНСТРУКЦІЇ В СУЧАСНІЙ ТУРЕЦЬКІЙ МОВІ.....	111
Павленко А. В. ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЄСЛІВ МОВЛЕННЄВОГО АКТУ У СУЧАСНІЙ ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ НА ОСНОВІ РОМАНУ Г. МЮССО "КВАРТИРА В ПАРИЖІ".....	114
Підлужна І. А. СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ РЕКЛАМНИХ СЛОГАНІВ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ.....	117
Сергєєва Г. А. ВИКОРИСТАННЯ ІТ-ІНСТРУМЕНТІВ НА ОНЛАЙН-ЗАНЯТТІ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	119
Ситник І. В. КОРПУС ПІДРУЧНИКА «НОВИЙ ПРАКТИЧНИЙ КУРС КИТАЙСЬКОЇ МОВИ»: КВАНТИТАТИВНИЙ АНАЛІЗ.....	123
Сітченко С. С. МОДУЛЯЦІЇ ЯК ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ, ЩО ДОПОМАГАЮТЬ ЗБЕРЕЖЕННЮ ЕМОТИВНОЇ ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ КОНЦЕПТОСФЕРИ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ (НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ БРЕМА СТОКЕРА «ДРАКУЛА»).....	127
Торчій О. Yu. SPECIFICITY OF PHRASEOLOGICAL IDIOMS WITH ZOONYMS IN THE ENGLISH AND RUSSIAN LANGUAGES.....	130
Тяговська О. С. ПОЕТИЧНІСТЬ ФІЛОСОФСЬКОГО СВІТОГЛЯДУ ІНГЕБОРГ БАХМАН У ПОЕМІ «DIE GESTUNDETE ZEIT».....	134
Чорнобук К. В. ШЛЯХИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ НОРМ ЕТИКИ У ТЕКСТАХ ОНЛАЙН- ВИДАНЬ БРИТАНІЇ ТА США.....	139
Шамаль Д. О. АКТИВНІ ДІЄПРИКМЕТНИКИ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ.....	142
Швець І. Г. КОНЦЕПТ ВОЛЯ/ВОЇ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА СЕРБСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ (НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ ОПОВІДАНЬ ДАНИЛА КІША «ЕНЦИКЛОПЕДІЯ МЕРТВИХ» ТА ЇЇ ПЕРЕКЛАДУ).....	144
Шевчук О. В. РОЗПОДІЛ КОНЦЕПТІВ ЗА ПАРАМЕТРАМИ СУБ'ЄКТІВ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ У РОМАНІ «ЗЕЛЕНА МИЛЯ» СТВЕНА КІНГА.....	148

розгорнуту форму *той, що його конвертують* цілком можливо піддати компресії.

Також зазначимо, що в процесі трансляції пасивних форм при перекладі анотацій авторефератів дисертацій з української мови на англійську продуктивною виступає трансформація вербалізації, коли перекладач в синтаксичній структурі перекладеного речення збільшує кількість вербальних ознак або уводить додаткові дієслівні словоформи чи трансформує в дієслівні словоформи інші частини мови. Більш детальне вивчення особливостей функціонування категорії пасивного стану в аспекті трансляції може слугувати підґрунтям подальших досліджень.

Каширіна І. В.

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри теорії та практики перекладу

Національний університет «Запорізька політехніка»

Шапран Е. О.

студентка гуманітарного факультету

Національний університет «Запорізька політехніка»

м. Запоріжжя, Україна

ЛОКАЛІЗАЦІЯ САЙТІВ ТУРИСТИЧНИХ КОМПАНІЙ ЯК ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ

На сучасному етапі пізнання мистецтво перекладу вивчається не тільки стосовно перекладу текстів, а й як складова процесу локалізації, як людська діяльність, що зумовлена складним протиріччям між глобалізаційними процесами та прагненням зберегти національну ідентичність та культурну своєрідність.

Думається, що локалізація та переклад як одна з стратегій її практичної реалізації набули значущості як результат так званого ‘cultural turn’, тобто розвернення перекладознавства до культурологічної проблематики в царині перекладу, коли лейтмотивом осмислення процесу трансляції став перехід від перекладу як тексту до перекладу як культури, змодельованої в тексті.

Локалізація наголошує на важливості визначення цільового читача як носія певної унікальної культури, для якого автори вебсайтів, зокрема й туристичних компаній, застосовують свої знання про історичний досвід, традиції та культуру окремо узятго народу, поряд з мовною компетенцією та літературну майстерність обробки інформації. Тож перекладач стає інтерпретатором, що перебуває в центрі взаємодії двох культур як

знакових систем [1, с. 8], оскільки вебсайти туристичних компаній представляють тексти, зокрема й аудіо-, паралельно: віддаючи належне глобалізованій всесвітній культурі з її частотним використанням англійської як мови міжнародного бізнесу, а також мові, яка є рідною для клієнтів місцевого ринку, на який туристична агенція розповсюджує свою діяльність.

Думається, що в такій спосіб перекладачі, що приймають участь в проєкті локалізації вебсайту туристичної агенції, прагнуть досягти так званої «естетичної рівності», для досягнення якої від перекладеного тексту вимагається такий вплив на естетичне уявлення читача, інспірування читачу таких естетичних почуттів, настроїв, переживань, відношення до зображуваного, що дорівнював би оригінальному англійськомовному текстові [2, с. 42].

В процесі трансляції об'єктивується естетичне відношення перекладача до дійсності шляхом творення образів, сугесція яких апелює до культурологічного буття цільового читача. Таке розуміння набуває особливої ваги, коли мова йде, зокрема, про переклад реалій-назв міст та поселень. Такі реалії-ойконіми можна вважати особливими маркерами в текстах, що перекладаються та розміщуються на сайтах туристичних компаній, тобто своєрідною стилістичною домінантою таких текстів. У розумінні поняття ойконімії ми йдемо за О. Шульган (2017).

Культурна адаптація текстуального наповнення вебсайтів туристичних компаній відбувається з урахуванням наступних особливостей фактуальної інформації про місцеві реалії-топоніми (за О. Шульган): ономастичної, що включає знання про мотиви та словотвірні схеми утворення таких реалій, еколінгвістичну, що пов'язана з питома національними критеріями домінування топонімів, соціальну, яка розкриває мовну політику держави на час виникнення топоніма, хронологічну, яка фіксує дати виникнення назв топонімів або їхнього перейменування [1, с. 169].

Варто наголосити й на другому аспекті, з яким пов'язано переклад текстуального наповнення вебсайтів туристичних компаній в процесі локалізації. Нам ідеться, зокрема, про лінгвокультурологічні особливості впливу українськомовних реалій на сучасний варіант так званої англійської мови для міжнародного спілкування (International English). В цьому сенсі варто звернути особливу увагу на питання білінгвізму та диглосії, а також на вербалізацію стереотипів української культури у International English, на особливості формування масиву українськокультурної лексики в International English. Також заслуговує на увагу відтворення в процесі трансляції реалій-ойконімів як засіб номінативної репрезентації історико-культурних домінант пострадянської доби. Реалії-ойконіми постають засобом відображення унікальної культури українського суспільства в період Незалежності, їх дослідження є певною спробою в подальшому створити корпус культурномаркованої лексики, що впливає на

локалізацію та переклад вебсайтів туристичних компаній, що може слугувати тематикою подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Шульган О. В. Ойконімія України XX століття (еко— та соціолінгвістичні аспекти) : Дис. ... канд. філол. н., 10.02.01 / О. В. Шульган. – Тернопіль, 2017. – 302 с.

Мельничук А. Ю.

студентка факультету філології та журналістики

Полтавський національний педагогічний університет

імені В. Г. Короленка

м. Полтава, Україна

ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛЕКСИКИ

Сьогодні наша країна перебуває в стадії активної законотворчості, що супроводжується узгодженням українського законодавства із європейським та світовими стандартами. Це викликає необхідність перекладу нової юридичної термінології на українську мову. Зростання обсягу правового регулювання, піднесення розвитку міжнародних відносин, що в свою чергу вимагає адекватного перекладу з української мови на англійську різних юридичних текстів, визначає актуальність обраної теми. Так як право є регулятором усіх сфер життя суспільства, юридична мова набуває великого значення.

Питання юридичної термінології та перекладу в різних аспектах були предметом дослідження багатьох науковців, як вітчизняних, так і зарубіжних (В. Алімов, Н. Атрикуца, Л. Гапонова, О. Довбиш, Л. Бієл та ін.).

У теорії перекладознавства існують різні засоби перекладу юридичних термінів (як одиничних, так і термінів-словосполучень). Згідно з Коваленком А. Я., існують такі прийоми перекладу юридичних термінів: переклад за допомогою лексичного еквіваленту, аналоговий переклад, описовий переклад (експлікація), транскрибування та транслітерація, калькування [2]. Зупинимося більш детально на складностях, які виникають під час перекладу юридичних термінів.

По-перше, труднощі перекладу зумовлені різноманітністю *способів перекладу*. Багатозначні юридичні терміни можуть перекладатися за допомогою декількох способів. Найчастіше до таких термінів відносяться: професії (*barrister, solicitor*), класифікація злочинів (*felony, misdemeanor*), окремі явища, пов'язані з кримінологією (*victim blaming*). У цьому випадку вибір способу і еквіваленту перекладу залежить від контексту.

Додаток Р

**Тези доповіді на міжнародній науково-практичній конференції
«SCIENCE, RESEARCH, DEVELOPMENT. Philology, Sociology and
Culturology. #47»**

MONOGRAFIA
POKONFERENCYJNA

SCIENCE,
RESEARCH, DEVELOPMENT #47

Wrocław

27.11.2021- 30.11.2021

MONOGRAFIA POKONFERENCYJNA

U.D.C. 72+7+7.072+61+082

B.B.C. 94

Z 40

Zbiór artykułów naukowych recenzowanych.

(1) Z 40 Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej (on-line) zorganizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugosławii.

(30.11.2021) - Warszawa, 2021.

ISBN: 9978-83-66401-93-8

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Wszelkie prawa autorskie zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do artykułów z konferencji należą do ich autorów.

W artykułach naukowych zachowano oryginalną pisownię.

Wszystkie artykuły naukowe są recenzowane przez dwóch członków Komitetu Naukowego.

Wszelkie prawa, w tym do rozpowszechniania i powielania materiałów opublikowanych w formie elektronicznej w monografii należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour».

W przypadku cytowań obowiązkowe jest odniesienie się do monografii.

Publikacja elektroniczna.

«Diamond trading tour» ©

Warszawa 2021

ISBN: 978-83-66401-93-8

Redaktor naukowy:

W. Okulicz-Kozaryn, dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland.

KOMITET NAUKOWY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland;

С. Беленцов, д.п.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, Россия;

Z. Ćekerevac, Dr., full professor, «Union - Nikola Tesla» University Belgrade, Serbia;

Р. Латыпов, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), Россия;

И. Лемешевский, д.э.н., профессор, Белорусский государственный университет, Беларусь;

Е. Чекунова, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы, Россия.

N. Yuriychuk, Ph. D in Pedagogics, Assistant Professor, Assistant Professor at the Chair for Ukrainian Linguistics and Methods of Education SHEI «Pereiaslav-Khmelnytskyi State Pedagogical Hryhorii Skovoroda University», Ukraina

U. Buts, PhD in Economics, Belarusian Agricultural Academy.

KOMITET ORGANIZACYJNY:

A. Murza (Przewodniczący), MBA, Ukraina;

А. Горохов, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, Россия;

A. Kasprzyk, Dr, PWSZ im. prof. S. Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Polska;

A. Malovychko, dr, EU Business University, Berlin – London – Paris - Poznań, EU;

S. Seregina, independent trainer and consultant, Netherlands;

M. Stych, dr, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska;

A. Tsimayeu, PhD, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, Belarus.

I. Bulakh PhD of Architecture, Associate Professor Department of Design of the Architectural Environment, Kiev National University of Construction and Architecture

Recenzenci:

L. Nechaeva, PhD, Instytut PNPU im. K.D. Ushinskogo, Ukraina;

М. Ордынская, профессор, Южный федеральный университет, Россия.

SPIS/СОДЕРЖАНИЕ

ДУАЛЬНА ВЕТЕРИНАРНА ОСВІТА: ДОСВІД ПРОФЕСІЙНИХ ШКІЛ НІМЕЧЧИНИ	
Пилипенко О.П., Підгайко А.	6
ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ ІНФОРМАТИКИ В 7-9 КЛАСАХ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ	
Лиша Я.В.	11
КРОССФІТ – ОЗДОРОВЧИЙ НАПРЯМОК СИЛОВОЇ ПІДГОТОВКИ	
Собко Н. Г., Ткач М. С.	14
ТЕНДЕНЦІЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДО СТВОРЕННЯ ПИСЬМОВИХ ТЕКСТІВ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	
Павловська Л. І.	17
ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ АГРАРНОЇ ОСВІТИ В НІМЕЧЧИНИ	
Колесник М. Ю.	20
PAINTING IS A VECTOR COMPONENT OF SOCIAL DEVELOPMENT IN THE RENAISSANCE	
Chumachenko O.	24
СТАВЛЕННЯ ШКОЛЯРІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ ДО ЗДОРОВ'Я	
Харченко А. С., Гончарова Н.О.	26
THE FORMATION OF SELF-ESTEEM	
Kuznetsov R. O., Borshchova O. V.	28
АНАЛИЗ ОСОБЕННОСТЕЙ ВИХРЕВОГО СЛОЯ И РАЦИОНАЛЬНОГО ПРИМЕНЕНИЯ СУШИЛОК ДЛЯ ДИСПЕРСНЫХ МАТЕРИАЛОВ	
Сажин В.Б.	30
BEST PRACTICES IN THE SOFTWARE AND DATA SECURITY FOR WEB APPLICATIONS	
Kuznetsov R. O., Borshchova O. V., Mychka S. O., Oliinyk O. O.	40
ГЛОБАЛЬНЫЙ ИНТЕРАКТИВНЫЙ ИНТЕРНЕТ-МУЗЕЙ	
Вахненко Д.О., Черепанова Ю.Ю.	43
НІМЕЦЬКА ТЕРМІНОЛОГІЯ ВЕТЕРИНАРІЇ ТА МЕДИЦИНИ: СТРУКТУРА І ОСОБЛИВОСТІ	
Пилипенко О.П., Коваль А.	46
РОЛЬ ІДІОМ В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ	
Махобродзе В.В., Колесник М.Ю.	51

SPIS/СОДЕРЖАНИЕ

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗООНІМІВ	
Шкоропад Ю., Коляса О.	54
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗОВИХ ДІЄСЛІВ	
Шуба Д.О., Колесник М.Ю.	56
ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ ПІД ВПЛИВОМ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	
Шкурдода Л. О.	60
УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ	
Янишевський Б.О., Мельянова Л.В.	65
КЛАС МОВ ПРОГРАМУВАННЯ АРХІ-ВАЖЛИВОСТІ ТА ЇХНЯ ГАЛУЗЕВО-ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА	
Колодійчук А.В.	68
ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЯКОСТІ ТА БЕЗПЕЧНОСТІ ПИТНОЇ ВОДИ В УКРАЇНІ	
Мельянов А., Гафурова О.	71
МЕТОДИ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГОТЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	
Матюшенко Р.	74
ДУХОВНА ОСВІТА ПОЛТАВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ СЕР. ХІХ – ПОЧ.. ХХ СТ..	
Капшук Ю. С.	79
ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПРОГРАМІСТІВ В МЕЖАХ ВИВЧЕННЯ ТЕОРІЇ ЙМОВІРНОСТІ	
Бондаренко А.А., Олійник О.В.	87
ВЕБОЛОГІЯ ТА ПЕРЕКЛАД ЯК ОСНОВНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ	
Каширіна І. В., Шапран Е. О.	91
THE BEGINNING OF INTERNATIONAL LEGAL PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY IN THE XIX CENTURY	
Vasyliiev I.O.	95
REGARDS LEGAL REGULATION OF SURROGACY	
Kacher O. V.	108

ВЕБОЛОГІЯ ТА ПЕРЕКЛАД ЯК ОСНОВНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

І. В. Каширіна

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри теорії та практики перекладу
НУ «Запорізька політехніка»

Е. О. Шапран

магістрант кафедри теорії та практики перекладу
НУ «Запорізька політехніка»

Інтерес до подорожей насамперед стимулюють багатство традицій, культури та різноманітність, що існують у світі. Туризм як сектор, побудований на взаємодії між людьми, є одним з основних засобів пропаганди культури та сприяння міжкультурному діалогу та взаєморозуміння. А відмінності мов, культур, традицій, звичаїв народів світу призвели до становлення перекладу як засобу комунікації. За даними Всесвітньої туристичної організації при ООН (UNWTO) на 2019 рік існувало понад мільярд міжнародних мандрівників, а загальний ринок туризму складав понад 1,4 трлн доларів США (рис.1).

У 2020 році через пандемію COVID-19 міжнародний туристичний потік знизився, що прискорило розвиток у трансформуванні відносин туризму з мандрівниками на новий рівень та зробило туристичну індустрію еталоном для інновацій та досконалості вебглобалізації.

Перекладацька діяльність в мережі Інтернет зароджувалася та розвивалася у сукупності із прогресивними технологіями та відповідними техніч-

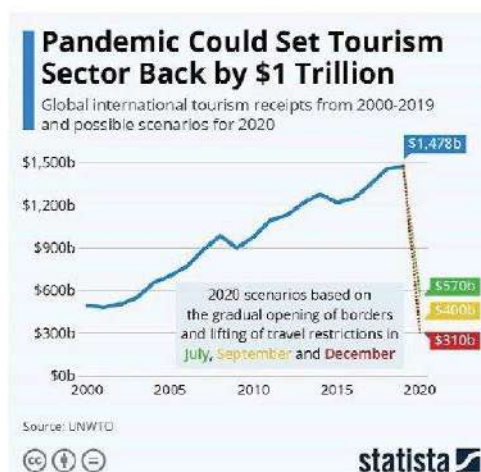

Рис.1 – глобальний міжнародний туризм у 2000-2019 роках) та можливі сценарії на 2020 рік (UNWTO)

ними та соціальними тенденціями. Комп'ютерний спеціаліст К. Лунде у книзі "Обробка інформації каліграфічних ударів Китайських, Японських, Корейських, В'єтнамських" ("CJKV Information Processing") стверджував "Оскільки Інтернет відкрив необмежені можливості для тих хто бажає заробити, то масштабні організації та працедавці намагаються як мого більше інтегрувати нові технології у свій бізнес та оцифровують, а потім перекладають свій контент різними мовами" [3].

MONOGRAFIA POKONFERENCYJNA

Найперші наукові праці щодо мережі Інтернет з'явилися в англomовному академічному середовищі в межах медіазнавства та інформатики. Вони розглядали мережу в поняттях передачі інформації та в деяких публікаціях почали обговорення особливостей мережі як складної системи.

Дослідники Р. Бернет та Д. Маршал змогли пов'язати новітні вебтехнології та прикладні програми (електронна комерція) з питаннями такими як: культура, суспільство, ідентичність та техніка, що своєю чергою є основоположними для культурних та соціальних теорій [1]. У 2006 р. Массачусетський технологічний інститут та Університет Саутгемптона створили Науково-дослідну ініціативу з вебології. А у 2009 році реорганізували в неприбутковий Вебологічний траст [7]. Вебологія приділяє увагу взаємовідносинам людей та машин та труднощам, які виникають з такими відносинами. Люди переносять власні орієнтири та досвід із фізичного, біологічного світу, адаптуючись до змінених часу та простору цифрового світу. Оскільки цифрові технології та змодельовані віртуальні світи усе більше проникають у повсякдення, то перехід між фізичною та віртуальною реальністю, викликають релевантні та важливі філософські, моральні та етичні роздуми.

Оскільки глобальні потреби у комунікації та перекладі зросли та урізноманітнилися, включно із тенденціями залучення третіх осіб для виконання проєктів, офісні та професійні перекладацькі прикладні програми та

технології, автоматизований переклад, локалізація, машинний переклад зробили внесок у створення спільного мережевого робочого простору онлайн. Сучасні науково-дослідні та дослідно-конструкторські проєкти зосереджуються на способах керування багатомовним контентом та покращенням Інтернет додатків [5].

На цей час мережева сфера ресурсів продовжує розширюватись, а в Інтернет представлено все більше мов та культур. На додаток до таких змін постійно модифікуються мережеві практики які використовуються професійними та непрофесійними перекладачами: нетворкінг, дискусійні групи, обмін мультимедійними файлами, обмін документами, спілкування через електронну пошту, миттєві повідомлення, передача голосу через Інтернет, мікроблоги, соціальні мережі, блоги, портали, аукціонні портали, подкасти, аудіогіди тощо. Такі види мереженої діяльності чітко відбивають яскравий перекладацький вимір багатомовного та багатокультурного дискурсу, що є частиною глобальної комунікації в Інтернет.

Дослідник Д. Юнкер постійно зазначає, що "Інтернет з'єднує пристрої, але мова з'єднує людей!". Вебсайти з туризму повинні підтримувати багато мов, щоб охопити понад 4 мільярди користувачів Інтернету зі світу (рис.2). Для того, щоб охопити понад 90% користувачів Інтернету у світі, треба підтримувати понад 40 мов. Ось чому не дивно, що організації та компанії, які підтримують значну кількість мов, та-

Languages spoken by the world's 4.17 billion internet users

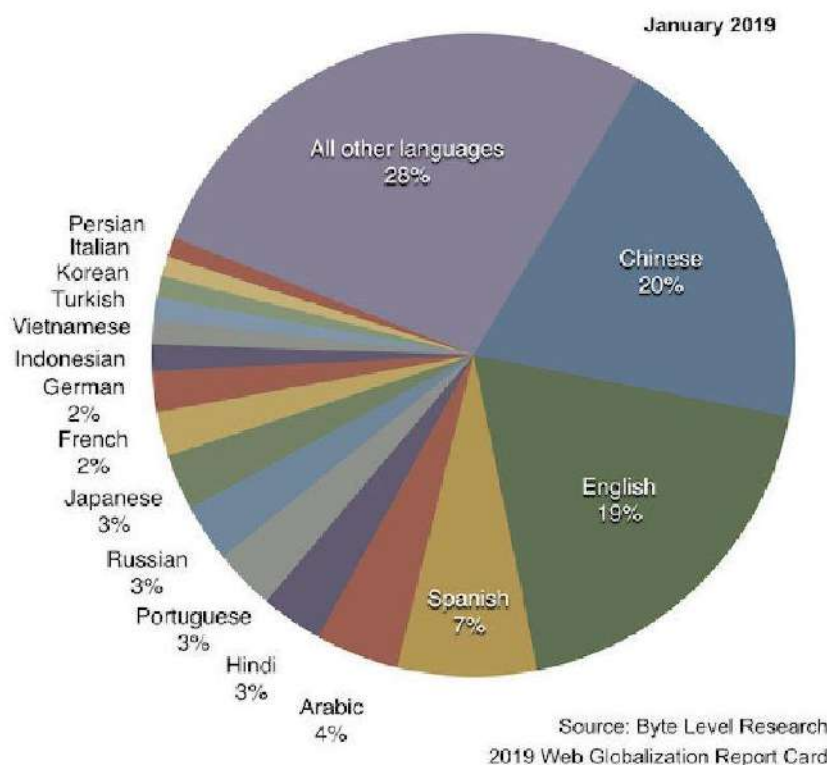

Рис.2 – мовами, якими розмовляють 4,17 мільярда користувачів Інтернету у світі на січень 2019 р.[2]

кож мають тенденцію похвалитися значною кількістю клієнтів, членів та відвідувачів.

Facebook підтримує понад сто мов і має майже два мільярди користувачів. Google підтримує понад сотню мов за допомогою своєї пошукової системи, яка продовжує залишатися домінуючою пошуковою системою у всьому світі (за винятком Росії та Китаю). А Вікіпедія (яка стала номером один у звіті за 2019 рік) підтримує понад 280 мов і в середньому має понад 17 мільярдів переглядів сторінок на місяць.

Але найбільш багатомовний вебсайт у світі – це не Google, Facebook чи навіть Wikipedia, це вебсайт Свідків Єгови (www.JW.org). Вебсайт JW.org підтримує понад 675 письмових мов. І це не зупиняється на письмових мовах; він також підтримує понад 90 різних мов жестів, а також PDF-файли, які можна завантажити, мовами від адигейської до зазакійської, загалом 941 мова. Apple, для порівняння, підтримує лише 34 мови. А Amazon, компанія, яка за-

MONOGRAFIA POKONFERENCYJNA

раз є синонімом світового панування, підтримує лише 15 мов.

Згідно з дослідженнями Д. Юнкера, провідні світові бренди підтримують в середньому 31 мову, додаючи приблизно одну нову мову на рік. Релігійні та технічні лідери добре розуміють силу мови. І хоча темпи мовленнєвого зростання, сповільнилися протягом останніх двох років, загальна тенденція очевидна – компанії продовжують додавати мови, націлені розширити своє глобальне охоплення. Starbucks, наприклад, підтримував лише три мови у 2003 році; а у 2018 році він підтримував вже 27 мов.

Помітне зацікавлення компанії Гугл та залучення до перекладацької практики у багатьох сферах протягом кількох останніх років може служити очевидним визнанням того, що перекладацька діяльність за допомогою та за сприяння мережі набуде важливості та значення.

Основа багатомовності є переклад. Перекладознавству потрібне розуміння культури (минулої та сучасної). Дослідник Е. Симон зазначив, що переклад “стає джерелом культури на батьківщині” [4].

Висновки й перспективи подальших досліджень. Оскільки мережа все більше перетворюється на платформу спілкування щодо фундаментальних аспектів нашого життя, а спілкування онлайн у глобальному вимірі стає в

мовному та культурному планах багатим та різноманітнішим, ми можемо краще зрозуміти роль перекладу у світі. Питання глобальних спільнот, громадянства, доступу до технологій, представництва та влади цілком можуть злитися в одне ціле в аспекті етики та прав людини, перекладати та бути перекладеним. Тож вебглобалізація розширює можливості для вебтуризму, але стирає межі багатомовності. Перед перекладачами постає проблема спеціального перекладу для міжкультурної адаптації вебсайтів туристичних компаній, яка потребує додаткового дослідження.

Список посилань

1. Burnett, Robert & Marshall, B David. 2003. Web Theory An Introduction. London & New York: Routledge.
2. Global by Design. URL: www.globalbydesign.com/Byte. Level Research, founded by Midge Raymond & John Yunker. [Дата доступу 28.10.2021]
3. Lunde K. 2008 CJKV Information Processing 2nd Edition. Cambridge: O'Reiley Media
4. Simon, Sherry 2006 Translating Montreal. Episodes in the Life of a Divided City. Montreal & Kingston: McGill-Queen's UP.
5. TAUS, Translation Automation User Society, www.taus.net [Дата доступу 15.09.2021]
6. vpnMentor URL: <https://www.vpnmentor.com/blog/vital-internet-trends/> [Дата доступу 15.11.2021]
7. Web science trust URL: <http://webscience.org/> [Дата доступу 12.11.2021]